

O Yeesu tonkarowà Bè-wénia vũahú

Vũahú túaró jùhú

Ho vũahú na kà lé o Luki vōnna bïo jùn ní na o túara.

Bïo zéenia wéréwéré ho vũahú mu yi, lé bïo 6a kèrètíewa kuure wee dérää wán ká le wà:

1. O Yeesu yòró ho wáayi lè le Dónbeenĩ Hácirí liiró o ñi-keninia wán bïo (1.1–2.36).
2. Ba kèrètíewa kuure jùhú búaró ho Zeruzalεmu yi o Yeesu yòró ho wáayi món (2.37–7).
3. Le bín-tente bueró ho kōhú lùà na ká yi bïo (8–12).
4. Bïo le wó wó dōnnáa ho ðímíjá kána búenbúen yi (13–28).

Ho vũahú mu yi á wa mún ñ mi le lònbee lè mí síiwà na 6a kèrètíewa kuure kãa yi.

Mu bïowa na bïo bía ho vũahú mu yi, lé bũn héra ho tonló na 6a kèrètíewa ko a 6a sá lén féεε jii: O Yeesu *Krista bín-tente bueró ho ðímíjá lè mí kùarää búenbúen yi.

O Yeesu dó mí jii nən le le Dónbeenĩ Hácirí á à lii

¹⁻² Tiofile,* bïo ó o Yeesu hía wee wé làa bïo búenbúen na ó o hía wee kení lè 6a nùpua mí tonló jùhú búaró pãahú à vaa búe bïo le Dónbeenĩ buan wo yòorarää ho wáayi á ĩ bía bïo ĩ nín-yání vũahú

* **1:1-2** Tiofile: Le yèni mu kúará lé bïo kà «Yia le Dónbeenĩ wa.»
Yia ó o Luki von lè le yèni mu á bïo yí tà yí zū sese.

yi. Sǎni ò o yòo ho wáayi, ó o bía mí sòobá-bíoní lè le Dónbeení Hácírí pànká á nɔn ɔa nùpua na ó o hía hueekaa wó lè mí tonkarowà yi. ³ Bǐo ó o húrun bínía vèera ó o zéeníkaa mítén làa ba hã wizooní búará-ɲun yi á wó bǐo cèrèè à ɔa zǔn ká a yǐo wi lua bǐo bon. Hǎn wizooní so yi ká ɔa páanía wi mín wán, ó o wee bǐo le *Dónbeení b'éení bǐo na ɔa yi.

⁴ Wizonle ɔúi ká a làa ba wee dí, ó o henía bǐo kà nɔn ɔa yi: «Mi yí lé ho Zeruzalɛmu yi. Mi kɛení bǐn à pa bǐo á ï fèra bía bǐo làa mia, mu hãmu na á ï Maá dó mí ɲii le mí ì na. ⁵ O Zǎn hía wee bátízé lè mu ɲumu ká minén bán á à bátízé lè le Dónbeení Hácírí hen làa wizooní bǐo yɛn.»

O Yeesu ɔuan yòora ho wáayi

⁶ A bǐa làa wo páanía kará tùara a yi: «Núhúso, lé hón pǎahú so á fo ò wíoka a *Isirayɛele ɲipomu bǐo á ɔa à kɛní mítén le?» ⁷ O o Yeesu bía nɔn ɔa yi: «Ho pǎahú lè le wizonle á mi yí ko mi tùa zǔn. O Maá mí dòn lé yǐa bàrá mu mítén. ⁸ Ɛɛ ká pǎahú na le Dónbeení Hácírí á à lii mi wán yi, á mi ì yí ho pànká. Mi ì wé ï sɛéràsa á à bǐo ï bǐo ho Zeruzalɛmu yi, lè ho *Zudee lè ho *Samaríi kǎna búenbúen yi, lè ho dímíɲá kùaràa búenbúen yi mún.»

⁹ Bǐo ó o bía hǎn bíoní so wó, ó o ɔuan yòo wà ho wáayi ká ɔa dǐn wee loí. A le dùndúure ɔúi ló ɔueé tun wo yi, á ɔa yí máa mi a. ¹⁰ Bǐo ɔa dǐn fá mí yǐo ho wáayi, hen na ó o Yeesu yòo wà yi, yǐo ɔueé tí à báawa nùwǎ ɲun na zǎ hã sǐ-poa á dǐn ɔa nǐsǎní, ¹¹ á wee bǐo làa ba: «Kalileesa, mi dǐn hen wee loí ho wáayi lée webio? O Yeesu mu na le

Dónbeenĩ léra mi t̄lahũ á ßuan yòoraráa ho wáayi á khíi b̄nĩ ì ßuen làa b̄io mi m̄annáa wo ká a yòó wà b̄io síi.»

O Yeesu tonkarowà kuure

¹² B̄n̄n m̄ón á ßa tonkarowà ló le ßúee na ßa wee ve làa Oliivewa v̄ns̄ia ßúee wán á b̄n̄ia lion ho Zeruzalεmu. Le ßúee mu lè ho lóhó á à yí kilomεtere dà-kéní síi. ¹³ B̄io ßa líi zon ho Zeruzalεmu yi, á ßa vaá yòora ho nónwíohũ na ßa lá wee wé kúee mín wán yi. B̄ia kera b̄n̄ lé o Piere, o Z̄an, o Zaaki là a Andere, o Filiipu là a Toma, o Baatelemii là a Matiye, o Alifee za Zaaki, o Sim̄on na ßa le Zeloote†, là a Zaaki za Zudaa. ¹⁴ Ba ßúenßúen fù wó mí yilera làa dà-kéní, á wee kúee mín wán túntún à páanĩ fio le Dónbeenĩ yi lè ßa h̄áawa ßúí, là a Yeesu ßàn zàwa lè ßàn nu Mari.

Ȳia zon o Zudaa lahó

¹⁵ Wizonle ßúí, ká b̄ia tà a *Krista b̄io na kúaa mín wán á à yí lòn n̄upua ßúará-hèz̄in síi, ó o Piere h̄in̄on yòó ð̄n̄ ßa t̄lahũ ò o b̄ia: ¹⁶ «Wàn zàwa, b̄io le Dónbeenĩ Hácírí b̄ia là a *Daviide j̄ii le Dónbeenĩ b̄ionĩ v̄yahũ yi á lá ko à mu wé. Le fèra b̄ia mu ho v̄yahũ mu yi o Zudaa ð̄n̄ yi, wón na dú b̄ia w̄ira a Yeesu yahó. ¹⁷ O Zudaa lá lé wa kuure n̄upua n̄i-kéní, á n̄ii lá wi ho tonló dà-kéní yi làa wεn.» ¹⁸⁻¹⁹ Ho Zeruzalεmusa ßúenßúen z̄i mu le o wékheró wárí na ßa s̄án̄ia làa wo, lé ð̄io ó o yà lè ho m̄hũ. Hón m̄hũ so lé h̄ia ó o lion yi lè mí yahó, á pióhó nà, á fin-s̄áníwà ló kúaará ho tá yi. Lé b̄n̄ te b̄io ßa wee veráa ho m̄hũ mu làa «Hakelidama.» B̄an̄ b̄ionĩ yi á mu kúará le «c̄ani m̄hũ.»

† **1:13** Mi loĩ Matiye v̄yahũ 10.4

20 O o Piere bínia bía: «Bìo túara hã lení vūahũ yi lé bïo kà: <O zii ko le ðin coon à nùpue yí zo.>‡ Mu mún pá bínia túara: <O búii ko ò o zo a lahó.>§ 21-22 Lé bún nən ó o nùpue búii ko ó o dé wa wán à wé o Núhũso Yeesu vèeró seéràso. Bĩa ó o nùpue mu ko ò o lé ðahũ, lé bĩa làa wen páanía bò mín ho pãahũ búenbúen na ó o Núhũso Yeesu làa wen vará yi, à lá pãahũ na ó o Zãn Batiisi bátízera wo nii wán, à vaa búe pãahũ na ó o buan yòora ho wáayi.» 23 A ba wãa zéenia ba nùpua nùwã jun, o Matiasi là a Zozεεfu na ba wee ve làa Baasabaasi tàá Zusituusi. 24 Bún món á ba búenbúen páanía flora kà síi: «Núhũso, ũnén lé yia zũ ba nùpua búenbúen sía. Zéeni yia á ũ léra ba nùwã jun na kà ðahũ làa wen, 25 yia á à zo a Zudaa lahó ũ tonkarowà tonló yi, hón na á wón ló díá ò o van hen na ó o ko ò o va yi.» 26 A ba wó le jun-sini bïo à zūnnáa yia le Dónbeenĩ léra, ó o Matiasi lé yia á mu tò wán. Lé wón dó ba tonkarowà píru dòn na ká wán.

2

Le Dónbeenĩ Háciri lion

1 Ho Pãntekoote zoñ, á bĩa tà a *Krista bïo búenbúen kúaa mín wán lahó dà-kéní yi. 2 Yïo bueé ði à mu bïo búii sã wee ní ho wáayi lòn pinpi-beeni na wee và le mí pánká bïo síi, á bueé líi sú le zii na ba kará yi. 3 A ba le mí ì loñ à bïo búii lòn ðõhũ ðenni á sankaa le mí dà-kéní kéní, á wi ba búenbúen wán. 4 A ba búenbúen sú le le Dónbeenĩ

---

‡ 1:20 Mi loñ Lení vūahũ (Psaumes) 69.26   § 1:20 Mi loñ Lení vūahũ (Psaumes) 109.8

Hácírí, á 6a wee bío hã sí-viò bíoní, làa bío le Dónbeení Hácírí mu le 6a bíoráa.

⁵ Mu pãahú ká 6a *zúífùwa búí na wee bè le Dónbeení yi sese á ló ho dímíná kãna búenbúen yi, á bueé kará ho Zeruzalεmu yi. ⁶ Bío 6a ná mu bío mu sã, á 6a dènía bueé fò mín búiríbúirí. Bĩa tà a Krista bío bío na á 6a wee bío á bĩa wi bín lè mí ní-kéní kéní wee jí lè mín kùrú bíoní, á mu sòobáa vńíkãa 6a dà. ⁷ Mu wó 6a coon dàkhĩina á 6a wee bío: «Ba núpua mu na wee bío kà búenbúen so yínɔ́ Kalileesa le? ⁸ A mu bèn wó kaka á wa lè wa ní-kéní kéní wee jínaa bío 6a wee bío lè wàn kùrú bíoní? ⁹ Warén na wi hen, á 6a búí lé 6a Paatewa. Ba búí ló ho Mɛdii lè ho Elaamu lè ho Mɛzopotamii kãna yi. Ba búí ló ho *Zudee, lè ho Kapadoosi, lè ho Põn, lè ho Azii kãna yi. ¹⁰ Ba búí ló ho Firizii, lè ho Pãnfilii, lè ho *Ezipite kãna, lè ho Libii kãhú sń-kéní na sùarãa lè ho Sirɛna yi. Bĩa ló ho *Oroomu yi mún wi wa tĩahú. ¹¹ Ba zúífùwa binbirí làa bĩa yèrémãa bò 6a zúífùwa mu bãn Dónbeení yi á mún wi hen. Ho Kerɛtesa lè 6a araabuwà mún wi hen. Wa búenbúen á yĩa yí máa jí le Dónbeení bè-beera na le wó na 6a wee bío lè wàn kùrú bíoní wón mĩa.»

¹² Ba búenbúen wó coon, 6a yí zũ mu síí. A 6a wee bío làa mín: «Bíò kà màhá lée webio coon?» ¹³ Ká 6a búí bán bèn wee yãa mí jíni yi ká 6a à bío: «Áyĩ, 6a bùaa jun sù wee khée.»

O Piere jí-cúa na ó ofɛera

¹⁴ O o Piere wãa hínɔ́n yòó dín lè mí ninzàwa tonkarowà píru dòn, ò o bía pńpń nɔ́n 6a zãamãa yi: «Minén *zúífùwa lè minén na kará ho Zeruzalεmu yi búenbúen, mí jí bío á ì bío á a na

mia sese: Mi ko à mi zŭn bŭo kà nŭhŭ. ¹⁵ Ba búi wee leéka le 6a nŭpua mu nŭn sú wee khée, èè ká bŭeé. Lé bŭo á mu lé le yŭnbŭi léèrèwa bŭo dènú níi á wa wi yi! * ¹⁶ Bŭo ó o ni-cúa fεero Zowεele hŭa bía lé bŭn lan wee wé hã laà na kà wán. ¹⁷ Bŭo kà lé bŭo le Dónbeenŭ bía:

◁Hã pŭnna vaa véenŭi á ï ì ben ŭ Hácírŭ
à le è fè 6a nŭpua búenbúen.

Mi zà-báawa lè mi zà-hŭnni
á wé è fεε ŭ ni-cúa.

Mi yàrón-fla á wé è mi mu bŭowa búi na 6a lá yí dà máa mi.

Mi nŭ-kŭa á hã kònkórá wé è nŭ yi.

¹⁸ Mu bon. Hŭn pŭnna so yi á ï ì ben ŭ Hácírŭ
á le è fè 6a báawa lè 6a hãawa na lé ŭ ton-sáwá,
á 6a wé è fεε ŭ ni-cúa.

¹⁹ Mu bŭowa búi na síi yí zŭ
á ï ì lén yòó ho wáayi,
á à wé mu yéréké bŭowa ho tá wán.

Le cãni, lè ho dŭhŭ,
lè le minka yŭnnŭi á à kεŭ.

²⁰ Le wii á à dé mí yuumu
á ho pŭihŭ á à wé cŭencŭen lòn cãni.
Bŭn bŭowa so búenbúen á à wé è vé
ó o Nŭhŭso wizon-beenŭ na cŭkú wi á à dãnáa.

²¹ Hŭn pãahŭ so yi ká nŭpue léé nŭpue na tà von o
Nŭhŭso yèni
à wón á à fen.†

²² «*Isirayεlesa, mi ní bŭo á ï ì bŭo á à na mia: O
Nazarεete nŭi Yeesu fŭ léé nŭpue na le Dónbeenŭ

* **2:15** Ba zúifŭwa fŭ yí máa hŭnŭ dí bŭo yŭnbŭi hŭtŭu, ká mu yŭnŭn 6a floró na 6a wee wé hã léèrèwa bŭo dènú pãahŭ wó vó. † **2:21** Mi lorŭ Zowεele vŭahŭ 3.1-5

zéenía bïo làa mia le mí wiráa. Mu yéréké bïowa na wee zéení le Dónbeenĩ pànká na le wó là a níi mi tlahú, lé bŭn wee zéení mu. Minén miten yáá zŭ mu. ²³ O níi mu á le Dónbeenĩ dó mí níi yì làa bïo á le wi à mu wéráa. Le fèra zŭ bïo mi ì wé làa wo. Minén lé bïa dó a bïa yì zŭ le Dónbeenĩ níi yì, á ɓa búaa wo ho *kùrùwá wán, ó o húrun. ²⁴ Ká le Dónbeenĩ màhá fáa wo mu húmú níi yì, le vèenía wo. Mu húmú lá yì dà máa yì pànká o wán hùúu.

²⁵ O *Daviide hía bía bïo kà o dání yì:

Í hía wee wé mi a Núhũso í yahó fɛɛɛ.

Orén lé yia wee ɓua miĩ bèra a na á ã yì dèdéeeka.

²⁶ Lé bŭn nɔn á ã sŭi wan,

á bioní ɓúenɓúen léé sŭ-wɛɛ bioní.

Hári à ã zŭn í húmú bïo,

á ã sŭi pá à hŭ.

²⁷ Lé bïo á fo máa día mi

á ã máa va hen na ɓa nŭ-hía wee va yì.

Fo máa tà ũ ton-sá na á ũ wa á máa soo.

²⁸ Fo zéenía mi lè ho wŭhú na wee va le mukānĩ lahó yì.

Hen ká í wi ũ nŭsání à ã sŭi wa wa dà khí. †

²⁹ «Wàn zàwa, mi le í bío wàn ɓúaa Daviide bïo wéréwéré na mia: O Daviide hía húrun á ɓa nùuna, á búure pá dà wee zéení ho zuia. ³⁰ Bïo ó o hía lé le *Dónbeenĩ ni-cúa fɛɛro, á zŭ le le Dónbeenĩ hía báa á dóráa mí jii nɔn le mí ì na a béenĩ o mòmánía nŭ-kéní ɓúu yì, ³¹ ó o fèra zŭna bïo wa ɓueé wé, ó o wáa bía a *Krista vèeró bïo kà síi: Le Dónbeenĩ máa día ó o máa va hen na ɓa nŭ-hía wee va yì, le máa día ó o máa soo. §

† 2:28 Mí loń Lení vŭahú (Psaumes) 16.8-11 § 2:31 Mí loń Lení vŭahú (Psaumes) 132.11

32 «O Yeesu mu le Dónbeenĩ vèenía, á warén búenbúen lé mu sèéràsa. 33 O búan yòora le Dónbeenĩ nín-tíánĩ. Lé bĩn ó o yú le Hácírí yi, dǎo ó o Maá dó mí jii le mí ì na. O bera le fò wa ñi-kéní kéní. A bũn lé bio mi wee mi á wee jí lònbio. 34 O Daviide wón yí yòora ho wáayi ká a màhã bía bǎo kà:

«O Nùhũso bía nɔn í Nùhũso yi:

Buee keení í nín-tíánĩ,

35 fúaa ká í búrá ũ zúkúsa ũ tá,

á ũ bò ũ zení wán.»*

36 «Minén Isirayele ñipomu búenbúen ko à mi zũn mu kénkén le o Yeesu mu na mi búaa ho kùrùwá wán lé wón le Dónbeenĩ wó là a Nùhũso là a Krista.»

Bĩa tà a Krista bǎo nín-yání kuure

37 Bǎo ba já hã bioní mu, á hã zon ba dàkhíina, á ba tũara a Piere lè mí ninzàwa tonkarowà yi: «Wàn zàwa, á lé mu yén á wa ko à wa wé.»

38 O o Piere bía nɔn ba yi: «Mi yèrémá mi yilera lè mi wárá, à mi ñi-kéní kéní bátízé o Yeesu *Krista yèni yi, á mi bè-kora á à sèn ñ día. Bũn ká le Dónbeenĩ á à na mí Hácírí mia. 39 Le Dónbeenĩ dó mí jii nɔn minén lè mi mɔnmánía yi, làa bĩa na dǎnĩ nàyi, bĩa búenbúen na ó o Nùhũso á à ve.» 40 O Piere pá bĩnía bía hã bioní cèrèè á bó lè ba jùhũ, á henía ba sĩa. O bía: «Ho lònbio nùpua yí se, mi lé ba món, à tà ho kǎníló bǎo.» 41 Ba cèrèè tà a Piere bioní yi á ba bátízera ba. Mu zon á bĩa zon sã bĩa tà a *Krista bǎo yi jii, á à yí nùpua muaaseé tĩn síi. 42 Ba wee tà jí ba tonkarowà kǎránló na á bán wee na ba

* 2:35 Mi loĩ Lení vũahũ (Psaumes) 110.1

yi sese, á hácirí wó dà-kéní, á wee páaní sanká ho búurú†, à páaní flo.

⁴³ Barén lè mí nǐ-kéní kéní á mu zon dà. Ba tonkarowà wee wé ho yéréké biowa na wee zéení le Dónbeenǐ pánká. ⁴⁴ Bia tà a Krista bío búenbúen fù bunbuaa, á wee páaní kúee mí níi bío mín wán. ⁴⁵ Ba fù wee yèé mí manawà, lè mí zíní, lè mí bíowa, à sanká wárí na mín yi làa bío ba nǐ-kéní kéní koráa. ⁴⁶ Làa wizooní búenbúen ká ba wee páaní kúee mín wán le *Dónbeenǐ zǐ-beenǐ lún yi à máa khí. Ba wee páaní sanká ho búurú mí zíní yi, à dí mí dǐnló lè le sí-wεε ká bioní mía mu yi. ⁴⁷ Ba wee khòoní le Dónbeenǐ, á mu nǐpomu búenbúen wee wíoka ba yèni. Làa wizooní búenbúen ká a Núhúso wee vá bíá ó o kǎnía à kúee ba kuure núpua wán.

3

O Piere là a Zǎn wééra a mùamúa

¹ Wizonle búí, ó o Piere là a Zǎn hǐnǝn wee yòo le *Dónbeenǐ zǐ-beenǐ lún yi le wi-háarè floró pǎahǔ. ² Ba yòó wee dǎ ò o nǐi búí na ton ká a le o mùamúa a kará le *Dónbeenǐ zǐ-beenǐ zǔajǐi na ba wee ve làa Zǔajǐi-senǐ* jii. Làa wizooní búenbúen ká ba wee lá a buee díá bǐn ò o wé fioka le wárí bíá wee buee zo le zǐ-beenǐ lún mu yi cǎn. ³ Bío ó o Piere là a Zǎn wà buéé zo ó o mǝn, ó o le ba há mí. ⁴ A

† **2:42** Ba zúifùwa fù wee wé cèeka ho búurú là vé, à bè yi díráa. Ká a Yeesu dǐnló na ó o dú lè mí nǐ-kenínia mǎn, á bíá tà a bío wáa wee wé mu à leékaráa o Yeesu mu bío. * **3:2** Zǔajǐi-senǐ: Ba wee leéka le ho lé le Dónbeenǐ zǐ-beenǐ zǔajǐi búí na léé wi bíá yǐnǝn ba zúifùwa lahó na ba wee kεnǐ yi le há lara na bío sǎ ba zúifùwa binbirí yi pǎahǔ.

bán fá mí yǐo wo yi, ò o Piere bía: «Loń wɛn sese.»
⁵ O o nǐi bèn wǎa wíokaa fá mí yǐo 6a yi. O wee
 leéka le 6a hía a na bío búí mí yi. ⁶ O o Piere wǎa
 bía nɔn wo yi: «Wárí bèn tǐn mía ǐ cǐn máa na foń.
 Bío ǐ cǐn lé bío á ǐ ì na foń. O Nazareete nǐi Yeesu
 *Krista pànká yi, à ù lii hǐnǐ yòo varáka.» ⁷ O o
 buan o nín-tǐánǐ bàhó yi á wee hóonǐ làa wo. Mí
 lahó yi à bǔn ò o mùamúa mu zení là a nɔnkíkàá-
 yǐo dèenía fá, ⁸ ó o tá yòó dǐn mí zení wán á wee
 varáka. O varákaa bò làa ba a zon le Dónbeenǐ zǐ-
 beenǐ lún yi, á wee yénka ká a khòonǐ le Dónbeenǐ.
⁹ Ba zǎamáa búenbúen mɔn wo ò o wee varáka ká
 a khòonǐ le Dónbeenǐ. ¹⁰ Bío 6a zǔna le lé o nǐi na
 wee buee kɛɛnǐ fioka le Dónbeenǐ zǐ-beenǐ Zǔaji-
 senǐ jii, á 6a búenbúen zǎna á wó coon bío wó a yi
 bío yi.

O Piere wee zéeni bío nɔn ó o nǐi wannáa

¹¹ Bío ó o nǐi yǐ máa lé o Piere là a Zǎn món á
 6a núpua búenbúen wee búuni buee zo 6a cǐn o
 *Salomɔn Sànsá † yi. Ba búenbúen wó coon bío wó
 bío yi. ¹² Bío ó o Piere mɔn mu, ó o bía bío kà nɔn 6a
 zǎamáa yi: «*Isirayɛɛlesa, lée webio nɔn ó o nǐi mu
 waró bío wóráa mia coon? Lée webio nɔn mi wee
 lońnáa wɛn kà síi, ka lè mu lé warén waten lè wa
 pànká á nɔn ó o wee varákaráa, tàà lé bío wa bò le
 Dónbeenǐ yi bío yi. ¹³ O *Abarahaamu là a *Izaaki
 là a *Zakoobu ‡ lè wàn bùaawa na ká bǎn Dónbeenǐ
 lé yǐa dó ho cùkú mí ton-sá Yeesu yi. Minén miten

† **3:11** O Salomɔn Sànsá: Ho lé le Dónbeenǐ zǐ-beenǐ sànsá na wi
 lè le wii hènǐi. Ho son á pon le zǐ-beenǐ mu lún sǎn-kénǐ na á bia
 yǐnɔn 6a zúifùwa dà wee zo yi. Lé bǐn á ho làndá bío zéenflowa hía
 wee kàrán 6a núpua yi. ‡ **3:13** Mí loń Léró vǎahǔ (Exode) 3.6, 15

lé bĩa dó a ho pànká b̀ansowà níi yi, á p̄́ a b̄́o o *Pilaate yahó, ká wón ɲ̀n̄ w̄́a lá tà le mí ì d̄́ía a. 14 O ñi-térénnii na b̄́o sí le Dónbeen̄i yi á mi p̄́ b̄́o, ò o ñi-b̄́úe na ho kàsó yi lén d̄́iaró á mi sía màh̄́á vá yi á flora a Pilaate c̄́n. 15 Lé b̄́n̄ mi wó b̄́oráa ȳ́a le muk̄́n̄i b̄́o wi níi yi. Ká le Dónbeen̄i màh̄́á v̄́en̄ia wo. War̄́én lé mu b̄́an̄ s̄́ér̄́asa. 16 O Yeesu ȳ́en̄i p̄́nká, làa b̄́o wa dó wa sía o yi lé b̄́n̄ w̄́é̄ra a ñi mu na mi búenb̄́úen z̄́ú á ȳ́o wi wán k̄́a. B̄́o wa dó wa sía o Yeesu yi lé b̄́n̄ n̄n̄ ó o ñi mu wan cunnáa làa b̄́o mi búenb̄́úen m̄́n̄ làa wo.

17 «Wàn zàwa, ì z̄́ú le b̄́o min̄én lè mi ɲ̀n̄ása wó là a Yeesu á mi yí z̄́ú ɲ̀n̄h̄́. 18 Εε ká lé kà sii á le Dónbeen̄i wór̄́aa, à b̄́o le h̄́ia b̄́ia mí ɲ̀i-cúa f̄́erowà búenb̄́úen ɲ̀in̄i yi á ȳ́o lé. Le b̄́ia le o *Krista ko ò o lò be. 19 A mi cén ȳ́er̄́emá mi yilera lè mi wár̄́a, à na miten le Dónbeen̄i yi, á dén á à s̄́en̄ mi bè-kora á à d̄́ía. 20 B̄́n̄ ká le è na h̄́a p̄́n̄na na mi ì yí ho h̄́er̄́à yi mia, á mi ì yí á à v̄́n̄ yi, á mún ñ na a *Krista na le f̄́era lera mia, o Yeesu. 21 O Yeesu ko ò o k̄́en̄i ho wáayi màn̄i f̄́úaa p̄́ah̄́ na mu b̄́o búenb̄́úen kh̄́i ȳ́er̄́emáa wó mu bè-fla yi làa b̄́o le Dónbeen̄i bíar̄́aa mu hàán̄i mí ɲ̀i-cúa f̄́erowà ɲ̀in̄i yi. 22 O *M̄́oyiize b̄́ia b̄́o kà: «Mi N̄úh̄́so Dónbeen̄i á à lén o ɲ̀i-cúa f̄́ero búí m̄́n̄ zàwa t̄́ah̄́ na ka lè ì b̄́o. B̄́o búenb̄́úen na ó o wé è b̄́io á à na mia à mi wé ɲ̀i sese. 23 N̄upue léee n̄upue na kh̄́i yí máa ɲ̀i a ɲ̀i-cúa f̄́ero mu b̄́on̄i, wón á à lén le Dónbeen̄i ñ̄pomu t̄́ah̄́ á à b̄́úe.» § 24 A lá a Samuw̄́ele ɲ̀ii wán á 6a ɲ̀i-cúa f̄́erowà na kh̄́ina lè mí ñi-kén̄i kén̄i búenb̄́úen á mún b̄́ia h̄́a wizoon̄i na kà b̄́o.

§ 3:23 Mi loñ Lándá z̄́een̄iló v̄́uah̄́ (Deutéronome) 18.15, 18, 19

25 «Bìo le Dónbeenì dó mí jii nòn mìn òuàawa yi lè mi jì-cúa fεerowà jini á bïo sã mia. Mi níi mún wi le *páaní yi, dío le Dónbeenì bò lè mìn òuàawa pãahũ na le bía bïo kà nòn o *Abarahaamu yi: «Ũ m̀nmanía bïo yi, á hã zì-júná óuénóuén na ho tá wán á ì ì dúbua yi».* 26 Εε ká mu nín-yání, á lé minén lé bía le Dónbeenì tonkaa mí ton-sá Yeesu ó o óuara bïo yi. Le tonkaa wo ò o buee dúbua mia, à mi lè mi nĩ-kéní kéní khí mi wén-kora yi orén bïo yi.»

4

O Piere là a Zãn òn ho làndá tũíá fεerowà yahó

1 Bïo ó o Piere là a Zãn wee bío lè óa zãamãa, à bũn le *Dónbeenì yankarowà, lè le *Dónbeenì zì-beenì parowà júnása lè óa *Sadusíewa óueé òn. 2 Ba sía óèntín yí wan óa tonkarowà nùwã jùn mu bïo yi hòúú, lé bïo óa wee kàrán óa nùpua, á wee bío le o Yeesu vèera, á bũn bïo yi á óa nĩ-hía mún dà à vèe. 3 A óa wĩira óa kúaa ho kàsó yi á pannãa ho tá tìlò, lé bïo le wii tò vó. 4 Bũn pá yí hò bïo á bĩa jã hã bíoní mu á cèrèe tà hã yi, á bĩa dó mi sía a *Krista yi á dó wán á yú báawa muaaseé hònú síi. 5 Mu tá léé tòn á óa *zúifùwa júnása, lè óa *nĩ-kía, lè ho *làndá bïo zéenílowa kúaa mín wán ho Zeruzalεemu yi. 6 Ba nùpua óuú na wi bĩa kúaa mín wán bìn tĩahũ lé o Aana na lé óa yankarowà jùhũso beenì, là a Kayiifu là a Zãn là a Aleksãndere, à séení óa yankarowà jùhũso beenì zii nùpua óuénóuén. 7 Ba le óa óua óa tonkarowà óuee òn mí tĩahũ. Bïo óa óueé òn á óa tũara óa yi:

* 3:25 Mi loñ Bïo jùhũ óúeenii vũahũ (Genèse) 22.18, 26.4

«Lé o yén pànká yi tàá lé o yén yèni yi á mi wέeraráa o ñi mu?»

⁸ A bñn ò o Piere wáa sú lè le Dónbeenĩ Hácírí, ó o wee bío làa ba: «Minén ñipomu ñúnása lè mí ñi-kíá, ⁹ bío mi wee tùa wεn ho zuia lè mu bè-tente na wó ñon o mùamúa yi bío, làa bío ó o wó wó wannáa. ¹⁰ Awa, mi búenbúen ko à mi zũrĩ mu, ò o Isirayεele ñipomu mún zũrĩ mu. Bío ñon ó o ñi na kà wannáa á ñin mi yahó lé o Nazareεte ñi Yeesu yèni pànká yi, yĩa mi búaa ho *kùrùwá wán ó o húrun, na le Dónbeenĩ vènia. ¹¹ O Yeesu lé yĩa le Dónbeenĩ bíoni vūahũ bíá bío le o lé le huee na á 6a sorowà pã bío, minén sorowà. Dén huee so lé ñio bĩnía 6uan ho soró ñnía.* ¹² O Yeesu mí ñon lé yĩa dà wee kãní 6a ñupua. Mu yĩnã orén yèni, á yèni búí na kũn dà à kãní wεn á le Dónbeenĩ yí ñon ñi woon yi ho ñimĩjá yi.»

¹³ A 6a zuifùwa làndá tũíá fεerowà mu á mu wó coon dàkhĩna, lé bío 6a mɔn ò o Piere là a Zãn wee bío ká 6a ponĩ séra. Ba mún zũna le 6a lé 6a ñupua na yí kàrána. Ba zũna mu le 6arén là a Yeesu kera mín wán miana. ¹⁴ Ká bío 6a mún mɔn o ñi mu ò o wan á ñin o Piere là a Zãn ñisání, á 6a wáa yí dà bío máa bío. ¹⁵ A 6a wáa le 6a tonkarowà lée ñin ho khũuhũ vé, à 6arén bán kará wee wãaní. ¹⁶ Ba wee bío mín yi: «Lée webio wa yàá à wé lè 6a ñupua mu coon? Ho Zeruzalεemusa búenbúen zũ mu kénkén le ho yéréké bío na wó á 6a mɔn lé 6arén wó mu, á warén mún yí dà máa bío le mu yí bon. ¹⁷ A mi cén wa là le hεerè làa ba, à hè 6a à 6a yí bĩnĩ yí bío o Yeesu bío là a búí hũúu. Lé bñn á à na ká bío wó kà máa ben máa fè 6a zãamáa.»

* **4:11** Mi loĩ Lení vūahũ (Psaumes) 118.22

18 Bũn mǎn á 6a bĩnía von o Piere là a Zãn á bía henía nǎn yi le 6a khí à yí bío, tàá à yí kàrán 6a nùpua o Yeesu yèni yi hùúu. 19 Ká a Piere là a Zãn màhá bía nǎn 6a yi: «Minén mi beere wáa loń le mu so térénna le Dónbeenĩ cǎn à wa bè mi bíonĩ yi ká wa pí lerén bíonĩ le? 20 Warén cén yí dà máa pe wa jini ká bío wa mǎn làa bío wa já á wa yí máa bío bío.» 21 A ho làndá tũía fɛerowà wíokaa là le hɛerè làa ba, à 6a kúaará 6a. Bío 6a à đĩn wán á à beéráa 6a lò á 6a yí zũ, lé bío 6a zãmáa búenbúen wee khòonĩ le Dónbeenĩ bío wó bío yi. 22 O nĩ na waró bío wó ho yéréké á teró lúlúio po búará-jun.

Bĩa tà a Krista bío wee fio

23 Bío ó o Piere là a Zãn ló ho kàsó yi, á 6a wà van mí kuure nùpua cǎn, á vaá lá bío búenbúen na 6a yankarowà júnása lè 6a nĩ-kía bía nǎn 6a yi á fɛera nǎn mí ninzàwa mu yi. 24 Bío 6a já mu wó, á 6a búenbúen wó mí yilera làa dà-kéní á wee fio le Dónbeenĩ yi ká sii: «Núhũso, ũnén lé fo léra ho wáyí lè ho tá, lè ho muhũ lè mu bío búenbúen na wi ho yi. 25 ũnén lé fo bía lè ũ Hácírí ũ ton-sá *Daviide na lé wán búa jii yi ká:

«Lée webio nǎn á hã síi-viò nùpua wee kánkáráa? Lée webio nǎn á ho đimíjása wee lè ká mu jũhũ mía?

26 Ho đimíjá bá-zàwa wíokaa mĩten đĩn hã fio bío yi.

Ba júnása mún hĩnǎn von mín kúaa mín wán à 6a lò.

Ba búenbúen wó mí jii làa dà-kéní là a Núhũso làa yĩa o mǎn léra wán.»†

† 4:26 Mĩ loń Lenĩ vũahũ (Psaumes) 2.1-2

27 A mu ɓèn bon ò o *Heroodè là a *Pãnsi Pilaate wó le nii dà-kéní ho lóhó yi hen, ɓarén là a *Isirayεele n̄ipomu, lè hã s̄i-viò n̄upua à ɓa h̄in̄on ũ ton-sá Yeesu na ɓio s̄i foñ wán, ȳia fo m̄on léra. 28 ɓio fo h̄ia fèra b̄ia le fo ò wé á à k̄ãna lè ũ p̄anká lè ũ s̄i ɓio yi, ɓ̄un ɓ̄uenɓ̄uen lé ɓio ɓa wó k̄a à tíra nii. 29 N̄uh̄iso, w̄ãa loñ ɓa h̄εεrè na ɓa wee là. Na le s̄i-heb̄úee warén na lé ũ ton-sáwá yi à wa wé bue lè ũ ɓion̄i. 30 Dé ũ nii, à ɓa vánvárowà waró lè mu yéréké ɓiowa na wa wee wé ũ ton-sá Yeesu na ɓio s̄i foñ yèni p̄anká yi, à zéeni ká ũ ɓio bon.» 31 ɓio ɓa f̄iora wó, á ho lahó na ɓa wi yi á zà k̄ikik̄i, á ɓa ɓ̄uenɓ̄uen sú lè le Dónbeen̄i Hácírí, á ɓa h̄in̄on wee bue le Dónbeen̄i ɓion̄i lè le s̄i-heb̄úee.

B̄ia tà a Krista ɓio wee p̄aani sanká m̄i nii ɓio

32 B̄ia tà a *Krista ɓio ɓ̄uenɓ̄uen á fù ɓunɓ̄uaa, á s̄ia lè ɓa hácírí wó dà-kéní. O ɓ̄ui fù yí máa ɓio m̄i n̄ii ɓio á m̄i te m̄i dòn. Ba ɓio ɓ̄uenɓ̄uen na fù wi ɓa cón á ɓa ɓunɓ̄uaa yi. 33 Ba tonkarowà fù wee zéeni a N̄uh̄iso Yeesu vèeró ɓio lè ho p̄anká been̄i, á le Dónbeen̄i wee na hã dúɓ̄uaa c̄εεε ɓa ɓ̄uenɓ̄uen yi. 34 N̄i-khenii fù m̄ia ɓa t̄ia h̄i, lé ɓio á ɓia manawà lè ɓa z̄in̄i wi á fù wee ȳéé h̄ã, 35 à ɓua wárí ɓuee dé ɓa tonkarowà nii yi, à ɓa ɓ̄in̄i wé s̄i sanká na m̄in yi làa ɓio ɓa n̄i-kéní kéní koráa. 36 Mu ɓàn s̄ii ó o Zozεεfu h̄ia wó. O lé o *Levii n̄uwá n̄i-kéní na wee lé ho Siipere‡ yi. Ba tonkarowà wee ve o làa Baanabaasi, mu kúará le ȳia wee hení hã s̄ia. 37 O h̄ia ȳéera m̄i m̄oh̄i á ɓuan wárí ɓueé n̄on ɓa tonkarowà yi.

‡ **4:36** Siipere: Lé ho k̄oh̄i ɓ̄ui na ho Mediteranεε yámú jumu k̄nia yi. Ho wi lè mu yámú jumu mu ɓàn wii h̄een̄i. Ba tonkarowà p̄aah̄i ká ɓa zúifùwa na wi ɓ̄in̄ á boo.

5

O Anianiasi lè mìn hĩa Safiraa bïo

¹ Nĩ búi hĩa wi bĩn 6a le Anianiasi, ká bòn hĩa 6a le Safiraa. O hĩa yèèra mí mǎhũ, ² á fá wárí sǎn-kéní bàrá, á bòn hĩa mún zū mu, à dǎo ká ó o buan vaá nǎn 6a tonkarowà yi. ³ O o Piere bía nǎn wo yi: «Anianiasi, lée webio nǎn ó o *Satāni dórāa hã yilekora foñ, ũ fã le sabéré le Dónbeenĩ Hácírí jii, á fá ho mǎhũ wárí sǎn-kéní bàrá? ⁴ Bïo ho mǎhũ mu lá dǎn yí yèèra ká yínǎn fo te ho le? A bïo ho yèèra, á ho bòn wárí bïo sã a yén yi? Yínǎn fo le? A lée webio nǎn á fo wórāa bïo kà? Fo yí fã sabéré nùpua jii, le Dónbeenĩ lé dǎo á fo fã le sabéré jii.» ⁵ Bïo ó o Anianiasi já hã bioní mu, ó o ló lùwá, á líi húrun. A bĩa já mu búenbúen zãna dàkhĩna. ⁶ A 6a yàrówá hĩnǎn cà le dèe pon o yi, á buan vaá nùna.

⁷ Lèèrèwa bïo tĩn síi bĩn món á bòn hĩa wà buée zon ká a yí zū bïo wó. ⁸ O o Piere tũara a yi: «Mi ho tũia na miĩ: Mìn mǎhũ na mi yèèra bòn wárí búenbúen lé dǎo kà le?» O o le ũuu, le dèn lé lerén. ⁹ O o Piere wãa bía nǎn wo yi: «Ũnén lè mìn báa wó kaka wãanía tòráa á wee khénnáa le Dónbeenĩ Hácírí kúará? Loñ, bĩa lée wi ho zũajii kà lé bĩa vaá nùna mìn báa. Ũnén 6a mún ñ lá á à lènnáa.» ¹⁰ Mí lahó yi ó o hĩa mu bèn dèenía ló lùwá o Piere tá, á líi húrun. Bïo 6a yàrówá buée zoó dǎn ò o húrun, á 6a lá a buan vaá nùna bòn báa nĩsání. ¹¹ Bĩa tà a *Krista bïo kuure làa bĩa já mu búenbúen zãna dàkhĩna.

Ba tonkarowà wee wé mu yéréké biowa

¹² Mu yéréké biowa cèrèe na wee zéeni le Dónbeenĩ pánká á 6a tonkarowà hĩa wee wé mu nĩpomu tĩahũ. Bĩa tà a Krista bïo búenbúen hĩa

wee wé mí yilera làa dà-kéní à wé kúee mín wán le *Dónbeení zì-beení lún yi o *Salomōn Sànsá* yi. ¹³ Ní-vio yí máa hení mí sía zo 6a t̄ahū, èε ká 6a zāamāa mähá pá wee wíoka 6a yèni. ¹⁴ Ba báawa lè 6a hāawa na wee dé mí sía o Nūhūso yi á wee wé boo ká 6a wà. ¹⁵ A 6a wāa wee 6ua 6a vānvārowà à 6uee lée bàraka hā wāna nīśāa hā dāmu sía wán, bèra a na ká a Piere hīa 6ueé wee khíí, ò o bóní pá wāa yí kúia 6a búí wán. ¹⁶ Hārí hā lórá na sùarāa lè ho Zeruzalεemu à nùpua mún wee 6ùuni 6uen lè mí vānvārowà lè 6a nùpua na 6a cínáwa wee beé lò. A 6a 6úen6úen wee wa.

Ba wee beé o Krista tonkarowà lò

¹⁷ A 6a yankarowà nūhūso beení làa bīa làa wo páanía wí na lé 6a *Sadusíεwa kuure nùpua á le yandee sú 6a tonkarowà bīo yi. ¹⁸ A 6a wīikaa 6a tonkarowà á kúaa 6a zāamāa kàsó yi. ¹⁹ Ká a Nūhūso wáayi tonkaro 6úí mähá lion ho t̄nāahū à lii héra ho kàsó zīi wonna, ò o léra 6a á bīa nōn yi: ²⁰ «Mí lén va le *Dónbeení zì-beení lún yi á vaa bue le mukānī binbirī na máa vé bīo 6úen6úen à na 6a zāamāa yi.» ²¹ A 6a tonkarowà bò bīo ó o bīa yi. Le yīnbīi bùirīi á 6a wà van le Dónbeení zì-beení lún yi á vaá zoó wee kàrán 6a nùpua.

Ba yankarowà nūhūso beení làa bīa làa wo páanía wí á von o *Isirayεele nīpomu *nī-kīa. A 6arén na lé ho làndá tūiá fεerowà 6úen6úen kúaa mín wán, à 6a tonkaa 6a búí le 6a lén vaa lén 6a tonkarowà ho kàsó yi 6ua 6uennāa. ²² Ká 6a parowà mähá yí vaá yú 6a bīn, á 6a wà 6ueé bīa bīo kà nōn 6a yi: ²³ «Wa vaá yú ho kàsó zīi wonna ká hā pon dīn sese, á 6a parowà na bīn 6úen6úen

* 5:12 Mí loí Bè-wénia vūahū 3.11

mún ðinka mí lara yi. Εε κά βιο wa héra à wa zon, á wa yí zoó yú nùpue.»

²⁴ Bïo le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ parowà ñúhũso lè 6a yankarowà ñúnása ñá hã bíoní mu, á 6a wãa yí zũ hen na 6a à dé mítén yi 6a tonkarowà mu víló bïo yi, á 6a wee tùa mítén yi le mu yàá wó kaka wórãa coon. ²⁵ Hón pãahũ so yi ò o búí 6ueé ðñn, á bía ññn 6a yi: «Mí loń, 6a nùpua mu na mi pon ñii ho kàsó yi, lé 6arén vaá wi le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi á wee kàrán 6a nùpua.» ²⁶ A le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ parowà ñúhũso ðeñía hññn fó mí nùpua à 6a vaá 6uan 6a tonkarowà 6uararãa ká 6a màhã yí wó mu làa hεεrè, lé bïo 6a zãna le ká mí wó mu, á 6a nùpua á à lèeka mí lè hã huua.

²⁷ Bïo 6a 6ueé ðñn ho làndá tũíá fεεrowà yahó làa ba, á 6a yankarowà ñúhũso beenĩ tùara 6a yi: ²⁸ «Wa so ññzonn yí hò mia lè le sòobεε le mi yí bíní yí kàrán 6a nùpua o ñii mu yèni yi le? A mi wãa loń bïo mi wó. Ho Zeruzaleεmu lóhó búenbúen á mi vó lè mi kàránló, á mún wi à mi bàká warén yi là a ñii mu húmú bïo.»

²⁹ O o Piere lè 6a tonkarowà bía ññn 6a yi: «Wa ko à wa bè le Dónbeenĩ bíoní yi á sũaaní bïo wa à bè 6a nùpua bíoní yi. ³⁰ O Yeesu mu na mi búaa ho *kùrùwá wán ó o húrun, á wàn 6uãawa 6àn Dónbeenĩ vèenía, ³¹ á 6uan yòó bàrá mí nín-tiání. Le wó a là a ñúhũso na lé o kãnílo, ò o *Isirayεele ñipomu bè yi á yèrè má mí yilera lè mí wárá, à yí mu bè-kora séndíaró. ³² Warén, lè le Dónbeenĩ Hácírí na le ññn bïa wee tà le bïo yi, á lé mu bè-wénia mu 6àn seérãsa.»

³³ Bïo ho làndá tũíá fεεrowà ñá hã bíoní mu, á 6a yiwa cã cã, á wi 6a 6úe 6a tonkarowà. ³⁴ Εε

ká *Farizíe búí màhã kera 6a t̄ahũ á yèni 6a le Kamaliyeli. O lé ho *lándá b̄io zéeniłowa n̄i-kéní na 6a zãamáa búenbúen wee k̄onbi. Wón lé ȳia líi h̄inon yòó ð̄n 6a t̄iá f̄erowà t̄ahũ ò o le 6a b̄io le 6a tonkarowà mu léé ð̄n ho khũuhũ màní. ³⁵ B̄un m̄ón ó o b̄ia n̄on b̄ia kúaa mín wán yi: «Isiraȳelesa, mi cà hácirí b̄io mi ì wé lè 6a n̄upua na k̄a b̄io yi. ³⁶ N̄ii búí bueé c̄onía h̄inon á yèni 6a le Tedaasi. O h̄ia wee wé m̄iten lòn n̄upue na b̄io n̄uhũ wi. N̄upua na bueé tà bò a yi á à ȳi báawa khiá-náa síi. B̄io ó o h̄urun, á b̄ia búenbúen na tà bò a yi mu p̄ahũ á saawaa, ó o b̄io n̄uhũ b̄ó. ³⁷ B̄un m̄ón á ho m̄l̄ó p̄ahũ, ó o Kalilee n̄i Zudaa b̄en h̄inon á yú 6a n̄upua c̄er̄e á 6a bò a yi. A wón 6a mún b̄ó, á b̄ia bò a yi búenbúen saawaa. ³⁸ Awa, á mi le 1̄ b̄io mu na mi: Ba n̄upua mu á mi día b̄io. Mi día 6a le 6a lén. Lé b̄io k̄a 6a tonl̄ó mu á b̄io ló n̄upue n̄ii yi, á ho n̄uhũ á à b̄ue. ³⁹ K̄a ho b̄io b̄en ló le Dónbeenĩ n̄ii yi, á mi ȳi dà ð̄e búí máa wé làa ho. Mi ȳi wó sese á mi ì k̄er̄ lòn n̄upua na wee fi lè le Dónbeenĩ.»

B̄io ó o f̄era mí ni-cúa vó, á ho lándá t̄iá f̄erowà tà a b̄io. ⁴⁰ A 6a von 6a tonkarowà, á bueé han lè h̄a làb̄aaní, á 6a le 6a ȳi b̄iní ȳi b̄io b̄io o Yeesu yèni yi, á 6a w̄aa día 6a à 6a w̄a.

⁴¹ Ba tonkarowà ló le z̄ii yi k̄a 6a s̄ia wan, lé b̄io le Dónbeenĩ le 6a ko lè le lònbee o Yeesu yèni b̄io yi. ⁴² Làa wizooní búenbúen k̄a 6a wee k̄arán 6a n̄upua, á wee bue le b̄in-tente le Dónbeenĩ z̄i-beenĩ lún yi lè h̄a z̄iní na k̄a yi le o Yeesu lé *Ȳia le Dónbeenĩ m̄on lera á wó là a k̄an̄ilo.

6

Ba n̄upua na wé è séení 6a tonkarowà

¹ Mu p̄ahũ ká 6a n̄i-kenínia wee dé wán ká 6a wà. Á 6a *zúifùwa na wi 6a t̄lahũ na wee bío mu κεεkimu s̄ia yí wan bío á 6àn zàwa na lé 6a zúifùwa binbirí wee wé yi. Ba wee zá le làa wizooní búenbúen le mínén mahãawa á 6a yí máa loí yi sese ho đ̄nló sankaró p̄ahũ. ² Á 6a tonkarowà píru ĵun von 6a n̄i-kenínia búenbúen kúaa mín wán bíá n̄n yi: «Wàn zàwa, wa yí ko à wa día le Dónbeenĩ bíoni bueró ká wa yèrémá wa yara sí ho đ̄nló bío. ³ Mi cén hueeka 6a n̄pua nùwã h̄enun mi t̄lahũ na mi zũ le 6a téréna, á sú lè le Dónbeenĩ Hácírí lè mu bè-zúíminĩ. Bán lé bíá á wa à dé mu níi yi. ⁴ Bũn ká warén 6èn dà à na waten ho floró lè le Dónbeenĩ bíoni bueró yi lè wa sòobéε.»

⁵ Bío 6a tonkarowà fεera mí ĵi-cúa vó, á 6a kuure n̄pua tà 6a bío. Bíá 6a hueekaa lé o Etiēna na lé o n̄pue na sídéró wi, na sú lè le Dónbeenĩ Hácírí. A séení a Filiipu, là a Porokoore, là a Nikon̄ore, là a Tim̄n, là a Paamēnaasi, là a Antiosi n̄i Nikolaa na h̄ia yèrémáa b̄o 6a zúifùwa mu 6àn Dónbeenĩ yi. ⁶ Ba buan 6a vannáa 6a tonkarowà c̄n, á bán b̄o mí níi 6a wán à 6a flora n̄n 6a yi.

⁷ Le Dónbeenĩ bíoni wee ben fè h̄a lara ká le wà, á 6a n̄i-kenínia wee dé wán ho Zeruzalεemu yi, á 6a yankarowà c̄r̄εε á wee tà dé mí s̄ia o *Krista yi.

O Etiēna 6a w̄ira

⁸ O Etiēna le Dónbeenĩ dúbuaa n̄n ho p̄anká yi, ó o wee wé mu yéréké bè-beera na wee zéení le Dónbeenĩ p̄anká 6a n̄pua t̄lahũ. ⁹ Á 6a zúifùwa nùwã yen búí á h̄in̄n p̄á a bío. Ba búí lé 6a zúifùwa k̄aránló z̄ii n̄pua na 6a wee ve làa wobáaní na wi mítēn. Ba lé bíá ló ho Sirēna lè ho Alekisāndiri

lórá yi. Ká 6a 6úi lé bĩa ló ho Silisii lè ho Azii kãna yi. Lé bán lé bĩa 6ueé wee wãanì là a Etièna. ¹⁰ Ká 6a màhã yí dàrna a bïo, lé bïo le Dónbeenĩ Hácírí bè-zũrminĩ na le wee na a yi lé bïo ó o wee bïoráa. ¹¹ A 6a yà 6a nùpua jini à 6a le 6a bío bïo kà: «Wa já ò o nĩ mu bía khon o *Moyiize lè le Dónbeenĩ dání yi.» ¹² Lé bũn 6a bía á súkúra lè 6a zãamáa, lè 6a *ni-kia, lè ho *lândá bïo zéeniflowa. Bũn món á 6a 6ueé wĩira a Etièna á 6uan vannáa ho lândá tũiá fèerowà yahó. ¹³ Ba mún fó 6a nùpua 6úi bórãa na 6ueé fũaa hã sabioní o Etièna mu jii. A bán 6ueé bía: «Féèè ká a nĩ mu wee bío hã bín-kora à léé le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ là a Moyiize lândá yi. ¹⁴ Wa já ò o bía le o Yeesu, wón Nazarète nĩ so, á à fio le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ, á mún ñ yèrè má hã lândáwá na ó o Moyiize nòn wèn.»

¹⁵ Ho lândá tũiá fèerowà na wi le zii yi mu zon 6úen6úen fá mí yĩ o Etièna yi, á mòn ò o yahó 6onmín lè le Dónbeenĩ wáayi tonkaro yahó.

7

O Etièna jì-cúa na ó ofèra

¹ Ba yankarowà jùhũso beenĩ tũara a Etièna yi: «Hãà! Bïo 6a wee bío ũ jii so bon le?»

² O o Etièna bía: «Minén wàn maáwà lè wàn zàwa, mi jí bïo á ì bío á à na mia. Le Dónbeenĩ cùkúso hĩa zéenia mĩten lè wàn 6ũaa *Abara-haamu ká a wi ho Mezopotamii yi á dĩn yí ló yí vaá kará ho Haran lóhó yi, ³ á bía nòn wo yi: «Lé día mĩn kũhũ lè mĩn zii á lén va ho kũhũ 6úi na á ì zéeni làa fo yi.» ⁴ O o Abarahaamu wãa hĩnòn día ho Kalidee kũhũ á vaá kará ho Haran yi. Bïo ó o Abarahaamu 6àn maá hũrun á le sã léra a ho

Haran yi á buararáa ho kōhū mu na mi wi yi ho zuia. ⁵ Dónbeenĩ á yí n̄n tá wo yi b̄n. Hàrí h̄a lè le nín-tàahū b̄o ó o yí yú. Ká le Dónbeenĩ màhã n̄n le n̄i le mí ì na ho kōhū mu na ká wo yi, orén lè mí m̄nm̄n̄a na à h̄n̄i o m̄n. A ho p̄ahū na le Dónbeenĩ wee bío mu yi làa wo ká za woon m̄a o c̄n. ⁶ B̄o ká lé b̄o á le b̄a n̄n wo yi: «Ū m̄nm̄n̄a kh̄i k̄n̄ k̄a-veere yi, á à wé ba wobáan̄i b̄n. Ba à beé ba lò h̄a lúlúio kh̄iá-náa yi. ⁷ Eε ká ho s̄i na à wé ba lè mí wobáan̄i á ìn̄én Dónbeenĩ màhã à cítí. B̄n m̄n̄ á ba à lé b̄n á à lén wé b̄ueé b̄uaan̄i mi ho lahó na ká yi.»* ⁸ B̄n m̄n̄ á le b̄o le *p̄aan̄i là a Abarahaamu. B̄o wee zéén̄i le p̄aan̄i mu b̄o lé ho *kúiiro. Lé b̄n n̄n ó o Abarahaamu za *Izaaki teró wizoon̄i b̄o h̄et̄n̄ ní yi ó o *kúio wo. Lé b̄n ó o Izaaki m̄n̄ kúio o *Zakoobu, á wón b̄en̄ kúiora mí zàwa p̄irú n̄n na lé wa z̄i-n̄n̄a b̄an̄ b̄uaawa.

⁹ «O zàwa mu dú le yandee lè m̄n̄ f̄eso Zozεεfu†, á yèera a ó o wó a wobá-n̄i ho *Ezipite yi. Ká le Dónbeenĩ màhã k̄era làa wo. ¹⁰ Le léra a mí lònbee b̄uen̄b̄uen̄ yi. Le wó ó o dàina d̄n̄ ho Ezipite b̄ε yahó á zéén̄a mí bè-zūm̄n̄i, ó o b̄o wó s̄ina a yi. Á wón b̄ará a mí z̄i b̄iowa lè ho Ezipite kōhū b̄iowa b̄uen̄b̄uen̄ n̄h̄ wán.

¹¹ «Mu p̄ahū á le h̄ni ló ho Ezipite kōhū b̄uen̄b̄uen̄ yi lè ho Kanan kōhū yi m̄n̄. Mu wó lònbee làa s̄ob̄ε, á wán b̄uaawa mu yí máa yí b̄o ba à dí. ¹² B̄o ó o Zakoobu n̄á à ba le ho d̄nló wi ho Ezipite yi, ó o n̄n̄-yán̄i tonkaa wán b̄uaawa le ba va b̄n. ¹³ Mu cúa-n̄n̄ ní na ba b̄n̄ia van b̄n̄,

* **7:7** Mi loĩ B̄o n̄h̄ b̄uen̄n̄i v̄uah̄ (Genèse) 15.13-14, Léro v̄uah̄ (Exode) 12.40 † **7:9** Mi loĩ B̄o n̄h̄ b̄uen̄n̄i v̄uah̄ (Genèse) 37-50

ó o Zozεεfu wáa zéenia míten lè mín zàwa. Lé bñn ó o béε bò yi zūnnanáa hen na ó o Zozεεfu nɔnkāni can yi. ¹⁴ Ó o Zozεεfu wáa tonkaa mín zàwa le 6a vaa fé mín maá lè mín zñi nùpua búenbúen. Ba à yí nùpua búará-náa hònú mía. ¹⁵ Ó o Zakoobu wáa buara ho Ezipite. Lé bñn ó o buéé húrun yi, á wàn bùaawa mún húrun bñn. ¹⁶ Ba buan 6a ñi-hínmu vannáa ho Sisεemu yi, á vaá nùuna le búure na ó o Abarahaamu hía yà a Hamɔɔre zàwa cón.

¹⁷ «Bìo ho pāahũ na le Dónbeenĩ ko à le tíi bño le hía dó mí jii nɔn o Abarahaamu yi jii wà buéé sùará, á bñn wa ñipomu boo, á wee dé wán ho Ezipite yi. ¹⁸ Bñn món ó o béε búí na yí zūna a Zozεεfu á kará ho Ezipite kǎhũ jũhũ wán. ¹⁹ O khà wa ñipomu, á beéra wàn bùaawa lò, á kíkkaa 6a yi le 6a pĩ mí zàwa kúia à 6a hí. ²⁰ Lé bñn pāahũ ó o *Mɔyiize ton yi. O hía lée kúnkúza na se, na bño sí le Dónbeenĩ yi. Piina bño tñn ká a wi mín zñi á 6àn nu wee yéeni. ²¹ Ba día a yí máa loñ yi, ó o béε hñnló lé yia lá a buan á hñn lè mí kùrú za bño. ²² Lé o béε zñi á 6a kenía o Mɔyiize yi lè ho Ezipitesa bño na 6a zñ búenbúen, ó o wó a nùpue na pànká wi mí bíoní lè mí wára yi.

²³ «Bìo ó o Mɔyiize lúlúio yú ho búará-ɲun, ó o kará lon mí yi, ó o hñnɔn le mí vaá loñ mín zàwa na lé o *Isirayεele ñipomu. ²⁴ Ó o vaá mɔn o Ezipite ñii búí ò o wee ha 6àn za ñi-kéní, ó o tà mín za na 6a wee ha jii, ò o 6ó a Ezipite ñii. ²⁵ O lá wee leéka le o Isirayεele ñipomu na lé 6àn zàwa á à zñn le le Dónbeenĩ le mí ì ññ orén wán à lénnáa 6a júná, yaa 6a yí zūna mu. ²⁶ Mu tá na lée tñn, ó o Mɔyiize fò mín lè mín síi nùpua nùwã ɲun ká 6a wee fi. Ó o le mí ì yanka 6a, ó o bía bño ká: «Wàn zàwa, minén

na lé lè dà-kéní á bíníá wee fi mín yi le? 27 A yíà dà mí nínza na so á lío o Mɔ̀yíize ò o bía nɔ̀n wo yi: «Lé o yén b̄ará fo wa n̄úh̄ú wán le ũ wé cíti wɛn? 28 Fo wi à ũ búe mi làa b̄io á fo h̄ih̄ú b̄óráa o Ezipite n̄i b̄io síi le?» † 29 B̄io ó o Mɔ̀yíize n̄á h̄́n b̄ioní so, ó o lùwa á vaá kará ho Mad̄ia k̄oh̄ú yi. Lé b̄ín ó o yú ɓa z̄áwa n̄ùw̄á n̄un yi.

30 «Lúlúio búará-n̄un b̄ún m̄ón, á le Dónbeen̄í wáayi tonkaro búí zééníá m̄iten làa wo le v̄indè-za d̄sh̄ú na wee c̄i yi, ho tá hen̄í yi, ho Sinayii búee n̄is̄ání. § 31 B̄ún bè-minii so wó a Mɔ̀yíize coon. A b̄io ó o wi ò o vaa s̄úará mu yi à w̄íoka loń sese, ó o n̄á a N̄úh̄úso t̄ámu na bía làa wo: 32 «O *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu na lé m̄ín b̄úaaawa b̄àn Dónbeen̄í lé mi.» * O o Mɔ̀yíize z̄ána, á wee zà w̄àw̄àw̄à, á yí wi ò o loń mu yi. 33 O o N̄úh̄úso w̄áa bía làa wo: «Tɛn ũ nak̄áa, lé b̄io á ho lahó na á ũ wi yi léé tá na b̄io s̄á m̄i. 34 Le lònbee na á ï n̄ipomu wi yi ho Ezipite yi á ï m̄on. I n̄á ɓa w̄éɛ s̄á, á ï lion w̄á líf k̄ání ɓa. W̄áa ɓuen. I ï tonka fo ho *Ezipite yi.» †

35 «O Mɔ̀yíize n̄i-kéní mu na ó o *Isirayɛele n̄ipomu fù pá b̄io le lé o yén dó a le o wé mí n̄úh̄úso lè mí cíti fi, ‡ wón lé yíà le Dónbeen̄í tonkaa ò o wé o n̄úh̄úso làa yíà wee lén h̄á n̄úná. Le wó mu ho wáayi tonkaro p̄ánká yi, yíà h̄íá zééníá m̄iten là a Mɔ̀yíize le v̄indè-za na wee c̄i yi. 36 O Mɔ̀yíize lé yíà léra a Isirayɛele n̄ipomu ho *Ezipite yi. O wó mu yéréké b̄iowa na wee zéení le Dónbeen̄í p̄ánká

---

‡ 7:28 Mi loń Léró v̄uah̄ú (Exode) 2.14 § 7:30 Mi loń Léró v̄uah̄ú (Exode) 3.2 * 7:32 Mi loń Léró v̄uah̄ú (Exode) 3.6 † 7:34 Mi loń Léró v̄uah̄ú (Exode) 3.7, 8, 10 ‡ 7:35 Mi loń Léró v̄uah̄ú (Exode) 2.14

ho kōhū yi, lè ho muhū na 6a wee ve làa muhū na mùia yi, lè ho tá henī yi hā lúlúio búará-ḡun pāahū. ³⁷ Lé o Mōyiize mu lé yīa pá bía bīo kà n̄n o Isirayēle n̄pomu yi: «Le Dónbeenī á à lén o ḡi-cúa fēero búí m̄n zàwa tīahū na ka lè ī bīo sīi á à tonka mi c̄n». § ³⁸ Bīo mu n̄pomu hīa kúaa m̄n wán ho tá henī yi, á lé orén pá hīa wee vará wán búaaawa lè le Dónbeenī wáayi tonkaro pāahū, yīa hīa wee bīo làa wo ho Sinayii búee wán. Lé orén á le Dónbeenī bionī na wee na le mukānī á n̄n yi, ò o búee lii na wēn. ³⁹ Ká wán búaaawa màhā yí tà ká 6a à bè hā bionī mu yi. Ba pā a bīo, á wi 6a bīnī va ho Ezipite yi. ⁴⁰ Ba bía n̄n o *Aaron yi: «Cà hā wōnna búí na wēn na à dí wa yahó, lé bīo á wa yí zū bīo wó a Mōyiize mu na léra wēn ho Ezipite yi.»* ⁴¹ A 6a wāa pá a n̄n-za kansi á wee wé mu hāmu na yi, á dú ho s̄n-beenī bīo 6arén m̄iten dàrna wó bīo yi. ⁴² Ká le Dónbeenī màhā bīnīa 6a m̄n, á día 6a á 6a wee búaanī ho wáayi bīowa, làa bīo mu túararāa 6a ḡi-cúa fēerowà vūahū yi:

«Isirayēle n̄pomu,

hā lúlúio búará-ḡun na mi wó ho tá henī yi,

á 6a bà-kùio na mi fūaana lè mu hāmu na mi wó,

lé ínén á mi so wó mu n̄n yi le?

⁴³ Bùee. Mu lé mi M̄looki wāahū bùkú za

lè mi Erefān† wāahū mànāyiire á mi 6uan,

h̄n na á mi wó m̄iten á wee búaanī,

§ 7:37 Mi loñ Làndá zéeníló vūahū (Deutéronome) 18.15 * 7:40

Mi loñ Léró vūahū (Exode) 32.1, 23 † 7:43 M̄looki: Lé ho Kanan kōhū háanī n̄pua wāahū na 6a fù wee hā. Erefān: Lé le mànāyiire búí na ho Ezipitesa fù pá síí, á wó lè mí wāahū à wee hā.

lé bǔn nǎn á ĩ ì sèráa mia á à dàráa ho *Babiloona wán.»‡

44 «Hã pǎnsòni bǔkú na hĩa wi wán òuaawa cǎn ho tá henĩ yi lé hón á hã pǎnminĩ na le Dónbeenĩ làndá túara wán wi yi. Lé hǎn pǎnsòni bǔkú so hĩa wee zéeni le le Dónbeenĩ wi óa tǎahũ. O *Moyiize hĩa wó ho làa bǐo le Dónbeenĩ zéeni le o wé làa ho. Le hĩa le o wé ho làa hĩa ó o mǎn bǐo síi. 45 Bǔn mǎn á hã pǎnsòni bǔkú mu á wán òuaawa lè mí mǎnmǎni na sǎ mín á mún óuan. Pǎahũ na le Dónbeenĩ nǎn hã kǎna nùpua á fó táwá nǎn óa yi ká a Zozue dú óa yahó ká lé horén óa óuan. A ho óèn wi bǐn fúuu fúaa o *Daviide pǎahũ. 46 O Daviide bǐo hĩa wó sína le Dónbeenĩ yi, ó o fióra le ní le cǎn, à soráa ho lahó óúi à na a *Zakoobu óàn Dónbeenĩ yi. 47 Ká a *Salomǎn lé yǎ mǎhǎ son le zǐi mu nǎn le Dónbeenĩ yi. 48 Εε ká le Dónbeenĩ na dà mu bǐo óúenóúen wán mǎhǎ yǐ máa zo zoo kεeni óa nùpua zǐ-sonia yi làa bǐo ó o ni-cúa fεero bíaráa mu.

49 Ho wáyai lé ĩ béeni kanmúini,

ká ho tá lé ĩ zenĩ bēeni.

Lé le zǐi yén síi á mi dà à so á à na miĩ.

Lé ho lahó yén á ĩ dà a kεeni yi?

50 Bǔn bǐowa so óúenóúen so yínǎn mi wó mu ĩten le?§

51 «Óúi! Isirayεlesa, mi yiwa tunka dà, mi yǐ máa tà hén mi sía lè mí nikǎnna le Dónbeenĩ veró yi. Minén lè mǐn òuaawa léé dà-kéni. 52 Lé o ni-cúa fεero yén á mǐn òuaawa mu á yǐ beéra lò? Bǐa buera yǎ mí dòn na wee wé le Dónbeenĩ síi bǐo óuenló bǐo, bán à mǐn òuaawa óó. Bǐo ká wán, lé orén nǐ-kéni mu á minén ló mǎn á mún óó. 53 Minén na le

‡ 7:43 Mi loĩ Amossi vǎahũ 5.25-27 § 7:50 Mi loĩ Ezayii vǎahũ 66.1-2

Dónbeenĩ wáayi tonkarowà dó ho làndá nĩ yi, lé minén miten yí bò ho làndá mu bè-bíonii yi.»

O Etiēna búeró bĩo

⁵⁴ Bĩo ho làndá tũíá fēerowà ɲá hã bíoní mu á ɓa sĩa ka le hã à fáa o Etiēna bĩo yi lè le sí-cíilè. ⁵⁵ Ká arén wón sú lè le Dónbeenĩ Hácírí, ó o hoonía mí yahó á lora ho wáayi, ó o mɔn le Dónbeenĩ cùkú là a Yeesu ò o wi le Dónbeenĩ nín-tiání, ⁵⁶ ó o bía: «Mi tántá mi ɲikɔnna, ho wáayi ɲii héra, á ï mɔn o *Nùpue Za ká a dīn le Dónbeenĩ nín-tiání.» ⁵⁷ A ɓa wee wāama pɔnpɔn à ɓa tun mí ɲikɔnna. ⁵⁸ Būn mɔn á ɓa búenbúen dēnía kúaaka a wán á wĩira lóráa ho donkiahũ á lée wee lèeka lè hã huua á à búe. Bĩa wee wé mu á tenkaa mí sĩa bàrá a yàrónza búí na ɓa le Soole tá le o pa yi. ⁵⁹ Bĩo ɓa wee lèeka a Etiēna lè hã huua, ó o wee fio kà síi: «Núhũso Yeesu, tà fé ï mànákã.» ⁶⁰ Būn mɔn ó o líon mí nɔnkóɲúná wán, ò o wāamaa pɔnpɔn: «Núhũso, yí bè mu bè-kohó na kà ɓa wán.» Bĩo ó o bía hɔn bíoní so vó, ó o húrun. **8**

¹ O Etiēna búeró ó o Soole tà.

O Soole wee beé bĩa tà a Krista bĩo lò

Mu nònzon mí beere, á bĩa tà a *Krista bĩo na ho Zeruzalēmu yi, á ɓa búakáa wee beé lò làa sòobé. Ba tonkarowà nĩ ló, ká bĩa ká búenbúen saawaa zon ho *Zudee lè ho *Samarĩi kãna yi. ² Ba nùpua búí na wee bè le Dónbeenĩ yi sese lé bĩa lá a Etiēna vaá nùuna, à ɓa wá wá a bĩo yi. ³ O Soole wón ɓèn lé bĩa tà a Krista bĩo ɲúhũ búeró ó o hĩnɔn can mí kuio bĩo yi. O wee hée wĩika ɓa báawa lè ɓa hãawa hã zĩní yi, à ɓua vaa kúee ho kàsò yi.

O Filiipu wee bue le bĩn-tente ho Samarĩi yi

4 Bĩa saawaa wà bán tò hã kãna yi, á wee bue le bín-tente. 5 O Filiipu wà van ho Samarii kǒhũ ló-beenĩ yi, á vaá wee bue o Krista bĩo à na ho nùpua yi. 6 Bĩo 6a zãamãa ná bĩo ó o Filiipu wee bĩo, á mún mɔn mu yéréké bĩowa na wee zéení le Dónbeenĩ pánká na ó o wee wé, á 6a wíokaa wee tántá mí jikǒnna sese bĩo ó o wee bĩo yi. 7 Ba nùpua cèrèè na 6a cínáwa wi yi, á 6a wee fáara lé yi ká 6a à wãamaka pónpón. A 6a mùamúawà lè 6a lóni cèrèè mún wee wa. 8 A mu wó sɿ-wɛ-beenĩ ho lóhó mu yi.

9 Nii búí na 6a le Simɔn à hĩa wi ho lóhó mu yi, á wó mí níi símú bĩn míana. Ho Samarii nùpua búenbúen wee wé coon bĩo ó o wee wé bĩo yi. O lá wee wé miten lòn nùpue na bĩo jũhũ wi. 10 Ba nùpua búenbúen hĩa wee jí a cǒn sese, à lá 6a háyúwá yi à yòò búe 6a nĩ-kĩa yi. Ba wee bĩo: «O nii na ká á le Dónbeenĩ pánká na 6a wee ve làa pánká beenĩ á wi cǒn.» 11 Bĩo nɔn 6a wee dĩn jínãa o cǒn sese ká sii, lé bĩo ó o wee wé 6a coon lè mí níi símú bĩowa mu míana. 12 Ká bĩo 6a yèrèmãa dó mí sĩa le bín-tente na ó o Filiipu buera nɔn 6a yi le *Dónbeenĩ béeni là a Yeesu *Krista bĩo yi, á 6a báawa lè 6a háawa á 6a bátízera. 13 O Simɔn mí bæere mún dó mí sɿi le yi, á 6a bátízera a. Bũn nii wán, ó o wãa yí máa tà lé o Filiipu mún. Mu yéréké bĩowa na wee zéení le Dónbeenĩ pánká na ó o wee mi, ó o wee wé coon bĩo yi.

14 Bĩo 6a tonkarowà na ho Zeruzalɛmu yi ná le ho Samariisa búí tà le Dónbeenĩ bíonĩ bĩo, á 6a tonkaa o Piere là a Zãn 6a cǒn. 15 Bĩo 6a vaá dñn á 6a flora nɔn 6a nĩ-kenínia nĩ-fla yi bèra a na à

6a yí le Dónbeenĩ Hácírí. ¹⁶ Le Dónbeenĩ Hácírí mu lá ðĩn yí lion ßarén 6úi wán: Ba bátízera 6a o Núhúso Yeesu yèni yí mí ðòn. ¹⁷ O o Piere là a Zãn wãa bò mí níní 6a wán á 6a yú le Dónbeenĩ Hácírí. ¹⁸ Bĩo ó o Simøn møn à bĩa dó mí sĩa o Krista yí yú le Dónbeenĩ Hácírí pãahũ na á 6a tonkarowà bò mí níní 6a wán yí, ¹⁹ ó o bía nøn o Piere là a Zãn yí: «Mí fé le wárí à mi na ho ðaríló mu 6àn síi miĩ, bèra a na káí wé bò í níi nùpue wán à wón yí le Dónbeenĩ Hácírí.» ²⁰ O o Piere bía nøn wo yí: «Le ùnén lè ù wárí 6úen6úen páaní cĩ, lé bĩo fo wee leéka le le Dónbeenĩ bè-hãnií á dà a yà. ²¹ Mu bĩo mu á ù níi yí túee yí, á fo mún yí ko làa bũn, lé bĩo á le Dónbeenĩ cõn á fo yínõn húaarà. ²² Bĩo wi ù sũ yí yínõn bĩo na se. Cén ðía mu à ù fio o Núhúso yí ká mu dà a wé, ò o sén ðía na foñ hã yile-kora na wi foñ bĩo yí. ²³ I møn à mu koomu zon fo ðakhĩna ù yí dà máa fé ùten mu bè-kora níi yí.» ²⁴ O o Simøn wãa bía nøn o Piere là a Zãn yí: «Minén miten fio o Núhúso yí à na miĩ, bèra a na à bĩo mi bía kà 6úi yí yí mi.» ²⁵ O Piere là a Zãn wee zéení bĩo 6a zũ a Núhúso ðání yí lè 6a nùpua, á wee bue o bionĩ. Bũn mõn á 6a bĩnía jøn ho Zeruzalemu, á wee bue le bín-tente ho Samarii lórà cèrèè yí ká 6a wà.

O Filiipu buera le bín-tente nøn o Etiopii nĩi yí

²⁶ Mu pãahũ ó o Núhúso wáayi tonkaro 6úi bía nøn o Filiipu yí: «Híní ðé ù yahó lè le wii hèenii 6àn nín-káahó. Lá ho wõhũ na ló ho Zeruzalemu yí á lion ho Kazaa, ho bèrowà yí boo lònbiõ.» ²⁷ O o Filiipu ðeñía hĩnøn wà. Ho wõhũ na ó o lá, á Etiopii nĩi 6úi bò. O lé ho Etiopii kõhũ béè hãa Kandaasi ton-sá beenĩ na wi o nàfòró jũhũ

wán. O ɓuara ho Zeruzalemu ɓueé ɓuaania le Dónbeenĩ ²⁸ á bínía wee ɓo. Le *Dónbeenĩ ɓi-cúa fεero *Ezayii vūahũ lé hĩa ó o kará mí wòtóro yi wee kàrán. ²⁹ A le Dónbeenĩ Hácírí bía nɔn o Filiipu yi: «Bánbá vaa ɓúe ho wòtóro na kà yi à bĩ ho lén.» ³⁰ O o Filiipu lùwa vaá ɓó ho yi, á ɓá ò o Etiopii nĩi wee kàrán o ɓi-cúa fεero Ezayii vūahũ, ó o tùara a yi: «Bío fo wee kàrán kà á fo zū kúará le?» ³¹ O o nĩi bía: «Ĩ ì wé kaka á à zūrnáa mu ká a ɓúí yí zéénía mu lãa mi.» O o wãa le o Filiipu ɓuee yòo kεení mí nĩsãní. ³² Ho vūahũ ɓío na ó o nĩi wee kàrán lé ɓío kà:

O ɓío ɓonmín là a pio
     na ɓa ɓuan wà vaá ɓúe,
 O ɓío ɓonmín là a pioza
     na ɓa wee khè vará,
     ká a ðĩn cèkè yí máa wá.

³³ Ba zĩra a ɓúhũ,
     yĩa dà a fεε ho tũíá o ɓii á yí ló.
 Ba vĩnía o mukãní ho tá wán,
     á lé o yén á à dàń ñ bío
     ɓa zàwa ɓío á a lεé wo yi?*

³⁴ O o Etiopii nĩi tùara a Filiipu yi: «Lée wée ó o ɓi-cúa fεero mu wee bío ɓío kà? Lé orén míten ɓío ó o wee bío lée tàá lée nĩ-veere?» ³⁵ O o Filiipu wãa ðĩn ho vūahũ ɓío na ó o nĩi kàráanna wán á lárãa le biónĩ, ò o buera a Yeesu *Krista bín-tente nɔn wo yi.

³⁶ ɓío ɓa wi ho wõhũ wán wà, cúa-yen à ɓa vaá ðõn ho saahó ɓúí na mu ɓumu wi yi. O o Etiopii nĩi bía: «Lé mu ɓumu na. ɓío á à hè mi á ĩ máa bátízé lé mu yén.» ³⁷ [O o Filiipu bía nɔn wo yi: «Ká fo tà

* **8:33** Mi loń Ezayii vūahũ 53.7-8

a Krista bïo lè ù sïi búenbúen á fo dà à bátízé.» O o nïi bía nɔn wo yi: «Ûuu, í tà le o Yeesu Krista lé le Dónbeenĩ Za.»] ³⁸ O o dèenía le 6a dñní ho wòtóró. O orén là a Filiipu lion líí zon mu ñumu yi, á wón bátízera a. ³⁹ Bïo 6a ló mu ñumu yi, á le Dónbeenĩ Hácírí lá a Filiipu wàráa, ó o Etiopii nïi yí bñía yí mɔn wo. O o wáa lá mí wǎhú wà ká a sïi wan làa sòobéε. ⁴⁰ O Filiipu le mí ì loń ò o wi ho Azote lóhó yi. Lé bñn ó o dñn yi á wee héε bue le bñn-tente hã lórá búenbúen na ó o wee kãa yi, fúaa bïo ó o vaá dñn ho *Sezaaree.

9

Bïo wó a Soole yi ho Damaasi wǎhú wán

¹ Hón pǎahú so yi à bïo ó o Soole pá can mí kuio bïo yi, lé bña tà a *Krista bïo lò beéró lè 6a búeró. O o wà van 6a yankarowà ñúhúso cñn, ² à wón na ho vǎahú wo yi, ò o 6ua varáa ho Damaasi lóhó yi, à vaa zéení lè 6a *zúífùwa kàránló zíní ñúnása. Hón vǎahú so lé hña á à zéení le ká a yú 6a báawa lè 6a hǎawa na bò a Krista wǎhú, ò o wñika 6a 6ua varáa ho Zeruzaleεmu. ³ Bïo ó o lá ho Damaasi wǎhú á wà vaá sùará ho yi, yño bueé tí à khoomu búí ló ho wáayi líí kúaará a wán. ⁴ O o ló lùwá ho tá yi, á mu tǎmu búí wee bío làa wo: «Soole, Soole. Fo wee beé í lò ká sïi lé we?» ⁵ O o tùara: «Ñúhúso, fo léé wée?» A mu tǎmu bía nɔn wo yi: «Í lé o Yeesu na á fo wee beé lò. ⁶ Wáa lii hñní vaa zo ho lóhó yi. Ká fo zoó dñn, á 6a à zéení bïo fo ko à ù wé.» ⁷ A 6a nùpua na bò là a Soole á dñn coon yí dà máa bío. Ba wee ñí mu tǎmu sã ká 6a yí mɔn nùpue. ⁸ O o Soole líí hñnɔn á héra mí yño, ká a màhá yí máa mi bïo. A 6a fù a núi yi á zonnáa ho Damaasi lóhó yi.

⁹ Wizooní bïo t̄in ká a yí máa mi. O yí máa dí, á yí máa ju.

¹⁰ Nĩ-kenínii búí h̄ia wi ho Damaasi lóhó yi á yèni 6a le Ananiasi. O Núhũso zéénia mítén làa wo á von wo: «Ananiasi.» O o tà: «Núhũso, lé mi na.» ¹¹ O o Núhũso bía n̄on wo yi: «Dèení lén vaa lá ho w̄shũ na 6a le <W̄shũ na muina>, à va a Zudaa zii, à vaa tùa o Taasi nii na 6a le Soole bïo. Bïo ká wán ó o lan wee fio. ¹² A bïo búí zéénia mítén làa wo. O m̄on nii búí na 6a le Ananiasi na 6ueé wee bè mí níní o wán, ò o yïo dàr̄ b̄iní mi.» ¹³ O o Ananiasi bía: «Núhũso, n̄upua cèrèe bía a nii mu bïo n̄on miĩ, á mún zéénia mu bè-kora búenbúen na ó o wó lè ù n̄upua na ho Zeruzalɛmu yi n̄on miĩ. ¹⁴ Ba yankarowà n̄únása á n̄on ho pánká wo yi ò o 6uee w̄iikaráa b̄ia búenbúen na wee ve ù yèni hen.» ¹⁵ Ká a Núhũso màhã bía n̄on wo yi: «Lén va, lé bïo ó o nii mu á ï léra le o sá ï tonló. Orén lé yã á à zéení ï bïo á a na hã s̄í-viò lè mí bá-zàwa là a *Isirayɛele n̄ipomu yi. ¹⁶ Le lònbee búenbúen na a yí o ïnén bïo yi á ï ï zéení làa wo.»

¹⁷ O o Ananiasi wãa h̄in̄on wà, á vaá zon le zii yi, á zoó bò mí níní o Soole wán ò o bía n̄on wo yi: «Wàn za Soole, o Núhũso Yeesu na zéénia mítén làa fo ho w̄shũ na fo lá wee 6uennáa wán lé wón tonkaa mi ù c̄on, à ù b̄iní wé mi, à ù mún sí lè le Dónbeenĩ Hácírí.» ¹⁸ Mí lahó yi, á bïo búí lòn donkuua á ló a yïo yi, á kùenkaa líí kúaará ó o wãa wee mi. O o h̄in̄on á 6a bátízera a. ¹⁹ B̄in̄ m̄on ó o dú ó o b̄inía yú ho pánká.

O Soole wó a Yeesu Krista s̄ééràso

O Soole wó hã wizooní bïo yen lè 6a nĩ-kenínia na wi ho Damaasi yi. ²⁰ Mí lahó yi ó o dèénia wee

zéení le Dónbeenĩ bïo 6a *zúifùwa kàránlò zíní yì, á wee bue le o Yeesu lé le Dónbeenĩ Za. ²¹ Bïa búenbúen na jà a bioní á mu vã, á 6a wee bío: «Bïa wee ve o Yeesu yèni ho Zeruzalεemu yì ó o nĩ na kà so hĩa yí máa beé lò lè mí sòobéε le? A yínǎn̄ barén ó o so ló bïo yí buara á wà buéé wĩka hen á vaá na 6a yankarowà júnása yì le?» ²² Ká a Soole yáá wíokaa wee zéení le Dónbeenĩ bïo lè mí pánká f́éε. Bïo ó o wãa wee zéení mu wéréwéré le o Yeesu lé o *Krista, á 6a zúifùwa na ho Damaasi yì wãa yí zũ bïo 6a à bío á à na a yì.

²³ Wizooní bïo yèn bũn mǎn, á 6a zúifùwa wãanía tò à 6a le mí ì búε o Soole. ²⁴ Ká a búí màhã jà a zeñ wán. Ho lóhó zũapíní á 6a wee pa yì le wisoni lè ho tĩnàahũ à dàñ yírãa wo búε. ²⁵ Hón pãahũ so yì ó o Soole nĩ-kenínia fó a ho tĩnàahũ á dó ho lío-beenĩ yì, á léε liinía lè ho dándá na 6a son kòonia ho lóhó yì mǎn.

²⁶ O Soole wà vaá dǎn ho Zeruzalεemu, ó o wi ò o zo 6a nĩ-kenínia tĩahũ, ká 6a búenbúen màhã zãna a lé bïo 6a yí láa mu yì le o léε nĩ-kenínii binbirĩ. ²⁷ O o Baanabaasi lé yĩa wãa fó a á dú yahó á vannáa 6a tonkarowà cǎn, á vaá lá bïo ó o Soole mǎnnáa o Núhũso ho wǎhũ wán làa bïo á wón bíarãa làa wo á fεera nǎn 6a yì. O mún fεera bïo ó o Soole ponĩ sérarãa á zéénia lè le Dónbeenĩ bïo o Yeesu yèni yì ho Damaasi yì á nǎn 6a yì. ²⁸ A lá hón pãahũ so yì ó o Soole wãa wi làa ba, á wee bue le Dónbeenĩ bionĩ à tè ho Zeruzalεemu yì yòo lé ká a ponĩ séra. ²⁹ O mún wee bío lè 6a zúifùwa na wee bío mu kerεekimu, á wee wãanĩ làa ba. Ká bán màhã wee cà bïo 6a à yírãa wo ò búε. ³⁰ Bïo á bïa tà a Krista bïo zũna mu, á 6a lèénia o Soole

vannáa ho *Sezaaree, á díá a b́n ó o ɲɔn ho Taasi.

³¹ Mu p̄ahũ á b́a tà a Krista b́o wi ho h́erà yi ho *Zudee, lè ho Kalilee, lè ho *Samarii k̄ana yi. Ba p̄anká wee dé wán, á wee ɓua ḿiten là a Nùhũso k̀nbi, á le Dónbeenĩ Hácírí wee dé mí ní ɓa yi á ɓa wee ɲin.

O Piere wéera a Enɛɛ

³² O Piere h́nɔn tò ho k̄hũ ɓúenɓúen yi. Wizonle ɓúí ó o wà van b́a tà a *Krista b́o yi c̄n ho Lidaa lóhó yi. ³³ O vaá yú n̄i ɓúí b́n na yèni ɓa le Enɛɛ. O lé o mùamúa, á wi le d̄amu d̄ɛɛ yi yú h̄a lúlúio b́o h̄ɛt̄n. ³⁴ O o Piere b́a nɔn wo yi: «Enɛɛ, o Yeesu Krista wee wéé fo. H́nĩ h́ónĩ ũ d̄amu d̄ɛɛ.» O o Enɛɛ d̄ɛnía líí h́nɔn. ³⁵ Ho Lidaa lóhó lè h̄a lórá na wi ho Saarɔn k̄hũ tá p̄erú yi n̄pua ɓúenɓúen m̄n wo, á ɓa tà nɔn ḿiten o Nùhũso yi.

O Piere vèenia o Tabita

³⁶ H̄a ɓúí na tà a Krista b́o na yèni ɓa le Tabita á h̄a wi ho Zopee lóhó yi. Le yèni mu lè mu kerɛkimu á ɓa le Dookaasi. Mu kúará le «h̄á-wonĩ.» O h̄a wee wé mu bè-tentewà féɛɛ, á wee séení ɓa n̄-khenia. ³⁷ Mu p̄ahũ ò o tò mu v̄mú á h́urun. B́o ɓa s̄úeenía wo vó, á ɓa yòó bàrá a ho n̄nwióhũ yi. ³⁸ Ho Lidaa lè ho Zopee s̄àaráa m̄n yi. B́o ɓa n̄-kenínia ɲá ò o Piere wi ho Lidaa yi, á ɓa léra ɓa n̄pua n̄wā ɲun tonkaa á b́a b́o kà nɔn yi: «Wa wee fio fo, bánbá à ũ ɓuen wa c̄n f̄uaf̄u.» ³⁹ A ɓa vaá b́a mu nɔn wo yi, ó o d̄ɛnía h́nɔn bò làa ba. B́o ó o ɓueé d̄n, á ɓa fó a yòoraráa ho n̄nwióhũ na ó o n̄-hío wi yi. A ɓa mah̄awa ɓúenɓúen wee vá ɓuee ɓúe o yi ká ɓa à wá. H̄a s̄-z̄inia na ó o Dookaasi mu b̄a ká a d̄in yí h́urun á

ba wee lá zéeni làa wo. ⁴⁰ O o Piere le ba búenbúen lé, ò o líí fàrá mí nɔ̀nkóɔ́nà wán, ò o flora. Bún món ó o yèrèmaa sánsáa o ní-hío ò o bía: «Tabita, lii híní.» O o héra mí yí. Bío ó o mɔ̀n o Piere, ó o lii híɔ̀n yòó kará. ⁴¹ O o Piere buan o níi yi, á séenia wo ó o líí híɔ̀n yòó ðín. Bún món ó o von bía tà a Krista bío, lè ba maháawa, á buée zéenia wo làa ba ká a yí wi lua.

⁴² Ho Zopee nùpua búenbúen jí mu, á ba cèrèè tà a Núhúso bío. ⁴³ Bún món ó o Piere dá cáakaa ho Zopee yi o sɔ̀n-fi búí na yèni ba le Simɔ̀n cɔ̀n.

10

O Piere veró bía yíná ba zuífùwa cɔ̀n

¹ Nii búí hía wi ho *Sezaaree lóhó yi á yèni ba le Koronɛɛye. O hía lé ho Oroomu dásiwá ku-beeni búí kuure jíhúso, ðio ba wee ve làa Italií dásiwá kuure. ² O nùpue mu hía wee bè le Dónbeeni làndá yi sese, orén lè mí zii nùpua búenbúen wee kɔ̀nbi le Dónbeeni. Ba *zuífùwa ní-khenia ó o hía wee séeni lè mí sòobéè, á wee fio le Dónbeeni yí máa kái. ³ Wizonle búí wi-háarè yi, á bío búí zéenia mítén làa wo. O mɔ̀n le Dónbeeni wáayi tonkaro wéréwéré ò o buée zoó wee bío làa wo: «Koronɛɛye.» ⁴ O o yòó lora wo yi lè le zánii ò o bía: «Núhúso, mu wan le?» A ho wáayi tonkaro bía: «Le Dónbeeni tà jíá ũ floró, á mún mɔ̀n le séenii na fo wee wé na ba ní-khenia yi, á le leékaa ũ bío. ⁵ Awa, wáa tonka ba nùpua bío ká wán le ba va ho Zopee lóhó à vaa fé o nii búí na ba le Simɔ̀n buennáa, yia ba mún wee ve le Piere. ⁶ O làara a nii búí na wee fi há sɔ̀nna wán. O yèni ba le Simɔ̀n, á zii wi mu yámú jumu jii.»

⁷ Bïo ho wáayi tonkaro na bía làa wo wà, ó o Koronεeye von mí ton-sáwá nùwã jun lè mí dásiwá nĩ-kéní na sá a cǎn míana á wa le Dónbeenĩ, ⁸ á bía bïo wó búenbúen nǎn ba yi, ò o tonkaa ba le ba va ho Zopee.

⁹ A ba wà. Ho tá tǎn yú ba ká ba pá wi ho wǎhú wán. Le wii á a bío le mí yòó fárá à òn, à ba sùaràa ho Zopee. Lé hón pǎahú so yi ó o Piere yòora le zii lòho á wà yòó wé mí fioró. ¹⁰ Bïo ó o yòó wi bín, á le hĩni dà a, ó o le mí ì dí. Bïo ba lan wee sǐ ho òn, á bïo búii bueé zéenia míten làa wo. ¹¹ O mǎn ho wáayi à ho héra. A dèe búii lòn pǎnsò-beeni á ba buan ji-kǎa bïo náa yi, á yòó ló wee lii, á wà líi búe ho tá yi. ¹² Le dèe mu yi á naɲuwà làa náa náa sowa, làa bǐa wee vára mí pìorá wán, lè ba jínzàwa lè mí sǐiwá búenbúen wi yi. ¹³ A tǎmu búii bía nǎn wo yi: «Piere, lii hĩní búe ba à là.» ¹⁴ O o Piere bía: «Ébé, Núhũso, ì máa wé mu. Dínlò na ũ hò yi, làa hǐa tun á ì òn yí dú yí mǎn hùú.» ¹⁵ A mu tǎmu bǐnǐa sǎ ná á bía nǎn wo yi: «Bïo na le Dónbeenĩ le mu wee ce vó à òn yí wé làa bïo na tun.» ¹⁶ Mu wó làa bǐn á òn hǎ zen cúa-tǐn. Bǐn mǎn á le dèe mu dèenia buan yòora ho wáayi.

¹⁷ O o Piere wǎa wee tùa míten yi lè mu bïo na ó o mǎn bàn kúará. Hón pǎahú so yi, ò o Koronεeye nùpua na ó o tonkaa le ba buen o Simǎn zii á tùakaa bueé òn le bàn zǐajii. ¹⁸ A ba von à ba tùara: «Lé hen ká ó o Simǎn na ba le Piere á làara yi le?» ¹⁹ Bïo ó o Piere pá lan wee le mí yi mí bè-minii bàn kúará wán, à bǐn le Dónbeenĩ Hácírí wee bío làa wo: «Loí, ba nùpua nùwã tǐn wi hen á wee cà fo. ²⁰ Yí titika bïo, hĩní lii bè làa ba, òn lé yǐa tonkaa ba.» ²¹ O o Piere wǎa hǐnǎn lion ba nùpua

mu cǎn, á líí bía nǎn ba yi: «Yia mi wee cà lé ínén ì bæere, léé webio nǎn mi buararáa hen?» ²² A ba bía: «Ba dásíwá júhúso búí na ba le Koronεeye lé yia tonkaa wén ũ cǎn. O léé nǐ-tente á wee kǎnbi le Dónbeenǐ, á ba *zúífùwa búenbúen wee wíoka a yèni. Le Dónbeenǐ wáayi tonkaro búí bía nǎn wo yi le o bío le ba buée ve fo buennáa mí cǎn, ò o jí bío fo ò bío á à na a yi.» ²³ O o Piere fó ba, á ba zoó cǎana làa wo.

Bíò wó a Koronεeye zii

Mu tá na léé tǎn, ó o Piere làa ba páania lá ho wǎhú, á bíá tà a *Krista yi nùwá yén búí ló ho Zopee yi á lèenia ba. ²⁴ Ba vará cǎana á tá léé tǎn vaá dǎnnáa ho Sezaaree. Bún ñ wé ò o Koronεeye, le mín zii nùpua, le mín bǎnlowà binbirí na ó o von á kará pan wo bún. ²⁵ Pǎahú na ó o Piere wà buée zo yi, ó o Koronεeye hǐnǎn sá a yahó, á vaá líí búrá a tá, ò o tǎenia wo yi le le kǎnbii. ²⁶ Ká a Piere màhá fù a yi á hǎonia ò o bía nǎn wo yi: «Lii hǐní, ínén mún lé o nùpue le ũ bío síi.» ²⁷ Bún món ó o pá lan wee bío làa wo á vaá zonnáa le zii yi, á zoó yú ba nùpua cèrèè ká ba kúaa mín wán, ²⁸ ó o bía nǎn ba yi: «Mí zǐ le ba zúífùwa cǎn, á ho va ho síi veere nùpue cǎn, tàá à páani kéení làa wo léé bío na yí ko à mu wé, ká le Dónbeenǐ màhá zéenia mu nǎn mǐi le ì yí ko à ì lá nùpue woon lòn nǐ-tinii na á nùpue yí ko ò o wé va cǎn. ²⁹ Lé bún nǎn á ì yí pǎ mi veró à ì dǎenia buara. Awa, á mi wáa zéení ì veró júhú.»

³⁰ O o Koronεeye bía: «Mu wizooní tǐn léé zuia, ho pǎahú dà-kéní kéní na kà yi, le wi-háarè, á ì wee fio ì zii. Yio buée tí à nùpue búí na dà-zǐnii wee

ɲuĩka á ðĩn ĩ yahó, ³¹ ò o bía: «Le Dónbeenĩ tà ɲá ũ floró, á mún mɔn le séení na fo wee wé à na ba ñkhenia yi, á le leékaa ũ bïo. ³² Wáa tonka ba nùpua ho Zopee yi le ba vaa bío le o Simɔn na ba le Piere à buen. O làara a Simɔn wán, yía wee fi hã sɔnna, na zĩ wi mu yámú ɲumu ɲii.» ³³ A ĩ ðènía tonkaa ba nùpua le ba vaa ve fo, á fo tà buara bún se. Hã làa na kà wán, á wa búenbúen wi le Dónbeenĩ yahó hen à ɲínáa bïo búenbúen na ó o Nùhũso dó ũ ɲii yi le ũ bío.»

³⁴ O o Piere wáa lá le bionĩ á bía: «Bïo kà wán á ĩ wáa zũ kénkén le le Dónbeenĩ yí máa hueeka ba nùpua mín yi. ³⁵ Nùpue léé nùpue, ò o lé kòhũ léé kòhũ yi, ká a wee kònbi le, á wee wé le sli bïo, se wón bïo sí le yi. ³⁶ Mi zũ bïo le Dónbeenĩ bía nɔn o *Isirayele ñipomu yi ká le nɔn ho héerà bín-tente ba yi, ðio ó o Yeesu *Krista buararáa, wón na lé ba nùpua búenbúen Nùhũso. ³⁷ Bïo ó o Zán bía le Dónbeenĩ bïo lè ba nùpua á bátizéra ba, á bïo búakáa wó ho Kalilee yi, à lá bïo wó ho Zudee yi búenbúen á mi mún zũ. ³⁸ Mi mɔn bïo le Dónbeenĩ liiníanáa mí Hácírí pànká o Nazaréete ñi Yeesu wán. Mi mún zũ bïo ó o Yeesu mu vararáa ho kòhũ yi, á wee wé mu bè-tente ká a wéé bía ó o *Satáni pànká wi wán búenbúen, lé bïo le Dónbeenĩ hía wi làa wo. ³⁹ Bïo búenbúen na ó o wó ba zúifúwa kòhũ lè ho Zeruzaleemu yi á wa mɔn, á lé mu seérása. Ba búaa wo ho *kùrùwá wán ó o húrun. ⁴⁰ Ká le Dónbeenĩ máhã vèení wo mu wizooní tĩn níi zòñ á ba nùpua mɔn. ⁴¹ Mu yínɔñ ba nùpua búenbúen mɔn wo. Warén na lé fèra hueekaa wó lè ba seérása lé warén mɔn wo. Bïo le Dónbeenĩ vèení wo mónðén, á warén làa wo páanía dú á ɲun. ⁴² O henía mu nɔn wen le wa zéení le Dónbeenĩ bïo, á

mún bue na 6a nùpua yi le orén lé yia le Dónbeenĩ bàrá ò o cítí 6a yèn-vèeniasa lè 6a nĩ-hía. ⁴³ Le *Dónbeenĩ ni-cúa fεεrowà búenbúen bía a bïo, le nùpue lée nùpue na dó mí sïi o yi, ó o ò yí mu bè-kora séndiaró o yèni pànká yi.»

⁴⁴ Pãahũ na ó o Piere lan wee bío yi, á le Dónbeenĩ Hácírí lion bía wee ní a bioní wán. ⁴⁵ Bĩa tà a *Krista bïo na lé 6a *zúifùwa binbirí na bò là a Piere buararáa á wó coon dàkhína le Dónbeenĩ Hácírí na le nɔn á le bera fò bía yínɔn 6a zúifùwa bïo yi. ⁴⁶ Lé bïo 6a wee ní à 6a wee bío hã sïi-viò bioní na 6a yí zũ, á wee khòoní le Dónbeenĩ le bè-beera na le wó bïo yi. O o Piere bía: ⁴⁷ «Ba nùpua na kà á 6a dà à hè le 6a yí bátízé 6a lè mu numu, ká 6a nɔn yú le Dónbeenĩ Hácírí lè wa bïo sïi le?» ⁴⁸ O o nɔn le nii le 6a bátízé 6a o Yeesu Krista yèni yi. Bún món á 6a fióra a Piere le o wé hã wizooní bïo yèn làa mí.

11

O Piere fεera bïo wó a Koronεeye zĩ

¹ Ba tonkarowà làa bĩa tà a *Krista bïo na wi ho *Zudee yi á ní le bĩa yínɔn 6a *zúifùwa á mún tà le Dónbeenĩ bïo. ² Bïo ó o Piere binía van ho Zeruzalεemu, á bĩa tà a Krista bïo na lé 6a zúifùwa binbirí á wee zá làa wo: ³ «Lée webio nɔn á fo vannáa bía yínɔn 6a zúifùwa cɔn á páanía dú làa ba?» ⁴ O o Piere wãa líí lá bïo mu wórãa lè mí dà-kéní kéní búenbúen á fεera nɔn 6a yi kà sïi: ⁵ «Mu wee wé ká í wi ho Zopee lóhó yi á wee wé í fióró. Yïo bueé tí à bïo búii zéenia míten làa mi. Mu lée dèe búii lòn pɔnsò-beeni á 6a buan ni-kãa bïo náa yi, na yòó ló ho wáayi á bueé líí bó mi. ⁶ A ï lora

le yi sese, á mən ɓa naruwà laà náa náa sowa, ɓia ho lóhó yi làa ɓia hã mana yi, làa ɓia wee várá mí píorà wán, lè ɓa jínzàwa. ⁷ A ĩ ná tãmu ɓúí sã na wee ɓío làa mi: «Piere, lii híní ɓúe ɓa à là.» ⁸ Ká ĩ màhá ɓía: «Ebé, Núhũso, ĩ máa wé mu. Dínló na ũ hò yi, làa hĩa tun á ĩ ðĩn yí dú yí mən hùúu.» ⁹ A mu tãmu tĩn pá ɓínía sã ná á ɓía nən mi: «Bĩo na le Dónbeenĩ le mu wee ce wó ũnén yí wé làa ɓio na tun.» ¹⁰ Mu wó làa ɓĩn á ðõn hã zen cúa-tĩn. ɓĩn món á le ðɛ mu ðɛnía ɓínía ɓuan yòora ho wáayi. ¹¹ Hón pãhũ dà-kéní so yi, à ɓĩn ɓa nùpua nùwã tĩn ɓúí na ɓa tonkaa á ló ho *Sezaaree yi á ɓueé ðõn le zĩ na á ĩ wi yi. ¹² A le Dónbeenĩ Hácírí ɓía le ĩ yí titika, le ĩ híní bè làa ba. Wàn zàwa nùwã hèzĩn na bò làa mi ɓuara hen, lé bán lèñía mi vannáa ho Sezaaree, á wa vaá páanía zon o Koronɛeye zĩ. ¹³ A wón lá ɓio ó o wó wó mənnaa ho wáayi tonkaro mí zĩ ká a ðĩn wee ɓío làa wo kà síi: «Tonka ɓa nùpua le ɓa va ho Zopee à vaa ve o Simən na ɓa le Piere le o ɓuen. ¹⁴ Hã ɓioní na á à kãní ũnén lè ũ zĩ nùpua ɓúenɓúen lé hñn ò o ɓío á a na foñ.»

¹⁵ «Bìo á ĩ ɓúakáa wee ɓío à ɓĩn le Dónbeenĩ Hácírí lion ɓa wán, làa ɓio le hĩa lionnáa warén wán mu jũhũ ɓúɛnii ɓio síi. ¹⁶ A ĩ hácírí màhá ɓuara ɓio ó o Núhũso hĩa ɓía wán: «O Zãn hĩa wee bátízé lè mu jumu, èe ká minén bán á à bátízé lè le Dónbeenĩ Hácírí.» ¹⁷ Bĩo le Dónbeenĩ hĩa hñn làa wen, pãhũ na wa tà a Núhũso Yeesu Krista yi, lé ɓĩn á le mún hñn lè ɓarén. A ĩnén léé wée á à pĩ ɓio le Dónbeenĩ le mí ì wé.» ¹⁸ Bĩo ɓa ná hñn ɓioní so, á ɓa yòò wan tèn, á wee khòní le Dónbeenĩ kà síi: «Mu ɓèntĩn bon. Le Dónbeenĩ mún tà nən ho wõhũ ɓia yínǎn ɓa zúífùwa yi à ɓa ðàñ yèrèmə mí yilera

lè mí wára, à yí le mukāñi binbirī na máa vé.»

Bïo ho Antiosi kèrètíewa kuure ñuhĩ búakáara

¹⁹ Bïa tà a *Krista bïo lò beéró na búakáa o Etiēna búeró pāahĩ lé bñn nən á ba saawaarāa. Ba búí wà fúaa ho Fenisii lè ho Siipere kāna, lè ho Antiosi lóhó yi. Ká ba mähá vaá yí máa bue le Dónbeenĩ bíonĩ à na ñi-vio yi, ká mu yínɔí ba *zúifùwa.

²⁰ Εε ká bïa tà a Krista bïo nùwā yēn búí na wee lé ho Siipere lè ho Sirēna yi, á ló van ho Antiosi, á mún vaá wee bue le Dónbeenĩ bín-tente na bïo ciran o Núhúso Yeesu à na bïa yínɔí ba zúifùwa yi.

²¹ O Núhúso dànló fù wi làa ba, á nùpua cèrèε á tà yèrémáa bò a Núhúso yi.

²² Ho Zeruzalēmu kèrètíewa kuure ñá mu bïo mu, á ba wāa tonkaa o Baanabaasi le o va ho Antiosi. ²³ Bïo ó o vaá dñn bñn ó o mən bïo le Dónbeenĩ dúbuaarāa bïa tà a Krista bïo yi, ó o zāmakaa mu bïo yi, ò o henía ba búenbúen sía, à ba yí lé o Núhúso món, ká ba tà a bïo mí sía yi. ²⁴ Mu bon, o Baanabaasi bènťñ fù lée nùpue na se, á sú lè le Dónbeenĩ Hácírí, á dó mí síi o Núhúso yi. Nùpua cèrèε tà nən mítēn o Núhúso yi.

²⁵ Bñn món ó o Baanabaasi wà van ho Taasi lóhó, á wà vaá cà a Soole. ²⁶ Bïo ó o vaá yú a, ó o bò mín làa wo búara ho Antiosi yi. Ba mí nùwā ñun á wó le lúlú-kùure ká ba wee páaní kúee mín wán lè ho Antiosi kèrètíewa, á kàrána nùpua cèrèε. Lé ho Antiosi yi á ba búakáa wee veráa bïa tà a Krista bïo làa kèrètíewa.

²⁷ Mu pāahĩ á le *Dónbeenĩ ñi-cúa fēerowà búí ló ho Zeruzalēmu yi á van ho Antiosi. ²⁸ Ba ñi-kéní na ba le Akabuusi á le Dónbeenĩ Hácírí bía nən yi,

ó o hīnɔn yòó ðīn ò o bía le hen làa cīnú ká le hīn-sūmúí á à lé ho tá búenbúen wán. A le ðèn ló pāahū na ó o Koloode wó ho *Oroomu bá-zàwa bée yi. ²⁹ A 6a ñi-kenínia wāania tò, le mí ñi-kení kéní á a na bīo na mí dà a na á à wé lè le séení á à toní ì na bīa tà a Krista bīo ho *Zudee yi. ³⁰ A bīn lé bīo 6a wó, à 6a tonkaa o Baanabaasi là a Soole le 6a 6ua mu vaa na ho Zudee kōhū kèrètíewa kuio ya-díwá yi.

12

O Piere léro ho kàsó yi bīo

¹ Mu pāahū ká a bée *Heroode* wee beé 6a kèrètíewa nùwā yen búí sánia lò. ² O 6ó a Zān 6àn kīnle Zaaki lè ho khà-tóní. ³ Bīn mōn, á bīo ó o mōn à mu sí 6a *zúífùwa yi, ó o mún wīira a Piere. Bīn wó ho *búurú na á ña-fīni yí dó yi sánú díró pāahū. ⁴ Bīo ó o Piere 6a wīira, ó o Heroode ñon le ñii le 6a dé o ho kàsó yi, ò o bàrá 6a dásíwá nùwā náa náa kuio bīo náa le 6a pa a yi. O lá wee leéka le ká ho *Paaki sánú dú khīina, o ò cítí o 6a nùpua yīo yi. ⁵ O Piere wón 6a wāa pan yi ho kàsó yi, ká 6a kèrètíewa kuure ðèn wee fīo le Dónbeení yi na a yi lè mí sòobée.

⁶ Ho tīnàahū na tá lée tí ó o Heroode á à cítí o 6a nùpua yīo yi, ká a Piere 6a can lè hā zúakùariwà bīo ñun ó o dūma 6a dásíwá nùwā ñun pāahū. A 6a parowà mún ðīn mí lara yi ho kàsó zīi zūañii. ⁷ Yīo 6ueé tí à wáayi tonkaro búí ðīn, á mu khoomu búí ñuina zoó ho kàsó zīi. O o Nùhūso wáayi tonkaro líí búanbúaa o Piere ðòkóní, á sīnia wo, ò o bía ñon wo yi: «Lii hīní fùafù.» Hón pāahū so yi á hā

* **12:1** O Heroode na 6a wee bío bīo hen lé o Heroode Akiripaa ñin-yániso.

zúakùariwà feera a níní yi líí kúaará. ⁸ A ho wáayi tonkaro bía nɔn wo yi: «Ca ũ kírí à ũ zǐ ũ nakāa.» O o Piere wó bǔn. O o bía nɔn wo yi: «Lá ũ kánbun zǐ à ũ bè miñ.»

⁹ O o Piere wó bǔn ò o ló lée bò a yi. O yí máa leéka le bǐo ho wáayi tonkaro wee wé á bon. O wee leéka le há lée kònkórá. ¹⁰ Ba lée kǎína ba nín-yání parowà, á bǐnía vaá kǎína bǐa sǎ, á wà vaá bó ho hǎnló woohú na sánsáa ho lóhó yi, á hón héra mítén á ba yòó ló. Bǐo ba lá ho wǎhú wà, yǐo bueé tǐ à ho wáayi tonkaro wà ò o día a Piere.

¹¹ O o Piere wǎa zǔna le bǐo wó kà bon, ó o bía: «Hǎ laà na kà wán á ĩ wǎa zǔ mu kénkén le o Núhúso lé yǐa tonkaa mí tonkaro na ló ho wáayi ó o bueé líí kǎnía mi o Heroode níi yi, á mún kǎnía mi le lònbee búenbúen na ba zúifùwa lá wee fan le le yí mi yi.» ¹² Bǐo ó o lon mí yi wó, ó o wà van o Zǎn na ba le Maaki bǎn nu Mari zǐi. Ba nùpua cèrèe kúaa mín wán bǐn á wee flo. ¹³ O vaá búanbúaa ho zǔajǐi woohú, ó o ton-sá háa búii na ba le Oroode á hǐnɔn wà bueé hén ho. ¹⁴ Bǐo ó o bueé zǔna a Piere tǎmu, ó o sǐi wan wan á yí héra ho woohú ò o bǐnía lùwa zoó bía le o Piere lée wi ho zǔajǐi. ¹⁵ A ba bía nɔn wo yi: «Fo yàá wee khée.» Ká a màhá wee bǐo le mu bon kénkén. A ba wǎa bía: «Áyǐ! Mu lé o nǐ-hǎnbómu.» ¹⁶ O o Piere pá dǐn wee búanbúaa ho woohú. Bǐo ba wó san héra ho, á ba mɔn wo á mu wó ba coon. ¹⁷ O o lá mí níi dá ba yi le ba wé tété, ò o zéenia bǐo ó o Núhúso wó wó léraráa wo ho kàsó yi làa ba, ò o pá bǐnía bía: «Mi bío mu na a Zaaki lè wán zàwa na so yi.» Bǔn món ó o ló á wà van lòn-veere.

¹⁸ Bǐo ho tá tǎn á ba dásíwá búenbúen kánkáa,

á wee cà à 6a zŭrń bŭo ó o Piere bŭo wóráa. ¹⁹ Ó o Heroode le 6a cà a, á 6a cà a san 6a yí yú a, ó o tŭakaa bŭa lá pan wo yi, ò o nŭn le jŭi le 6a 6úe 6a. Bŭn mŭn ó o Piere ló ho *Zudee yi á vaá kará dóka mí yi ho *Sezaaree yi.

O béε Heroode hŭmú bŭo

²⁰ O Heroode sŭi hŭa wee cŭ ho Tiire lè ho Sidŭn lórása yi dàkhŭina. A bŭo 6a bè-dŭnii wee lé o Heroode mu bân kŭhŭ yi, á 6a wó le jŭi dà-kéní à 6a le mí ì va a cŭn. A 6a 6ueé đŭn o Bilasutuusi wán, yŭa wi o Heroode mu zŭi tonni jŭhŭ wán. Ba wà zoó yanka a ò o le mí véení hã bíoní. ²¹ Bŭo le wizonle na 6a bàrá đŭn, ó o Heroode lá mí bá-zàmu sŭa zã, ò o kará mí béεnŭ kanmúiní wán, ò o lá le bíonŭ 6a zãamáa yahó. ²² A mu nŭpomu búenbúen bŭa pŭnpŭn: «Mu yí nŭn nŭpue wee bío, mu léε doŭnŭ 6úí.» ²³ Pãahŭ na 6a wee bío mu yi, à bŭn le Dónbeenŭ wáayi tonkaro 6úí vŭna a Heroode, lé bŭo ho cùkú na bŭo sã le Dónbeenŭ yi ó o fó bò míten wán. A 6a sŭnbowa zon wo ó o hŭrun.

²⁴ Le Dónbeenŭ bíonŭ wee ben fè hã lŭa ká le wà. ²⁵ Bŭo ó o Baanabaasi là a Soole tonló vó ho Zeruzalεmu yi, á 6a fó a Zãn na 6a le Maaki á wàráa.

13

Ba hueekaa o Baanabaasi là a Soole á tonkaa

¹ Ho Antiosi kèrètŭewa kuure yi á 6a jŭi-cúa fεεrowà lè 6a nŭ-kàránlowà hŭa wi yi. Ba lé o Baanabaasi là a Soole, là a Simŭon na 6a wee ve làa Nŭ-bírí, là a Sirεena nŭi Lisiyuusi, là a Manajεε na

páanía dǝn là a bée *Heroode.*² Wizonle búí, ká 6a wee búaaní a Núhúso, á lù mí jíní, á le Dónbeení Hácírí bía nǝn 6a yi: «Mí lén o Baanabaasi là a Soole mí dǝn à 6a sá ho tonló na á ĩ von 6a bío yi.»³ A bío 6a lù mí jíní à 6a fíora vó, á 6a bò mí níní 6a wán à 6a nǝn ho wǝhú 6a yi á 6a wà.

⁴ Bío ó o Baanabaasi là a Soole á le Dónbeení Hácírí wǝa von ká síi, á 6a wǝ van ho Selesii lóhó. Lé bǝn á 6a zon ho won-beení yi vannáa ho Siipere kǝhú na wi mu jumu tǝahú. ⁵ Bío 6a vaá dǝn ho Siipere kǝhú lóhó na 6a le Salamiina á 6a wǝa wee bue le Dónbeení bíoní 6a *zúífùwa kàránló zíní yi. Yía kera bǝn làa ba á wee séení 6a lé o Zǝn Maaki. ⁶ Ho kǝhú búenbúen 6a tò yi yòó ló, á vaá bó ho Pafóosi lóhó yi. Lé bǝn á 6a fò mín là a zúífù nǝi búí na wee wé mu nín-símú na 6a le Bara-Yeesu yi. O lá wee lá mítén lǝn jǝ-cúa fǝero. ⁷ O hǝa wi ho kǝhú mu júhúso na 6a le Sǝziyuusi Poluusi cǝn. O nǝi mu fù léé nùpue na hácírí wi. O wi ò o jí le Dónbeení bíoní. O o von o Baanabaasi là a Soole le 6a buen mí cǝn. ⁸ Ká a nín-símú bǝnso Elimaasi á yí wi à ho kǝhú mu júhúso à tà a *Krista bío ó o wi ò o hè 6a. (Ba *Kerǝsisa wee ve o Bara-Yeesu mu làa Elimaasi.) ⁹ Hón pǝahú so yi, ó o Soole na 6a mún wee ve làa Poole† á le Dónbeení Hácírí wǝa sú ó o fá mí yǝ wo yi, ¹⁰ ò o bía: «Ūnén *Satǝni za sabín-fúaaló yén. Fo wee vǝiní 6a nùpua. Mu bío

---

* **13:1** O Heroode na 6a wee bío bío hen lé o Heroode Antipaasi na wi ho Kalilee júhú yi. † **13:9** Bío nǝn ó o Soole 6a yèrémáa wee ve là a Poole: Ba zúífùwa na bío sǝ ho Oroomu yi á yènnáa fù lé mu bío jún jún. Ba zúífùmu yèni wee kerí. Ká yía bío sǝ ho Oroomu yi, á wón 6a bǝn cè le búí na yi. Ho Soole lé 6a zúífùwa yèni. Ká ho Poole lé bío ó o bío sǝ ho Oroomu yi.

na se búenbúen fo wee firáa. O Núhúso sɪi bɪo bɪn téréna, à ũnén wón wee báaráka làa bũ. Cén khí mu yi. ¹¹ Awa, wáa loń mu. O Núhúso á à 6óní foń. Fo ò wé o muii, á à cáaka ká ũ máa mi le wii khoomu.» Mí lahó yi ó o Elimaasi yío dèenía coora, á wó mí tíbírí. O o wee héε vɪná, á wee cà yĩa á à tè o níi yi ì lénnáa. ¹² Bɪo ho kōhũ ɲúhúso mən bɪo wó, ó o tà dó mí sɪi o Krista yi. O Núhúso bɪo na ó o wee ɲí á zon wo dà.

O Baanabaasi là a Poole van ho Antiosi

¹³ O Poole lè mí ninzàwa á zon ho won-beenĩ ho Pafoosei yi á van ho Pānfilii kōhũ lóhó na 6a le Pεεze. Bɪo 6a vaá dǎn bɪn, ó o Zǎn Maaki día 6a, ò o bɪnía van ho Zeruzalεmu. ¹⁴ Barén bán đɪn ho Pεεze yi à 6a lá ho won-beenĩ, á vaa dǎn ho Pizidii kōhũ lóhó na 6a le Antiosi. Ho *Sabaa zon, á 6a zon ho kàránló zɪi yi á zoó kará. ¹⁵ Bɪo 6a kàrána ho làndá vūahũ lè le *Dónbeenĩ ɲi-cúa fεεrowà vūahũ wó, á ho kàránló zɪi ɲúhúso le 6a bío bío kà na 6a yi: «Wàn zàwa, hen ká biónĩ wi mi cǎn á mi le mi ì hĩ lè 6a nùpua sɪa se mi wáa dà à bío.»

¹⁶ O o Poole líi hɪnən yòó đɪn ò o dá mí níi le 6a wé tété, ò o bíá: «Minén *Isirayεlesa, lè minén na wee kǎnbi le Dónbeenĩ búenbúen, mi ɲí bɪo á ì bío: ¹⁷ O Isirayεle ɲipomu na kà 6àn Dónbeenĩ lé dén hueekaa wàn 6ùaaawa. Le wó á mu ɲipomu na kà ɲina ho *Ezipite yi pǎahũ na 6a wi mu ɲi-hǎmu yi bɪn. Bɪn món á le léra 6a bɪn lè mí pànká. ¹⁸ Le 6uan 6a hǎ mana tá henĩ yi á yú lòn lúlúio 6úará-ɲun sɪi. ¹⁹ Ho Kanan kōhũ yi á hǎ sɪiwà bɪo hɛɲun nùpua á le 6ó ɲúhũ, á fó táwá nən mí ɲipomu yi, à hǎ bɪo sɪ 6a yi. ²⁰ Mu búenbúen wó á míana yú hǎ lúlúio khiá-náa làa 6úará-ɲun làa píru sɪi.

«Bún món á le Dónbeenì hueekaa 6a 6úi wàn 6ùaaawa t̄iahũ á wó lè 6a ɲúnása, à bán wé fáa 6a t̄iáwà. A mu wó làa bún f̄ééé á 6ueé 6ó a ɲi-cúa f̄éero Samuw̄éle p̄ahũ yi. ²¹ Bún món á 6a flora a b̄éé le Dónbeenì c̄s̄n á le n̄n̄n o Kiisi za Sayuule 6a yi. Wón na wee lé o B̄ēnzam̄éé z̄i-ɲúhũ yi. A wón kera 6a ɲúhũ wán á d̄s̄n h̄a l̄ulúio 6úará-ɲun. ²² B̄io le h̄ia p̄á a Sayuule díá á le n̄n̄n o *Daviide 6a yi á wó lè 6a b̄éé. Wón Daviide so á le b̄ia b̄io kà d̄s̄n̄i yi: ‹I s̄ii n̄pue á ì w̄áa yú, o lé o Zesee za Daviide‡ wón lé ȳia á à wé b̄io 6úen̄6úen na á ì ì b̄io le o wé á à tíí ɲii.› ²³ O Daviide m̄n̄m̄n̄i n̄i-kéní 6úi lé o Yeesu. Lé wón le Dónbeenì wó là a Isiraȳéle ɲipomu k̄n̄f̄lo, làa b̄io á le h̄ia d̄óráa mí ɲii le mí ì wé làa b̄u. ²⁴ S̄áni ò o Yeesu 6uen, à bún ó o Z̄án buera n̄n̄n o Isiraȳéle ɲipomu 6úen̄6úen yi le 6a ȳèr̄emá mi yilera lè mi wárá à 6a bátizé 6a. ²⁵ P̄ahũ na ó o Z̄án muk̄n̄i véró wà 6ueé d̄ā, ó o wee b̄io: ‹Mi wee leéka le ì léé wée? Ȳia mi wee l̄on̄i wi mí d̄on̄ le ìn̄én. Éé ká mi m̄ah̄á loí, 6̄anso wi ì món l̄ua. H̄arì o nak̄aa tenl̄ó á ì pá yí koráa.›

²⁶ «Wàn z̄àwa, min̄én na lé o *Abarahaamu m̄n̄m̄n̄i làa b̄ia mi t̄iahũ na wee k̄n̄bi le Dónbeenì, lé warén á ho fenl̄ó b̄ion̄i na kà á buera n̄n̄n yi. ²⁷ Ho Zeruzal̄émusa lè mí ɲúnása á yí z̄ūna a Yeesu b̄io 6̄an̄ ɲúhũ á mún yí z̄ūna 6a ɲi-cúa f̄éerowà b̄ion̄i na wee k̄ar̄án ho *Sabaa wizoon̄i lè mí dà-kéní kéní yi kúará. O Yeesu mu á 6a s̄iin̄ia ɲúhũ á tíraráa 6a ɲi-cúa f̄éerowà b̄ion̄i ɲii. ²⁸ B̄io 6a à d̄in̄ wán á à 6úeráa wo á 6a yí yú, á 6a le o *Pilaate b̄io le 6a 6úe o. ²⁹ B̄io á b̄io 6úen̄6úen na le Dónbeenì b̄ion̄i v̄iahũ b̄ia a Yeesu d̄s̄n̄i yi á 6a

‡ 13:22 Mi loí Samuw̄éle n̄in-yánì v̄iahũ 13.14

wó á mu n̄ii tun á 6a liinía wo ho *kùrùwá wán á líf nùuna. ³⁰ Ká le Dónbeenĩ màhá vèenía wo. ³¹ Hã wizooní cèrèè yi ó o Yeesu zéenía miten làa b̄ia na h̄ia lèenía wo ho Kalilee yi fúaa ho Zeruzalεemu. Lé bán w̄aa wó a σεέρ̄asa á wee bío o b̄io à na a Isirayεele n̄ipomu yi.

³² «Warén lé b̄ia wee bue le Dónbeenĩ bín-tente à na mia: Le Dónbeenĩ n̄ii na le dó n̄on wàn 6ùaaawa yi ³³ á b̄io n̄ii sú. Le vèenía o Yeesu á tíraráa mu n̄ii b̄io ká wán á n̄on warén na lé 6a m̄onm̄anía yi, làa b̄io mu túararáa h̄ã Lení v̄uahũ lení b̄io n̄un n̄ii yi: «Fo lé ǀ Za. Ho zuia n̄ii wán á ǀ lé m̄in Maá». § ³⁴ Le Dónbeenĩ h̄ia b̄ia mu le mí ì vèení a ó o m̄aa b̄iní m̄aa hí. B̄io ká lé b̄io le h̄ia b̄ia: «ǀ ì dúbua mia lè h̄ã dúbuaa na láayi wi. H̄ia á ǀ dó ǀ n̄ii n̄on o Daviide yi le ǀ na». * ³⁵ Lé b̄in n̄on ó o pá wíokaa b̄ia mu le Dónbeenĩ b̄ioní v̄uahũ lahó 6úii yi: «Fo m̄aa día á ȳia b̄io s̄ã foñ m̄aa soo le búure yi». † ³⁶ O Daviide p̄ahũ, ó o h̄ia tà sá ho tonló na le Dónbeenĩ le o sá. B̄in m̄on ó o h̄urun á 6a nùuna a 6àn 6ùaaawa n̄isání ó o soora. ³⁷ Ká ȳia le Dónbeenĩ vèenía wón yí soora.

³⁸⁻³⁹ «Wàn zàwa, mi ko mi z̄urn mu le lé o Yeesu b̄io yi á mu bè-kora s̄endíaró b̄io á bueraráa n̄on mia. Orén lé ȳia á n̄upue lée n̄upue dó mí s̄ii yi, ó o ò fen mí bè-kora 6úen6úen yi, b̄io ó o *M̄oyiize làndá lá yí dà m̄aa fení mia yi. ⁴⁰ A mi cén pa miten b̄io, à b̄io 6a n̄i-cúa f̄erowà b̄ia à yí yí mia, mu b̄ia ká s̄ii: ⁴¹ «Minén kh̄onlowà, mi loñ. Mi b̄io á à v̄iníka mia. Mi ì hí á à lé b̄in. B̄io mi ȳio wi lua, á ǀ ì

---

§ 13:33 Mi loñ Lení v̄uahũ (Psaumes) 2.7 * 13:34 Mi loñ Ezayii v̄uahũ 55.3 † 13:35 Mi loñ Lení v̄uahũ (Psaumes) 16.10

wé yéréké bïo búí na 6a bía bïo nɔn mia, á mi máa dé mi sía mu yi.‡»

⁴² Bïo ó o bía bún vó, ó orén là a Baanabaasi ló 6a *zúifùwa kàránló zli yi. A bía wi bún fióra 6a le 6a bíní 6uen ho *Sabaá wizonle na sã yi, à wíoka 6uee bío mu bïo dà-kéní mu dǎní yi. ⁴³ Ho kúeemínwánló mónǎn á 6a zúifùwa cèrèè, lè 6a nǐ-vio na yèrémáa zon 6a yi, á tà bò a Poole là a Baanabaasi yi. A bán wee bío làa ba ká 6a à hení 6a sía à 6a ca tǐn le Dónbeení sãamu yi.

⁴⁴ Ho Sabaá na sã zon, lée cǐnú ká, ká ho lóhó núpua 6úen6úen á lá à lé è vé, á 6ueé jí a Núhúso bióní. ⁴⁵ Bïo 6a zúifùwa mɔn 6a zãamáa, á le yandee sú 6a, á 6a wee kán o Poole ká 6a à là a.

⁴⁶ O o Poole là a Baanabaasi wãa wee bío bïo kà làa ba ká 6a poní séra: «Le Dónbeení bióní á lá ko à le bue na minén yi vé. Ká bïo mi pá le, á wee leéka le mi yí ko lè le mukǎní binbirí na máa vé, à wa wãa a yèrémá à va bía yínɔn 6a zúifùwa cǐn. ⁴⁷ Bïo ká lé bïo le Dónbeení bía nɔn wɛn: «I bàrá fo á wó lè há kãna 6úen6úen nípomu khoomu, bèra a na à ù bue ho fenló bïo ho dǐmíjǎ kùarãa 6úen6úen yi.»

⁴⁸ Bïo á bía yínɔn 6a zúifùwa jí hǐn bióní so, á 6a wee zãmaka ká 6a à khòoní a Núhúso bióní. Bía 6úen6úen na bïo sã le mukǎní binbirí na máa vé yi, á tà nɔn mítén.

⁴⁹ O Núhúso bióní wee ben fè ho kǎhú 6úen6úen nípomu. ⁵⁰ Ká 6a zúifùwa màhá hǐnɔn sǐna 6a háawa na níní se na wee kǎnbi le Dónbeení, lè ho lóhó ya-díwá, á wó le jíi dà-kéní làa ba, à 6a wee beé o Poole là a Baanabaasi lò, á nɔn 6a léra mín kǎhú yi. ⁵¹ A 6a báawa nùwã jun mu púaara mí

‡ 13:41 Mí loń Habakuuki vǎahú 1.5

zení khǔnkhǔnǐ á kúaa 6a wán,§ à 6a wà van ho Ikoniyuumu lóhó. ⁵² Ba ñi-kenínia á sía wan làa sòobéε, á sú là le Dónbeenǐ Hácírí.

14

O Poole là a Baanabaasi van ho Ikoniyuumu

¹ Bǐo ó o Poole là a Baanabaasi vaá dǎn ho Ikoniyuumu lóhó yi, á 6a vaá zon 6a *zúifùwa kàránló zǐi. A bǐo 6a zoó bía á wó, á 6a zúifùwa làa bǐa yínǎn 6a zúifùwa cèrèε á tà a *Krista bǐo. ² Ká 6a zúifùwa na pǎ a Krista bǐo á súkúra bǐa yínǎn 6a zúifùwa, fúaa 6a wee leéka mu bè-kora làa bǐa tà a Krista bǐo. ³ Bún lé bǐo nǎn ó o Poole là a Baanabaasi á kará míana ho Ikoniyuumu yi. Ba wee bío ká 6a ponǐ séra, á dó mí sía o Núhúso yi. O Núhúso wee na mí pànká 6a yi à 6a wéráa mu yéréké bǐowa na wee zéení le Dónbeenǐ pànká, à zéení le bǐo 6a wee bío o sáamu dǎnǐ yi léé tǔiá. ⁴ A ho lóhó nùpua sankaa là hǎ kuio bǐo ñun. Ba sǎn-kéní tà 6a zúifùwa ñii, ká bǐa so 6èn tà 6a tonkarowà ñii. ⁵ Ba zúifùwa làa bǐa yínǎn 6a zúifùwa là mí ñúnása wee wíoka mítén ká 6a à beé o Poole là a Baanabaasi là, á à lèeka 6a là hǎ huua á à búε. ⁶ Bǐo 6a mí nùwǎ ñun zǔna mu, á 6a lùwa, á dó mí yara là ho Lisitere là ho Dεεbe na lé ho Likawonii kǎhǔ lórá cǎn, là hǎ lórá na bǎmakaa hǎ. ⁷ Bǐo 6a vaá dǎn á 6a lan wee bue le bín-tente bǐn.

O Poole là a Baanabaasi wi ho Lisitere là ho Dεεbe yi

---

§ 13:51 Mi loǎ Matiye vǔahǔ 10.14

⁸ Nii búí wi ho Lisitere yi á zení húrun kará. O ton ká a lé o m̀amúá, á ðĩn yí varákaa yí m̀n hùúu. ⁹ O kará wee jí b̃io ó o Poole wee b̃io. O o Poole fá mí ỹo wo yi, á m̀n à b̃io ó o dó mí s̃i o *Krista yi á dà à wee w̃é, ¹⁰ ó o w̃áa b̃ia ñn wo yi p̃np̃n: «Lii h̃ñi ỳo muin ðĩn ũ zení wán.» O o nii yéran f́ará mí zení wán á varákaa wá. ¹¹ B̃io ́a z̃amáa m̀n b̃io ó o Poole wó, á ́a b̃ia p̃np̃n lè ho Likawonii k̃h̃usa b̃ioñi: «Éee! H̃a doffina búí lá a ǹpue s̃í á ́ueé lí b̃ó w̃n.» ¹² O Baanabaasi ́a wee ve làa Zeesi, ká a Poole ́a wee ve làa H̃ẽm̃esi, lé b̃io ká mu lée b̃io na ò o Poole lé ỹa b̃io.* ¹³ Ho Zeesi na lé ́a doffiñi búí á z̃i h̃a wi ho lóhó nii. Dén doffiñi so yankaro lé ỹa ́uan ́a d̃añi na ́a donkhueéra lè le p̃úílè á ́ueé ð̃nnáa ho lóhó dándá na son k̃onia ho z̃añiñi nii. O wi ò orén lè ́a z̃amáa à wé mu h̃amu à na a Poole là a Baanabaasi yi.

¹⁴ B̃io ́a tonkarowà mí ǹw̃a j̃un z̃na mu, á ́a lè̃kaa mí s̃i-z̃inia à zéeni ká ́a yí wa b̃io ́a le mí ì wé, à ́a fáara ỳó zon ́a z̃amáa t̃lah̃, ¹⁵ ká ́a à b̃io p̃np̃n: «Éee! Minén ǹpua mu, lée webio ñn á mi wee wéráa b̃io ká? Warén mún lé ́a ǹpua lè mí b̃io s̃i, á wee bue le b̃in-tente na mia le mi ko à mi día h̃ñ w̃n-k̃amáawa so, ká mi yèrémá s̃ansá le Dónbeeñi na wi f̃ẽe, ð̃o léra ho wáayi, lè ho tá, lè mu yámú j̃umu làa b̃io wi mu yi ́úeñúen. ¹⁶ H̃a p̃nna na kh̃ina yi, á le Dónbeeñi día h̃a s̃iwà ǹpua ́úeñúen á ́a b̃o mí s̃i wána.

* **14:12** Ho K̃ẽsisa lè ho Oroomusa doffina boo. D̃o ́a le Zeesi lé dén wi h̃a ́úeñúen j̃uh̃ wán. Ká ð̃o ́a le H̃ẽm̃esi dén lé h̃a tonkaro.

17 Ká le ɲɔ̀n wee zéeni míten lè mu bè-tentewà na le wee wé: Làa lúlúio ká le wee na ho vlohó mia, à ho dɛ̀nló be wé se, à mi wé dí sí à sía wa.» 18 Hàrí há bióní na ó o Poole là a Baanabaasi bíá kà à hèráa ɓa zâamáa mu hãmu na ɓa le mí ì wé á à na ɓa yi ɓio yi, á pá wó le lònbee. 19 Mu pãahũ, à ɓa zúífúwa ɓúí ló ho Antiosi lè ho Ikoniyuumu lórá yi á ɓuara ho Lisitere yi. Lé bán lè ɓa zâamáa wó le ɲii à ɓa lèekaa o Poole lè há huua, á várá wo lóráa ho donkiahũ, lé ɓio ɓa wee leéka le o húrun. 20 ɓio ɓa ñi-kenínia ló lée dɛ̀n kɛ̀nía wo yi, ó o líí hɛ̀nɔ̀n, á zon ho lóhó yi. Mu tá na lée tɔ̀n, ó orén là a Baanabaasi bò mín van ho Δεεbe.

O Poole là a Baanabaasi ɓɛ̀nía ɓuara ho Antiosi

21 O Poole là a Baanabaasi buera le bɛ̀n-tente ho Δεεbe yi, á ɓa nùpua cèrèε tà wó ɓa ñi-kenínia. ɓɛ̀n mɔ̀n, á ɓa yèrémáa van ho Lisitere lè ho Ikoniyuumu yi, lè ho Antiosi na wi ho Pizidii kɔ̀hũ yi. 22 Ba wee hení ɓia tà a *Krista ɓio sía, á wee hení mu na ɓa yi le ɓa fàrá dɛ̀n, à dé mí sía o Krista yi. Ba wee bío ɓio kà na ɓa yi: «Wa ko wa kãa lònbee cèrèε yi à bè yi zoráa le *Dónbeení béεnɛ̀ yi.» 23 Ba hueekaa ɓa nùpua ɓúí ɓa kèrètíεwa kuio lè mí dà-kéní kéní yi á wó lè ɓa ya-díwá. ɓɛ̀n mɔ̀n á ɓa lù mí ɲiní à ɓa fíora, á dó ɓa ɓio o Núhúso na ɓa tà nɔ̀n míten yi níi yi.

24 ɓɛ̀n mɔ̀n á ɓa kãa ho Pizidii kɔ̀hũ yi á vaá dɛ̀n ho Pãnfílii kɔ̀hũ. 25 Ba buera le Dónbeení bióní ho Pεεze lóhó yi à ɓa wà ɲɔ̀n ho Atalii lóhó. 26 Lé ɓɛ̀n á ɓa dɛ̀n yi láráa ho won-beení á van ho Antiosi. Lé hón lóhó so yi á ɓa híá dó ɓa ɓio le Dónbeení sãamu ɓànso níi yi, à le séení ɓa ho tonló na ɓa vaá sá á ho ɲii sú ɓio yi. 27 ɓio ɓa vaá dɛ̀n ho Antiosi, á ɓa von

6a kèrètíewa kúaa mín wán, á lá bïo búenbúen na le Dónbeení làa ba páanía wó á fɛera nɔn 6a yi, làa bïo á le mún h́eraráa ho wǎhú á nɔn bïa yínɔ́ 6a zúifùwa yi, à bán mún dàn tà a Krista bïo. ²⁸ A 6a kará dá míana b́n làa bïa tà a Yeesu bïo lè 6a ń-kenínia.

15

Ba kèrètíewa ya-díwá kúaa mín wán

¹ Nùpua nùwǎ yɛn búí ló ho *Zudee yi á ɔuara ho Antiosi yi, á ɔueé wee kàrán bïa tà a *Krista bïo làa bïo kà: «Mi yí dà máa fen ká mi yí kúiora làa bïo mu bòráa o *Mɔyiize làndá yi.» ² O o Poole là a Baanabaasi pǎ 6a bïo, á wǎanía làa ba lè mí sòobéɛ mu bïo yi. Mu véenii, á 6a le o Poole là a Baanabaasi, lè ho Antiosi nùpua nùwǎ yɛn búí ko 6a va ho Zeruzalɛmu, à vaa fɛɛ ho tũíá mu na a Krista tonkarowà lè 6a kèrètíewa ya-díwá yi. ³ A 6a kèrètíewa kuure nɔn bïo 6a màkóo wi yi le véení mu bïo yi 6a yi. Ba kǎa ho Fenisii lè ho *Samarii kǎna yi ká 6a à bío bïo á bïa yínɔ́ 6a *zúifùwa wó wó yèrémáa tàráa le Dónbeení bïo lè mí dà-kéní kéní. A mu wó sí-we-beení bïa búenbúen na tà a Krista bïo cón. ⁴ Ba vaá dɛɛnii ho Zeruzalɛmu yi á 6a wà van 6a kèrètíewa cón á bán lè 6a tonkarowà, lè 6a ya-díwá, á bèénia 6a yi. A ɔarén ɔèn lá bïo búenbúen na 6a wó lè le Dónbeení pànká á fɛera nɔn 6a yi. ⁵ Ká 6a *Farizíewa kuure nùpua nùwǎ yɛn búí na tà a *Krista bïo á h́nɔn b́a: «Bia yínɔ́ 6a zúifùwa na tà a Krista bïo ko 6a *kúio. O o Mɔyiize làndá bèró bïo mún hení na 6a yi.»

⁶ A 6a tonkarowà lè 6a ya-díwá kúaa mín wán, à loínáa le bíoní mu yahó yi. ⁷ Ba kára mín míana.

Bún món ó o Piere lí hínòn lá le bióní ò o bía nòn ba yi: «Wàn zàwa, mi zū le le Dónbeení mòn mi léra mi t̄ahũ mu míana à ì bue le bín-tente à na bía yínón ba zúifùwa yi, bèra a na à ba jí le, à tà le bío.

⁸ Le Dónbeení zū bío wi ba nùpua s̄ia yi. Le nòn mí Hácírí ba yi làa bío warén yúráa le bío síi, à zéení le le tà ba bío. ⁹ Le yí wó bío woon na wee zéení le warén làa ba wi mín júná yi. Le ceéra ba s̄ia, lé bío ba tà le bío. ¹⁰ A léé webio nòn á mi wáa wi à mi sèení ba lè ho sèró na á wàn bùaawa lè warén wa bæere á yí dàrna yí sò, á à khúaanáa le Dónbeení nii yi? ¹¹ Bùéé dé. Bío warén kánía o Núhũso Yeesu s̄amu bío yi, lé bún barén bío mún wóráa.» ¹² A bía wi bín búenbúen wó tété. Bún món á ba wee jí á Baanabaasi là a Poole c̄ón. Ba wee bío mu yéréké b̄iowa na wee zéení le Dónbeení pánká na le wó lè ba níní bía yínón ba zúifùwa c̄ón. ¹³ Bío á ba bía vó, ó o Zaaki hínòn lá le bióní ò o bía: «Wàn zàwa, mi jí bío á ì ì bío. ¹⁴ Bío le Dónbeení tà lora bía yínón ba zúifùwa bío hàrí mu jùhũ búeení, á léraráa mu n̄pomu na bío s̄a le yi ba t̄ahũ, ó o Simòn* zéenia.

¹⁵ «Mu fò mín lè le *Dónbeení j̄i-cúa f̄erowà bióní, lé bío mu túara le Dónbeení bióní v̄ahũ yi kà síi:

¹⁶ O Núhũso bía: «Bún món dé n á ì ì b̄iní ì buen á b̄ueé so a *Daviide z̄i na lá tò. Le soni na fù á ì ì b̄iní ì hóoní, á le è f̄ará á à d̄in.

¹⁷ Hón p̄ahũ so yi á ba nùpua na ká búenbúen, lè h̄a k̄ana búenbúen na á ì von à h̄a bío s̄i m̄i á à cà a Núhũso.†

---

* **15:14** Simòn: Le lé o Piere zúifùmu yèni na có nòn wo yi. Ká dìo ba le Piere dén lé o Yeesu có le. † **15:17** Mi loñ Am̄osi v̄ahũ 9.11-12

«Hĩa kà lé o Núhũso jì-cúa,
yĩa nɔn á mu bïowa mu ¹⁸ bïo zũrnanáa
háánĩ.»

¹⁹ O Zaakí pá bíníá bía: «Lé bũn nɔn á ì le mu sũaaní à bía yínɔn ɓa zúifùwa na yèrémáa bò le Dónbeenĩ yi à ɓa yí sɛé. ²⁰ Ká mi máhá wa túa ɓa yi, à bío na ɓa yi le ɓa wé yí là le muini taa, lé bïo há tun. A pa míten ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà yi. A yí là bùaa na yí fũaana taa. A yí dí cãni.‡
²¹ Háánĩ bín ká ɓa nùpua wee kàrán o Mɔyiize làndá làa mín há lórá lè mí dà-kéní kéní yi, à kàrán ho ɓa zúifùwa kàránló zíní yi há *Sabaawa ɓúenɓúen zoñ.»

Ba kèrètɛwa na yínɔn ɓa zúifùwa vūahũ bïo

²² A ɓa tonkarowà, lè ɓa ya-díwá, lè ɓa kèrètɛwa kuure wãanía tò le mí ì hueeka ɓa ɓúí mí t̄ahũ á à dé o Poole là a Baanabaasi wán, á à tonka ho Antiosi yi. A ɓa hueekaa o Silaasi là a Zude na ɓa wee ve làa Baasabaasi. Ba mí nùwá ñun á bĩa tà a *Krista bïo wee k̄nbi.

²³ Bïo kà lé bïo túara ho vūahũ na ɓa a ɓua á à varáa yi:

«Warén tonkarowà lè ɓa kèrètɛwa ya-díwá wee t̄ɛní minén na lé wàn zàwa na yínɔn ɓa *zúifùwa yi, bĩa ho Antiosi lóhó yi lè ho Siirii lè ho Silisii kãna yi.

²⁴ Wa jía à ɓa nùpua ɓúí ló wa c̄n, ká warén ñɔn yí tonkaa ɓa, á ɓueé lùnkaa mi yilera lè mí bióní, á mi yí zũ bïo mi ì wé. ²⁵ Lé bũn nɔn á wa wãanía tò à wa le wa à hueeka ɓa ɓúí á à tonka mi c̄n. Ba à bè là a Baanabaasi là a Poole

‡ **15:20** Mi loñ Léró vūahũ (Exode) 34.15-16; Levii nùwá vūahũ (Lévitique) 18.6-23; 17.10-16

na lé wàn bǎnlowà na wa wa làa sòobéé, ²⁶ bán na zàania mí mukānī wa Núhúso Yeesu *Krista tonló bǎo yi. ²⁷ O o Zude là a Silaasi lé bǎa wa wǎa tonkaa mi cǎn, à bán mítén búee wíoka fεε bǎo túara ho vǎahǔ yi à na mia. ²⁸ Warén á tò mu wán á le Dónbeenǐ Hácírí mún tà mu le wa máa ǎ sèró mi wán máa dà máa khǐí. Há làndáwá na bǎo henía nǎn mia na mi ko mi bè yi lé hǎa kà: ²⁹ Mi wé yí là le muinǐ taa. Mi yí dí cǎni. Mi yí là bùaa na yí fǔaana taa. Mi pa miten ho há-fénló là ho bá-fénló là mí sǐwà yi. Ká mi wee dàn pa miten bǎo bǎn búenbúen yi, se mu se.

Ká mi foó.»

³⁰ Bǎn mǎn á ba nǎn ho wǎhǔ bǎa ba le mí ì tonka yi á ba wà van ho Antiosi. Bǎo ba vaá dǎn bǎn, á ba von bǎa búenbúen na tà a Krista bǎo á kúaa mín wán, à ba nǎn ho vǎahǔ mu ba yi. ³¹ Bǎo ba káránna ho, á ba búenbúen zǎmakaa ho bǎn bióní na henía ba sǎa bǎo yi. ³² Bǎo ó o Zude là a Silaasi hǎa lé ba ǎi-cúa fεerowà búí, á ba kará bǎn míana là mín zàwa kèrètǎewa, á henía ba sǎa, à ba wíoka yí ho pánká. ³³ Ba dá dóka mí yi ho Antiosi yi. Bǎn mǎn á ba dó ba cǎawése, á bán le ba bè wǎ-tente, à ba día ba á ba yèrémáa van bǎa tonkaa ba cǎn, ³⁴ [Š] ³⁵ ò o Poole là a Baanabaasi kará ho Antiosi yi. A barén làa bǎa tà a Krista bǎo cèrèε búí wee kàrán ba nùpua, á wee bue o Núhúso biónǐ.

O Poole là a Baanabaasi saawaa min yi

³⁶ Wizooní bǎo yǎn bǎn mǎn, ó o Poole bǎa nǎn o Baanabaasi yi: «Wa bǎnì tē há lórá búenbúen

---

Š 15:34 Le Dónbeenǐ bióní vǎnna búí yi á bǎo kà lé bǎo túara sǎ là bióní mu ǎii: «Ká a Silaasi wón le mí ì kεenǐ bǎn.»

na wa buera le Dónbeenĩ bíonĩ yi, à búεεkí wàn zàwa kèrètíεwa à loń le 6a bĩo wó kaka.» ³⁷ O Baanabaasi lá wi ò o fé o Zān na 6a le Maaki à bèráa. ³⁸ Ká a Poole màhǎ yí tà a féro, lé bĩo ó o bĩnía 6a món ho Pānfilii kōhũ yi, á yí bĩnía yí sá tonló làa ba.* ³⁹ Wǎanĩ na here kera 6a pǎahũ mu bĩo yi, fúaa 6a saawaa. O o Baanabaasi fó a Maaki á 6a lá ho won-beenĩ à 6a ɲɔn ho Siipere kōhũ. ⁴⁰ O o Poole wón bèn léra a Silaasi. Sǎni ò o lén, á bǎn zàwa kèrètíεwa kàràfáa wo o Nǔhũso yi. ⁴¹ O kǎa ho Siirii lè ho Silisii kǎna yi, á wee séení 6a kèrètíεwa kuio à 6a sǎdéro o Krista wíoka fǎrá tĩn.

16

O Poole fó a Timotee á 6a bò mín

¹ Bũn mǎn ó o Poole wà van ho Dεεbe lóhó, á đĩn bĩn vannáa ho Lisitere lóhó. Nĩi búni na 6a le Timotee na tà a *Krista bĩo á wi ho lóhó mu yi. O lé o zúifù hĩnzoró na lé o kèrètíε háa á te mí za. Ká bǎn maá lé o *Kεεεki nĩi. ² Ba kèrètíεwa na wi ho Lisitere lè ho Ikoniyuumu lórá yi á wee wíoka a yèni. ³ O Poole lá wi ò o fé o à 6a wé páaní bè mín. O o le 6a kúii wo 6a *zúifùwa na wi bĩn bĩo yi, lé bĩo 6a búenbúen zũ mu le bǎn maá lé o Kεεεki nĩi. ⁴ Hǎ lórá búenbúen na 6a wee kǎa yi, á 6a wee bío bĩo 6a tonkarowà lè 6a kèrètíεwa ya-díwá wǎanía tò wán ho Zeruzalεemu yi à na bĩa tà a Krista bĩo yi, ká 6a à bío na 6a yi le 6a wé bè mu yi. ⁵ Ba kèrètíεwa kuio wíokaa fǎrá đĩn, á sǎdéro o Krista yi wi, á bĩa tà a Krista mu bĩo wee dé wán làa wizoonĩ.

Le Dónbeenĩ le o Poole lén va ho Maseduana

* **15:38** Mi loń Bè-wénia 13.13

⁶ Le Dónbeenĩ Hácírí hò 6a le 6a yí vaá bue le Dónbeenĩ bíonĩ ho Azii kǎhũ yi. A 6a kǎa ho Firizii lè ho Kalasii kǎna yi á wà. ⁷ Bĩo 6a vaá dǎn ho Mizii kǎhũ jii á 6a le mí ì va ho Bitinii kǎhũ yi á à loń. Ká a Yeesu Hácírí màhá yí nǎn mu wǎhũ 6a yi. ⁸ A 6a wǎa kǎa ho Mizii kǎhũ yi á lion ho Torowaasi lóhó wonna dǎnní. ⁹ Ho tǎnàahũ á bĩo búí zéénia mǐten là a Poole. O mǎn ho Maseduana kǎhũ nùpue búí ò o muina dǎn á wee fio wo kà síi: «Buen ho Maseduana yi à 6uee séení wɛn.» ¹⁰ Mí lahó yi á wa dɛénia wee cà bĩo wa à wé wé á à varáa ho Maseduana, lé bĩo wa wǎa zū le lé bǐn á le Dónbeenĩ von wɛn le wa vaa bue mí bǐn-tente à na ho kǎhũ mu nùpua yi.

Ho Filiipuyi, ó o hǎa na 6a le Lidi tà a Nùhũso bĩo

¹¹ Wa zon ho won-beenĩ ho Torowaasi yi á téréna van ho Samɔtaraasi kǎhũ na mu jumu kǐnia yi. Mu bǎn tá na lée tǎn, á wa van ho Niapoliisi lóhó. ¹² Lé bǐn á wa dǎn yi vannáa ho Maseduana kǎhũ sǎn-kéní na bĩo sǎ ho Oroomu yi bǎn ló-beenĩ na 6a le Filiipu. Ho Oroomusa cèrɛɛ hǎa kará ho lóhó mu yi. Hón lóhó so á wa wó wizooní bĩo yɛn yi. ¹³ Ho *Sabaa zon, á wa hǐnɔn ló ho donkǐahũ á wà lion ho vũhũ jii, le jún-sí á wa líí yí 6a *zúífúwa fioró lahó bǐn. Wa líí yú 6a hǎawa búí à 6a kúaa mǐn wán, á wa kará tà hǎ láakáwá làa ba. ¹⁴ Ba hǎawa mu nǐ-kéní 6a le Lidi. O wee lé ho Tiatiiire lóhó yi, á wee duan lè hǎ pǎnsò-muna na yàwá here. O wee kǎnbi le Dónbeenĩ. O kará wee tántá mí jikǎnna wa bíoní yi, ó o Nùhũso wó ó o wíokaa wee jí bĩo ó o Poole wee bío sese. ¹⁵ Orén lè mí zii nùpua á 6a bátízera. Bǐn mǎn ó o bía bĩo kà á vonnáa wɛn: «Ká mi wee leéka le í tà a Nùhũso

yi bïo bon, à mi ßuee làa ì zïi.» O o ðïn lan wɛn fúuu á wa tà van.

Bïo wó ho Filiipu kàsó zïi yi

¹⁶ Wizonle ßúi, ká wà wee va ho floró lahó yi, á ton-sá hãa ßúi na lé o ðiahn̄i ßueé sã wa yahó. O wee yí wárí cèrèè ho ðinló mu bïo yi à na mí núnása yi. ¹⁷ O bò warén là a Poole món, á wee bío pónpón kà síi: «Ba nùpua na kà lé le Dónbeen̄i na dà mu bío ßúenßúen wán ton-sáwá. Ho wóhũ na wee kání ßa nùpua lé hón bío ßa wee ßue à na mia.» ¹⁸ Wizoní cèrèè yi ká lé ßún ó o hãa mu wee wé. Fúaa o Poole síi cá cá, á yèrèmaa bía nòn o cíná na ó o wee sáráa yi: «Le ì bío mu na foñ: O Yeesu yèni pànká yi, à ù lén día a hãa mu lònbió.» Mí lahó yi ó o cíná ðènía wà día a hãa. ¹⁹ Bïo ó o hãa mu núnása mòn à bío ó o lá wee yí na ßa yi á nùhũ wãa ßó, á ßa wĩira a Poole là a Silaasi vannáa ho pànká ßànsowà cón ßa zãamãa fèminló lahó yi. ²⁰ Ba ßuan ßa vannáa bán na lé ho *Oroomusa túiá fèrowà cón, à ßa bía: «Ba nùpua na kà ðïn wee kánká wa lóhó. Barén lé ßa *zúifùwa, ²¹ à warén na lé ho Oroomusa á ßa màhã wee kàrán lè mu bè-wénia ßúi na wa làndá le wa yí wé.» ²² A ßa zãamãa mún sía cá a Poole là a Silaasi yi. A ßa túiá fèrowà le ßa tɛn ßa sía, à ßa le ßa ha ßa lè hã finfoóní. ²³ Bïo ßa han ßa vó, á ßa kúaa ßa ho kàsó yi, à ßa henía mu nòn o paro yi le o pa ßa yi sese. ²⁴ Bïo ó o paro ná ßún kà síi, ó o ßuan ßa zoó kúaa ho kàsó zïi fikòhũ, á kúaa hã sùrukùwa ßa zení yi.

²⁵ Bïo ho tá wà vaá sanká à màní, ó o Poole là a Silaasi wee fio ká ßa à khòoní le Dónbeen̄i. A ßa kàsósa na ká wee jí ßa cón. ²⁶ Yio ßueé tí à ho tá zà lè mí sòobéè, á ðèkíó ho kàsó zïi. Hã wonna

búenbúen dèenía hénkaa, á ba kàsósa búenbúen zúakùariwà feera. ²⁷ O o paro sîna. Bîo ó o mən à ho kàsó zîi zūajiní hénkaa, ó o wee leéka le ba kàsósa búenbúen lùwa, ó o dò mí khà-tóní le mí ì búe lè míten. ²⁸ O o Poole wāamaa p̄np̄n̄ o wán: «Yí yáa ūten. Wa búenbúen wi hen.» ²⁹ O o paro le ba buen lè mu khoomu. A ba buan mu buararáa ó o fó ò o bánbáa vaá zon le zî-za yi ká a wee zà lé le záníi, á zoó búrá a Poole là a Silaasi tá. ³⁰ Bún món ó o fó ba lóráa ò o tùara ba yi: «Minén nùpua mu, lé mu yén á ĩ ko à ĩ wé à fennáa?» ³¹ A bán bía nən wo yi: «Tà a Núhũso Yeesu bîo, á ūnén lè ũ zîi nùpua á à fen.» ³² A ba bía a Núhũso bîo nən orén là a zîi nùpua búenbúen yi. ³³ Ho tĩnàahũ mu yi, ho p̄ahũ dà-kéní kéní mu yi, ó o n̄i fó ba vaá s̄era dokuaa. O orén lè mí zîi nùpua búenbúen á ba dèenía bátízera. ³⁴ Bún món ó o fó a Poole là a Silaasi yòoraráa mí zîi, á yòó nən mu bè-dínii ba yi. O n̄i mu lè mí zîi nùpua búenbúen s̄ia wan, lé bîo ba tà le Dónbeenì bîo.

³⁵ Bîo ho tá t̄n, á ho Oroomu t̄iá f̄erowà tonkaa ba nùpua le ba vaa bío le ȳia wee pa ho kàsó zîi yi à kúia ba nùpua mu le ba lén. ³⁶ O o paro bueé bía mu nən o Poole yi kà síi: «Ba t̄iá f̄erowà á nən le n̄ii le ba kúia mia. Mi w̄aa dà a lé á à lén làa héerà» ³⁷ Ká a Poole màh̄á bía nən bía ba tonkaa yi: «Warén na bîo s̄ã ho Oroomu yi á ba han ba z̄amáa ȳio yi à ba yí cítío w̄en làa bîo mu lá ko mu wéráa, á buan w̄en vaá kúaa ho kàsó yi. A ba w̄aa d̄in d̄in le mí ì kúia w̄en ká mu s̄ã máa jí. Bún lée bîo na yí dà máa wé. Mi vaa bío le barén míten buen bueé kúia w̄en.» ³⁸ A bán b̄inía vaá bía mu nən ho Oroomu t̄iá f̄erowà yi. Bîo ba jí le o Poole là a Silaasi á bîo

sã ho Oroomu yi, á 6a zínkaa. ³⁹ A 6a wãa 6uara 6ueé bía nɔn 6a yi le mí wó khon. Bũn món á 6a kúaará 6a, à 6a yankaa 6a le 6a lé ho lóhó yi à lén. ⁴⁰ Bïo ó o Poole là a Silaasi ló ho kàsó yi, á 6a wà van o Lidi zii. Ba mɔnka mín zàwa kèrètíewa wán, á henía 6a sía. Bũn món á 6a wà.

17

O Poole là a Silaasi wà van ho Tesaloniiki lóhó

¹ O Poole là a Silaasi ló lè ho Anfipoliisi lè ho Apolonii lórá yi á vaá dɔnnáa ho Tesaloniiki. Ho lóhó mu á 6a *zúifùwa kàránló zii wi yi. ² O o Poole wà van bín làa bïo ó o lá wee wé wéráa mu. Orén lè 6a nùpua na bín wãanía le Dónbeenĩ bionĩ vūahũ bioní wán hã *Sabaawa bïo tĩn na sã mín yi. ³ O wee zéení hã bioní mu yara làa ba, le mu túara ho vūahũ mu yi le yĩa le Dónbeenĩ mɔn léra ko ò o lò be, à hí, à vèe. O wee bío na 6a yi: «O Yeesu mu na á ã wee bío bïo làa mia, wón lé *Yia le Dónbeenĩ mɔn léra.» ⁴ Ba nùwã yɛn búii tà mu yi, á lééra là a Poole là a Silaasi. Ho *Kerεεsisa cèrèe na wee kɔnbi le Dónbeenĩ á mún tà 6a bïo á wee bè làa ba, lè 6a hãawa cèrèe búii na níní se mún. ⁵ Ká 6a zúifùwa á le yandee màhã sú mu bïo yi. A 6a hĩnɔn cɔnkaa 6a nĩ-kora nùwã yɛn búii hã bonfúaa yi á kúaa mín wán, á súkúra 6a zãamáa séení, á kánkáa lè ho lóhó ðínía. Ba fiira van o Zasɔn zii á wà vaá zoó cà a Poole là a Silaasi á à léráa ho lóhó nùpua na kúaa mín wán yahó. ⁶ A bïo 6a zoó khon 6a yi, á 6a fó a Zasɔn làa bía tà a *Krista bïo nùwã yɛn búii á lóráa ho lóhó tũíá fεerowà cɔn, à 6a wee bío pɔnpɔn: «Ba nùpua na kà héera kánkáa 6a nùpua hã lùà búenbúen yi lè mí kàránló. Ba mún wãa 6ueé ðɔn hen, ⁷ ó o Zasɔn tà á 6a làara a wán.

Ba búenbúen yí máa tà bè 6a bá-zàwa bée Sezaare làndá yi. Ba le bée búí wi á yèni 6a le Yeesu.» ⁸ Hã bíoní mu á cǐna 6a zãamáa lè ho lóhó tǔiá fεεrowà sǐa. ⁹ O Zasǒn làa bíã tà a Krista bío á sàánia le wárí na 6a ko 6a sàání á 6a díã 6a.

O Poole là a Silaasi wà van ho Beeree

¹⁰ Ho tá hǐiní, á 6a kèrètíewa na bǐn dèenía le o Poole là a Silaasi lé à lén va ho Beeree lóhó. Bío 6a vaá dǒn bǐn á 6a wà van 6a zúifùwa kàránló zǐi yi. ¹¹ Ba zúifùwa na 6a vaá yú bǐn á wee tà hén mí yiwa á po bíã ho Tesaloniiki lóhó yi. Ba tà ná le Dónbeení bíoní sese. Làa wizooní ká 6a wee kàrán le Dónbeení bíoní sese, à loń le bío ó o Poole wee bío so bon le. ¹² Bíã tà a Krista bío 6a tǐahǔ á boo. Ho Kerεεsisa tǐahǔ, á 6a hǎawa na níní se cèrεε lè 6a báawa cèrεε á mún tà a Nǔhúso bío. ¹³ Ká bío ho Tesaloniiki zúifùwa ná ò o Poole wee bue le Dónbeení bíoní ho Beeree yi, á 6a wà 6uara bǐn á tǐn 6ueé kánkáa hón lóhó so nùpua, á lùnkaa 6a yilera. ¹⁴ Á 6a kèrètíewa dèenía le o Poole hǐnǐ lén à dé mí yahó lè mu yámú numu cǐn. O o Silaasi là a Timotee bán kará ho Beeree yi. ¹⁵ Bíã bò là a Poole á lèenía wo fúuu fúaa ho Atεena lóhó. Bío 6a le mí ì bíní á à va ho Beeree, ó o Poole háanía 6a le 6a vaa bío le o Silaasi là a Timotee bánbá ná mí món 6uen fúafúu.

O Poole ni-cúã na ó ofεera ho Atεena yi

¹⁶ Pǎahǔ na ó o Poole wi ho Atεena yi á pan o Silaasi là a Timotee, ó o mǎn à ho lóhó mu sú lè hã dofi-kansiwà, á mu wee vá a yi. ¹⁷ O wee wǎaní lè 6a *zúifùwa làa bíã yínǎn 6a *zúifùwa na wee 6úaaní le Dónbeení na ó o wee yí 6a kàránló zǐi yi. Làa wizooní ká a wee wǎaní lè 6a nùpua na

ó o wee yí 6a fèminló lahó yi. ¹⁸ Ba Epikuríewa*
 lè 6a Sitoyisíewa† nùwã yɛn mún wee 6uee wãaní
 làa wo. Ba 6úí wee tùaka mín yi kà síi: «O dân bíoro
 mu, léee webio ó o yáá dín wee bío kà.» Ba 6úí bán
 6èn le: «Mu ka lòn dofi-vio bío ó o wee bue.» Ba wee
 bío bún lée bío ó o Poole wee bío o Yeesu bío, lè ho
 vèeró bío.

¹⁹ A 6a 6uan wo vannáa ho lóhó tũíá fɛerowà cón,
 à 6a bíá mɔn wo yi: «Mu bè-finle na á ù wee kàrán
 lè 6a nùpua á fo dà a zéení yahó làa wɛn le? ²⁰ Bío
 wa wee jí kà léee bè-fla wa cón, á wa wi à wa zũn
 mu kúará.» ²¹ A bío ho Ateɛnasa 6úen6úen lè mí
 kàyáwá 6èn wa lè mí sòobéɛ lé mu bè-fla na wee
 wé 6àn jíló lè mu láakáwá tàró.

²² O o Poole wáa líí hínɔn yòó dín ho lóhó tũíá
 fɛerowà yahó ò o bíá: «Ateɛnasa, í mɔn mu le há
 dofiina 6úaaníló bío 6èntín wi mia làa sòobéɛ. ²³ Lé
 bío á í hékkaa mí lóhó yi á mɔn mu bíowa na mí
 sonka mí dofiina 6úaaníló bío yi. Í yáá pá mɔn
 le muini yɛni lahó 6úí à bío kà lée bío túara le
 wán: «Dofini na á nùpue yi zũ.» Awa! A bío mí
 wee 6úaaní ká mí yí zũ mu, lée bún á ínén 6uara
 wà 6ueé zéení làa mia. ²⁴ Le Dónbeení na léra ho
 dímíná lè mu bíowa na wi ho yi 6úen6úen, na lé ho
 wáayi lè ho tá Núhũso, á yí máa zoo keení há zíní
 na 6a nùpua wee so míten na le yi. ²⁵ Le màkóo
 mía à nùpue wé bío 6úí na le yi. Lerén lée dío wee

---

* **17:18** Epikuríewa: Ba lé ho Keɛesi kǎhũ bè-zũrílo 6úí na lé o
 Epikuure ní-kenínia. Ba wee cá bío 6a a wé ká le lònbee máa yí
 6a. Ba wee leéka le ho dímíná bío 6úen6úen lé ho wé fèráa mín.
 † **17:18** Sitoyisíewa: Ba lé ho Keɛesi kǎhũ bè-zũrílo 6úí na 6a le
 Zenɔn ní-kenínia. Ba wi 6a zũn bío ho dímíná bíowa wee wéráa, á
 wi 6a yí le sí-he6úee à sánsá le lònbee lè mí síwá 6úen6úen.

na le mukānī 6a nùpua yi, lè mu bïo búenbúen.
²⁶ Le dīn o nùpue nī-kéní wán á léraráa hā síiwá
 nùpua búenbúen héera bārāka ho tá wán, á wāana
 6a kāna sūaa, á fūaana hā pōnna jíní dīnía. ²⁷ Le
 Dónbeenī wó kà síi bèra a na à 6a nùpua cànka
 le. Hàrí ká 6a wee héε vīná càráa le, jún-sī 6a à
 yí le. Túiá poni, le Dónbeenī yí khèra lè wa nī-
 kéní kéní. ²⁸ «Lé bïo wa mukānī ló lerén lé dïo ní
 yi. Lé lerén non wa wee dān varákaráa.» Mī len-
 béwá 6úi yáa mún bía mu wéréwéré kà síi: «Wa lé
 le zàwa.» ²⁹ A bïo wa lé le zàwa, á wa yí ko à wa tèé
 le Dónbeenī làa sánú tàá wárí tàá huua kansiwá
 hùúu, bún na 6a nùpua kará lon mí yiwa á wó
 míten. ³⁰ Hā pōnna na 6a nùpua fù yí zū mu bïo
 yi, bún le Dónbeenī wāa yí máa loñ yi ho zuia. Bïo
 kà wán á 6a nùpua búenbúen lé bīa le wee ve hā
 lùà búenbúen yi, le 6a yèrémá mí yilera lè mí wárá.
³¹ Wizonle dà-kéní 6úi lé dïo le Dónbeenī bārā, ò o
 nùpue na le léra à cítí ho dīmíjā búenbúen lè ho
 térénló. Le vèenía o nùpue mu, à zéení lè 6a nùpua
 le orén lé yīa le léra ò o fī le cítíi mu.» ³² Bïo 6a jā
 ò o Poole wee bïo ho vèeró bïo, á 6a 6úi wee yāa mí
 jíní yi na a yi. Ba 6úi bèn wee bïo: «À ũ bioní mu
 níló á wa à pa làa pōn-veere.» ³³ Lé bún wán ó o
 Poole bèn wà ò o día 6a. ³⁴ Ká 6a nùwā yen 6úi bán
 pá bò a Poole yi, á tà a *Krista bïo. O 6úi lé 6a túiá
 færowá nī-kéní na 6a le Denii, là a hāa 6úi na 6a le
 Damariisi, à pá bīnī séení 6a 6úi.

18

O Poole van ho Korente

¹ Bǔn mǎn ó o Poole ló ho Atεena yi á van ho Korεnte* lóhó yi. ² O vaá fò mín làa zúifù nǐ búi na 6a le Akilaasi bǔn. O nǐ mu ton ho kǎhǔ na 6a le Pǎn yi. Orén lè mín háa Pirisiye ló ho Italii kǎhǔ yi á 6uara ho Korεnte yi yí míana, lé bǐo ho *Oroomu bá-zàwa béε Koloode nǎn le jǐi le 6a *zúifùwa búenbúen lé ho Oroomu lóhó yi. O o Poole wà van 6a cǎn. ³ A bǐo ó orén làa ba tonló lée dà-kéní, á 6a wǎa páanía kará wee bǐ há sǎnna na wee tá lè há bùkúwá. ⁴ Há *Sabaawa lè mí dà-kéní kéní yi ó o Poole wee wé lá le bíonǐ 6a zúifùwa kàránló zǐi yi, á wee cà ò o bío búe 6a zúifùwa lè ho *Κερεσισα júná.

⁵ Bǐo ó o Silaasi là a Timotee ló ho Maseduana yi 6ueé dǎn, ó o Poole yahó wǎa sǎ le Dónbeenǐ bǐo zéeníló mí dòn, á wee bío mu wéréwéré na 6a zúifùwa yi le o Yeesu lé *Yia le Dónbeenǐ mǎn léra. ⁶ Ká 6a zúifùwa mu màhá pǎ a bǐo à 6a wee là a, ó o Poole púrúnna mí sǐ-zǐnia khǔnkhǔnǐ kúaa 6a wán† ò o bíá nǎn 6a yi: «Hen ká mi vǔnun, se mu lé minén mi béere á mu ló yi. Nùpue máa tùa mi bǐo làa mi. Bǐo ká wán á ĩ wǎa à va bíá yǐnǎn 6a zúifùwa cǎn.»

⁷ O o ló bǔn á wà van nǐ búi na 6a le Titiyuusi Zusituusi cǎn. O nǐ mu wee kǎnbi le Dónbeenǐ, á zǐi wi 6a zúifùwa kàránló zǐi nǐsǎní. ⁸ Ba zúifùwa kàránló zǐi jǔhǔso na 6a le Kirisipuusi lè mí zǐi nùpua búenbúen á tà a Nùhǔso bǐo. A ho Korεntesa cèrèε na jǎ a Poole bíonǐ á mún tà a Nùhǔso bǐo á

* **18:1** Korεnte: Ho lé ho Akayii kǎhǔ ló-beenǐ. O Poole páahǔ ká ho nǐpomu boo làa sòobéε. Ho yèni hía wee lé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà na wee wé ho yi bǐo yi. † **18:6** Mi loǎ Matiyε vǔahǔ 10.14

6a bátízera.

⁹ Ho tɪnàahũ búí yi, ó o Núhũso zéenia míten là a Poole, á bía nɔn wo yi: «Yí zǎn bǐo búí. Yí wé tété, wé bǐo ká ũ wà. ¹⁰ Inén wi làa fo á nùpue na dà a sánsá fo á à bóoní yi wón mía, lé bǐo 6a nùpua na bǐo sá miĩ á boo ho lóhó na ká yi.» ¹¹ O Poole wó le lúlú-kùure là mí sanká ho Korente yi, á kàrána 6a nùpua bǐn là le Dónbeenĩ bǐo.

¹² Bǐn món á ho Oroomu nǐi Kaliyon á 6a bàrá ho Akayii kǎhũ jǐhũ wán. Lé bǐn pǎahũ á 6a zúifùwa là a Poole wán. Ba wǐira a 6uan vannáa le cítii finíi, ¹³ à 6a wee bǐo: «Bǐo ó o nǐi na ká le 6a nùpua wé 6uaanínáa le Dónbeenĩ á wi mí dòn làa bǐo á wa làndá le mu wéráa.» ¹⁴ Bǐo ó o Poole le mí zoó bǐo, ó o Kaliyon kúio o jii ò o wee bǐo là 6a zúifùwa: «Minén zúifùwa, mu lá lée wékhe búí na 6úaa tàá bè-vio búí na wa làndá hò á ìlá à tà á à jǐ mí cǎn làa bǐo mu lá ko mu wéráa. ¹⁵ Ká bǐo mu lé hǎ bióní, là hǎ yènnáa, là mí kùrú làndá bǐo, á lé minén miten ko à mi loĩ mu yahó yi. Inén máa fi hǎn tǔiáwà so síi 6àn cítii.» ¹⁶ O o le 6a lén. ¹⁷ A 6a 6úen6úen wǎa wǐira a Sositeena na lé 6a kàránló zii jǐhũso á wee ha le cítii finíi. O o Kaliyon cèkè ò o yí dó mí jii 6a yi.

O Poole bǐnía van ho Antiosi

¹⁸ O Poole pá kará dá dóka mí yi ho Korente yi. Bǐn món ó o díá mín zàwa kèrètíewa ò o wà van ho Sankeree lóhó wonna ònǐi. Sǎni ò o zo ho wonbeenĩ ó o nɔn mí jǐhũ á 6a læera, lé bǐo ó o lá dó mí

nii nɔn le Dónbeenĩ yi bïo búí dǎní yi.‡ O orén là a Pirisiie ye lè mín báa Akilaasi á zon ho won-beenĩ á vannáa ho Siirii kǎhũ. ¹⁹⁻²¹ Bïo 6a vaá dǎn ho Efεεze yi, ó o Poole wá van 6a *zuífùwa kàránlò zii yi, á vaá zoó wee wǎaní làa ba. Ba flora a le o cáaka cúa-yen, ó o yí tà. O o bíá bïo ká nɔn 6a yi á wá díaráa 6a: «Ká le Dónbeenĩ tà á ì ì va ká ì ì bín ì bueen mi cǎn.» O o Poole zon ho won-beenĩ ho Efεεze yi á wá ò o díá a Pirisiie ye là a Akilaasi. ²² Bïo 6a vaá dǎn ho *Sezaaree lóhó, ó o ló van ho Zeruzalεemu, á vaá tɛnía 6a kèrètíewa kuure yi. Bún món ó o wá van ho Antiosi. ²³ O cáakaa yú bín á bò yi wàráa. O kǎa ho Kalasii lè ho Firizii kána yi, á wee hení 6a kèrètíewa búenbúen sia le Dónbeenĩ bïo yi.

O Apoloosi van ho Efεεze lè ho Korente

²⁴ Zuífù búí na 6a le Apoloosi á buara ho Efεεze yi. O wee lé ho Alekisándiri lóhó yi. O lé o nùpue na zũ há bíoní. O mún zũ le Dónbeenĩ bíoní vǎahũ bíoní làa sòobéε. ²⁵ Ba kàránna a là a Núhũso wǎhũ bïo. O nɔn míten á wee bue ká a zéení bïo ó o Yeesu bïo wóráa binbirí à na 6a nùpua yi. Ho *bátéèmu bïo dǎní yi, ó o Zǎn bátéèmu bïo na 6a kàránna làa wo lé bún mí dòn ó o zũ. ²⁶ O wee bío 6a *zuífùwa kàránlò zii yi ká a poní séra. Bïo ó o Pirisiie ye là a Akilaasi já a bíoní, á 6a fó a, á wíokaa zéení le Dónbeenĩ wǎhũ bïo binbirí á nɔn wo yi. ²⁷ Bún món ó o Apoloosi wi ò o va ho Akayii kǎhũ, á 6àn zàwa kèrètíewa henía o síi mu bïo yi. Ba yáá túara ho vǎahũ tonía nɔn bía tà a *Krista bïo na wi ho

‡ **18:18** Mi loń Miló vǎahũ (Nombres) 6.1-21. Ba zuífùwa cǎn ká yía fù wé dó mí nii le mí ì wé bïo búí á à na le Dónbeenĩ yi, á 6ànso núhũ à foohũ máa bíní bè wán. Ká ho pǎahũ na ó o wee leéka bïo á nii sú, ò o màhá léε mí núhũ.

kõhũ mu yi, le ká a Apoloosi mu vaá dãn 6a, à 6a 6ua a sese. Bĩo ó o vaá dãn bĩn á le Dónbeenĩ sãamu wó ó o sėenia bĩa tà a Krista bĩo làa sòobée. ²⁸ O ñi-cúa na ó o wee lá búenbúen á 6a zúifùwa yí máa dàñ bío bĩo búí dãní yi. O wee ðĩn le Dónbeenĩ bíonĩ vũahũ bíoní wán à zėenináa mu wéréwéré na 6a yi le o Yeesu lé *Yia le Dónbeenĩ mən léra.

19

O Poole van ho Efεeze

¹ Pãahũ na ó o Apoloosi wi ho Korente yi, ó o Poole lá ho wõhũ na ló hã búaa yi á van ho Efεeze. Kèrètíewa nùwã yen búí ó o vaá yú bĩn, ² ó o tũara 6a yi: «Pãahũ na mi tà a *Krista bĩo á mi so yú le Dónbeenĩ Hácírí le?» A 6a bía nən wo yi: «Wa yáá ðĩn yí ñá Dónbeenĩ Hácírí bĩo yí mən.» ³ O o Poole bĩnía tũara 6a yi: «Ó, o, á lé ho *bátéèmu yén á mi yú?» A 6a bía: «Lé o Zãn bátéèmu.» ⁴ O o Poole wãa bía: «O Zãn hĩa wee bátízé bĩa wee tà yèrémá mí yilera lè mí wárá, á wee bío là a *Isirayεele ñipomu le 6a tà yia wà a buen orén mən bĩo, o Yeesu.»

⁵ Bĩo 6a ñá hñn bíoní so vó, á 6a tà ó o bátízera 6a o Núhũso Yeesu yèni yi. ⁶ O o Poole bò mí níní 6a wán, á le Dónbeenĩ Hácírí lion 6a wán. A 6a wee bío hã sĩ-viò bíoní, á wee fεε le Dónbeenĩ ñi-cúa. ⁷ Ba nùpua mu búenbúen á à yí píru ñun sĩi.

⁸ O Poole yí máa khí 6a zúifùwa kàránló zii yi. Piina bĩo tĩn ká lé bĩn ó o wee búee bío yi ká a ponĩ séra. O wee bue le *Dónbeenĩ bėeni bĩo, á wee cà à bĩa wee ñí a cón à tà mu yi. ⁹ Ká 6a búí màhã tun mí yiwa, á pã le mí máa tà a Yeesu bĩo, á wee zùanká a Núhũso wõhũ yi 6a zãamãa yĩo yi.

O o Poole fó bĩa tà a Krista bïo á wàráa ò o díá 6a. Làa wizooní búenbúen ká a wee 6uee wáani lè 6a nùpua o Tiranuusi kàránló zii yi. ¹⁰ O wó mu á dñn hã lùlúio bïo ɲun. Lé bñn nɔn á 6a zúifùwa làa bĩa yínɔn 6a zúifùwa na wi ho Azii kòhũ yi búenbúen á ɲánáa o Nùhũso bïo.

O Sevaa zàwa nùwã hẹɲun bïo

¹¹ Le Dónbeenĩ wee wé mu yéréké bè-beera là a Poole nii. ¹² Hàrĩ hã sĩ-zĩnia lè hã nín-keníwà na dñn o Poole sãnía á 6a wee bè 6a vánvárowà wán à 6a wa, à 6a cínáwa lé bĩa 6a wi yi. ¹³ *Zúifùwa nùwã yɛn búii na wee héε léka hã lùà yi à ɲa 6a cínáwa lén bĩa 6a wi yi, á mún le mí ìwé è loń ká mí dà a ɲa 6a là a Yeesu yèni pànká. Ba wee bío lè 6a cínáwa ká sii: «Mí lé là a Yeesu yèni pànká, yĩá ó o Poole wee bue bïo.» ¹⁴ Bĩa wee wé mu lé o zúifù nĩ na 6a le Sevaa na lé 6a yankarowà ɲúhũso beenĩ zàwa nùwã hẹɲun. ¹⁵ Ká a cíná màhã bĩa nɔn 6a yi: «O Yeesu á ì zũ, á mún zũ a Poole. Ká minén bèn lé 6a yén?» ¹⁶ O o nĩ na ó o cíná wi yi á zon 6a wán, á dàńna 6a, á han lè mí sòobéε 6óoníkaa yi á 6a lùwa ló le zii yi mí kãamáa. ¹⁷ Ho Efεεze zúifùwa làa bĩa yínɔn 6a zúifùwa búenbúen ɲá bïo wó, á 6a búenbúen zãna, á wíokaa wee kònbi o Nùhũso Yeesu yèni. ¹⁸ Bĩa tà a *Krista bïo cèrèε búii wee 6uee bío à zéeni bïo 6a wó ká mu yí se wéréwéré 6a zãamáa yĩo yi. ¹⁹ Mu nín-símú wérowà cèrèε á buan mí vɔnna á 6ueé cĩna 6a nùpua búenbúen yahó. Ba cátió hã vɔnna mu yàamu, á mu yú wén-hãani* muaaseé búará-ɲun làa píru. ²⁰ Lé ká sii ó o

* **19:19** Wén-hñnló: Hón pãahũ so yi, ká le wén-hñnló dà-kení lé o nùpue nĩ-kení wizon-kùure sámú sãáníi.

Núhũso bíoní wee ben fèráa há lùà ká le wà. Le bân pánká á 6a nùpua wee mi.

O Demetiriyuusi bíoní na ó o kánkáa ho Efεeze yi

²¹ Ká bũn bíowa so búenbúen wó khiina, ó o Poole le mí ì káa ho Maseduana lè ho Akayii kána yi á à va ho Zeruzalεemu. O wee bío bío kà mí yi: «Hen ká í vaá dõn bín, á ì mún ko à ì dã ho *Oroomu.» ²² O o tonkaa o Timotee là a Erasiite na làa wo wee séení mín le 6a va ho Maseduana, ò orén mí bæere wón kará dóka mí yi ho Azii kõhũ yi.

²³ Mu páahũ ò o Núhũso wõhũ bío á kánkáa 6a nùpua dàkhiina ho Efεeze yi. ²⁴ O donkhue-sĩ-pà búí na 6a le Demetiriyuusi á hĩa wi ho Efεeze yi. Orén lé yia wee pà a dofiní há-nĩ Aatemiisi† zĩ-beenĩ bân bè-zàwa lè le wén-hãani. Bĩa wee sá a cõn á wee yí le wárí na boo mu bío yi. ²⁵ Wizonle búí ó o nĩ mu von mí ton-sáwá làa bĩa làa ba tonló le mí ì wé dà-kení á kúaa mín wán, ò o bĩa nòn 6a yi: «Minén nùpua mu, mi zĩ mu kénkén le lé ho tonló na kà bío yi á wa nii bío wee dérää wán. ²⁶ Háya! O o nĩ mu na 6a le Poole bío na ó o wee wé á mi wee mi, á wee jí. O wee bío le há dofi-kansiwa na 6a nùpua wó mítén á yínõn dofiina. A 6a nùpua cèrèè tà a bío ho Efεeze yi. Hàrí ho Azii kõhũ nùpua ó o vó ká cínú. ²⁷ Mu wà làa bũn, á wa tonló yèni á à yáa. Mu yínõn bũn mí dòn. Wa dofiní há-nĩ Aatemiisi zĩ-beenĩ na 6a son nòn wo

† **19:24** Aatemiisi: O lé le dofiní há-nĩ búí. Ho Efεeze yi, á 6a wee bío le orén lé yia á ho tá lè mí bío búenbúen sá yi. Orén lé yia 6a wee wé fio yi á búeráa ho ðnló, à sáníi mún jinnáa. Ba zĩ-beenĩ na 6a hĩa son ò dofiní há-nĩ mu bío yi bân síiwá hĩa yí boo mu páahũ.

yi á bïo ñúhú mún máa keń. Orén mí beere á bïo mún máa bíní máa wé here 6a nùpua yi. Wón na á ho Azii kôhúsa lè ho ðímíná nùpua búenbúen wee 6úaaní.» ²⁸ Bïo 6a ñá há bioní mu, á 6a sïa câ, á wee wãamaka ká 6a a bïo: «Ho Efεεzesa Aatemiisi lée dofiní há-beení!»

²⁹ Ho lóhó nùpua búenbúen kánkáa. Ho Maseduana kôhú nùpua nùwã ñun búí na là a Poole lá wee bè mín va há khúio, á 6a wïikaa á 6úunia bò yi 6uararáa le wãanii la-beení yi. Ba lé o Kayuusi là a Arisitaaki. ³⁰ O Poole lá wi ò o va a zoo ðin 6a nùpua yahó, ká 6a kèrètíewa hò a. ³¹ Ho pànká ton-sáwá búí na wi ho Azii kôhú yi na lé o Poole mu 6àn bónlowà le 6a bïo na a yi le o wé mí sáberé ò o yí va bín. ³² Hón pãahú so yi, à 6a zãamáa yí máa ñí mín yi. Ba wee hée bïo mín ñúná yi fúaa 6a cèrèe búí yàá wãa yí zū mí kúeemínwánló ñúhú. ³³ Ba zúifùwa ñàana a nùpue búí na 6a le Alekisãndere á lée ðínía 6a nùpua yahó. A 6a búí ló 6a tñahú á zéenia bïo ó o ko ò o bïo na 6a zãamáa yi. O o Alekisãndere wãa hoonía mí níi dá 6a zãamáa yi le 6a wé tété, ò o wi ò o lá le bioní 6a zãamáa yahó ká a zéení le orén lè mín zàwa á níni mía mu yi. ³⁴ Ká bïo 6a nùpua zūna mu le o lé o zúifù, á mu bïo dà-kení na kà lé bïo á 6a búenbúen pãanía wee wãama á yú há lèrèwa bïo ñun sïi: «Ho Efεεzesa Aatemiisi lée dofiní há-beení!» ³⁵ Mu véenii, á ho lóhó pànká ton-sá vñn-túaro beení lé yia dàinna bía lé 6a zãamáa á 6a wó tété, ò o bía nòn 6a yi: «Efεεzesa, 6a nùpua búenbúen zū le ho Efεεze lóhó lé hia pan wa dofiní há-nii Aatemiisi zï-beení yi, á pan o 6àn kansi na ló ho wáayi lion yi. ³⁶ Nùpue yí dà máa kán mu. Eε ká mi màhá ko à mi wé wayi,

ò o búí hía yí wé bío ká b̀̀nso á yí lon mí yi. ³⁷ Ba ǹ̀pua na k̀̀ á mi b̀̀uan b̀̀uararáa hen à ba ǹ̀on yí yáara b̀̀io búí wa dofní h́́-ǹ̀i z̀̀i, á mún yí b́́a yí khon yí ǹ̀on wo yi. ³⁸ Hen k̀̀ á a Demetiriyuusi l̀̀e mí ton-sáwá le o búí wó khon làa mí, á le cítii fló wizonle wi, á b́́a wee fi le mún wi. Le ba va bán c̀̀n. ³⁹ K̀̀ á b́́oní pá b́́nía wi mi c̀̀n b̀̀io búí d̀̀nı yi, á b́́a wee kúee mún wán à loń ho làndá b̀̀io, á dà à loń mu yahó yi. ⁴⁰ Wa yí wó sese, á ba h́́a b́́o le lé warén wee k̀̀anı ba ǹ̀pua b̀̀io wó ho zuia k̀̀ b̀̀io yi. Lé b̀̀io ho kúeemınwánló na k̀̀ á ǹ̀uhı ḿ́a ḿ́a zéenı.» B̀̀io ó o b́́a h́́n b́́onı so wó, ó o le ba z̀̀amáa saawaa.

20

O Poole van ho Maseduana l̀̀e ho Keressi

¹ B̀̀io mu b̀̀io na lá wee k̀̀nká ho lóhó yòó kh́́ina, ó o Poole von b́́a tà a *Krista b̀̀io kúaa mún wán, á henía ba ś́a. B́́n món ó o dó ba c̀̀awése ò o wà ǹ̀on ho Maseduana. ² O k̀̀a h́́n k̀̀hı so yi á b́́a b̀̀io c̀̀èèè á heníanáa b́́a tà a Krista b̀̀io ś́a, ò o ló b́́n wà van ho *Keressi k̀̀hı. ³ O kará b́́n á d̀̀n h́́a ṕ́ina b̀̀io t́́n. B́́n món ó o wi ò o lá ho won-beenı à va ho Siirii k̀̀hı yi. Lé h́́n p̀̀ahı so yi á ba b́́a ǹ̀on wo yi le ba *zúífùwa lò a wán. Ó o día ò o yèrémáa k̀̀a ho Maseduana. ⁴ B́́a l̀̀enía wo lé o Beeree ǹ̀i Sopateere na lé o Piruusi za, là a Arisitaaki, là a Sekũnduusi na p̀̀anía wee lé ho Tesaloniiki yi, là a Dεεbe ǹ̀i Kayuusi, là a Timotee. A séenı ho Azii k̀̀hısa Tisiiki, là a Torofimu. ⁵ Ba dú wa yahó á vaá pan wen ho Torowaasi yi. ⁶ Warén bán lá ho won-beenı ho Filiipu yi ho *búurú na á ǹ̀-fini yí dó yi s̀̀nú díró món á wó h́́a wizonı b̀̀io h̀̀nú á

bò yi vaá dōnnáa. Bǔn mǒn á wa vaá yú 6a ho Torowaasi yi. Léé yàwá nǔhǔ dà-kéní á wa wó bǔn.

Bǐo wó ho Torowaasi yi

⁷ Ho tǐbírí zon ká le wii wà líí zo, á wa kúaa mín wán le wa à sanká ho búurú* á à là. A bǐo ó o Poole léé sǐn á à lén, ó o tà hǎ láakáwá lè 6a nǔpua fúuu fúaa ho tá sanká màní. ⁸ Lé hǎ nónwíora bǐo nǔn níi yi á wa yòó kúaa mín wán yi. Hǎ fǐntéena cèrèé á 6a zǎnía bǔn. ⁹ Yàrónza fèé búí na 6a le Etiisi á kará le bonkéé jii. Bǐo ó o Poole wee bío ká a wà fééé, á mu dǎmu 6ó a yàrónza fèé mu. O o yòó kùera hǎ nónwíora bǐo nǔn níi yi, á líí lùwá. A 6a le mí 6ueé hoonía a ò o húrun. ¹⁰ O o Poole yòó lion, á líí bánbáa vaá lá a 6uan mí bàra yi ò o bía: «Mí yí déé mí yiwa, lé o yǐo wi lua.» ¹¹ O o bǐnía wà yòora, á yòó cèekaa ho búurú là. Bǔn mǒn ó o pá bǐnía bía fúuu fúaa ho tá tǒn á wii hà, ó o màhǎ wà. ¹² O yàrónza fèé 6a 6uan wàráa ká a yǐo wi lua. A 6a 6úen6úen á mu wó sǐ-hǐlè cǒn làa sòobéé.

O Poole dǐn ho Torowaasi yi á vannáa ho Milee

¹³ Bǐo ó o Poole lon, lé ho bè ho wǒhǔ à varáa ho Asoosi lóhó, hen na á wa ko wa vaa yí o yi à wa páaní zo ho won-beení. A warén zon ho won-beení dú a yahó nǔnnáa bǔn. ¹⁴ Bǐo ó o 6ueé yú wen ho Asoosi yi, ó o páanía zon làa wen á wa wà van ho Mitiléna lóhó. ¹⁵ Wa dǐn bǔn vaá ló ho Siyoo kǒhǔ na mu nǔmu kǐnía yi mu tá na léé tǒn. Bǔn bàn tá na kǔn bǐnía léé tǒn, á wa vaá dǒn ho Samwosi kǒhǔ na mu nǔmu kǐnía yi. Mu bàn tá na bèn bǐnía léé tǒn lé bǐo wa vaá dōnnáa ho Milee lóhó. ¹⁶ O Poole yí wi ò o dǐn búmaka mítén ho

* **20:7** Mi lorí Bè-wénia vǔahǔ 2.42

Azii kǎhǔ yi. Lé bǐo ó o wi ò o bánbá vaa dǎ ho Zeruzalεemu à ho Pǎntekoote dí yí bǐn ká mu dà a wé. Lé bǐn nǎn ó o yí ló lè ho Efεeze cǎn.

O Poole bía lè ho Efεeze kèrètǐewa kuure ya-díwá

¹⁷ O Poole tonkaa ba nùpua ho Milee yi le ba va ho Efεeze, à vaa ve ba kèrètǐewa kuure ya-díwá na bǐn le ba buen. ¹⁸ Bǐo ba bueé dǎn, ó o bía nǎn ba yi: «À lá í buen-nǎnzǎn ho Azii kǎhǔ yi nii, á bǐo á ï buan lè ïten ho pǎahǔ búenbúen na á ï làa mia kará mín wán á mi zǔ. ¹⁹ Í liinía ïten á sá a Núhǔso tonló lè le wéε lè le lònbee na yú mi, bǐo ba *zúífùwa lò í wán bǐo yi. ²⁰ Mi zǔ mu le bǐo dà a séení mia bǎn dèε woon á ï yí sǎnkaa mia. Mu búenbúen á ï buera, á kàrána làa mia ba zǎamáa yahó lè mi zíní yi. ²¹ Ba zúífùwa làa bía yínǎn ba zúífùwa á ï henía mu nǎn yi le ba yèrémá mí yilera lè mí wárá, à tà wa núhǔso Yeesu bǐo. ²² Bǐo ká wán lé mi tǐn wee ja ho Zeruzalεemu làa bǐo le Dónbeenǐ Hácírí le í wéráa mu konloon, ká í mún yí zǔ bǐo wà vaá yí mi bǐn. ²³ Hǎ lórá lè mí dà-kéní kéní yi á le Dónbeenǐ Hácírí wee fèn jǐ í zeñ wán le ho kásó zoró, lè le lònbee lè mí sííwà á pan mi bǐn. Bǐn mí dòn lé bǐo á ï zǔ. ²⁴ Inén cǎn á ï mukǎnǐ bǐo núhǔ mia, díkà à bǐo le Dónbeenǐ tonkaa mi bǐo yi à yǐo lé, à le Dónbeenǐ sǎamu bín-tente bǐo zéeníló tonló na ó o núhǔso Yeesu kàràfáa miì à ï sá à tíí nii. ²⁵ Í héera buera le *Dónbeenǐ béenǐ bǐo mi búenbúen tǐahǔ, ká bǐo ká wán á ï wǎa zǔ le minén ó o búí máa bǐnǐ máa mi mi. ²⁶ Lé bǐn nǎn á ï wee bíoráa bǐo ká á à na mia ho zuia: Mi nǐ-kéní búí vǐnía mítén á bǎnso bǐo máa tǔa làa mi. ²⁷ Lé bǐo le Dónbeenǐ bǐo na á lé le mí ì wé búenbúen á ï zéeníá làa mia á yí ká dèε. ²⁸ Minén

miten pa miten bïo, à mún pa 6a kèrètíewa kuure bïo làa bïo ó o pi-pa wee wé paráa mí pia yi bïo sii bïa le Dónbeení Hácírí kàráfáa mia le mi pa yi. Ba kèrètíewa kuure á mi wé loń bïo sese. Lé le Dónbeení kùrú Za cāni kúaará 6a bïo yi á 6a bïo sã le yi. ²⁹ I zū mu le í lénló món ká 6a núpua búí na 6onmín lòn dakhínkhínwa na zánii wi á à zo mi tīahú. Ba à dé le 6óoníi ho pi-6oohú yi. ³⁰ Hári minén tīahú á 6a núpua búí ì lé yi, á à híní wé è fūaa hã sabíoní á à khàráa bïa tà a *Krista bïo à bán bè 6a yi. ³¹ Mi cén tīnii mi yīo, à zūn mu le í nà mi zeñ wán hã lúlúio bïo tīn yi, hã wisonáa le mí tīnòna yi ká í wee wá.

³² «Hã laà na kà wán, á ì wãa à dé mí bïo le Dónbeení le mí sãamu bíoní níi yi. Dén bíoní so lé dīo pánká á à na ká mi sīadéro á à fárá à tīn. Lè è na ho nàfòró mia, hĩa le bàrá ká làa bïa bïo sã le Dónbeení yi. ³³ I sīi yí vá núpue búí wá rí là a sánú, là a sī-zínia yi yí mōn. ³⁴ Minén mi bæere zū le í níni na kà lé hĩa á ì sáráa, á nīánanáa ínén làa bïa làa mi lá páanía wi màkóo. ³⁵ Lé bún á ì wó á zéénia làa mia à mi wé sá làa bún à séenínáa 6a nī-khenia. Mi wa bīnii leéka le o nūhúso mí bæere á bía bïo kà: Yia wee hã mu bïo wón cūnú na ó o yú á bùaa po yīa 6a wee na mu yi.»

³⁶ Bïo ó o bía làa ba wó, ó orén làa ba búenbúen líi fárá mí nōnkónúná wán, ò o flora. ³⁷ Ba búenbúen wee wá, á wee wīi o Poole 6ua yi à yèe kíó à déráa o cāawése. ³⁸ Ba yara sò dàkhíina, lé bïo ó o Poole bía le 6a máa bīnii máa mi mí. Bún món á 6a lèénia wo vannáa ho won-beení lahó yi.

O Poole wà van ho Zeruzalεmu

¹ Bún món á wa saawaa mín yi. Wa zon ho won-beeni térénna van ho Koosi lóhó. Mu tá na lée tǝn lé bǝo wa vaá dǝnnáa ho Oroode lóhó, á dǝn bǝn vannáa ho Pataraa lóhó. ² Wa yú ho won-beeni búii bǝn na wà a va ho Fenisii kǝhǝ, á wa zon hón wàráa. ³ Bǝo wa vaá sùaráa ho Siipere kǝhǝ, á wee mi ho, á wa hà ho dó lè wa nín-káara. Wa dó wa yara lè ho Siirii kǝhǝ cǝn á vannáa ho Tiire lóhó. Lé bǝn á ho won-beeni sèró ko ho búen yi. ⁴ Wa yú ba kèrètǝewa búii bǝn á wa wó ho yàwá núhǝ dà-kéní làa ba. Le Dónbeení Hácírí ñà ba zeñ wán, á ba bíá là a Poole le o yí va ho Zeruzalεmu. ⁵ Ká bǝo ho pǝahǝ na wa ko à wa wé bǝn vó, á wa lá wa wǝhǝ wà. A ba kèrètǝewa lè mí háawa lè mí háyúwá búenbúen ló á lèniá wen lée cúa ló ho lóhó yi. Bǝo wa líi dǝn mu yámú ñumu ñii á wa líi fàrá wa ñankónúná wán à wa flora. ⁶ Bún món á wa dó mín cǝawése, á tèníkaa mín yi, à wa yóo zon ho won-beeni, à barén bèn bǝniá khíbon.

⁷ Wa dǝn ho Tiire yi á vannáa ho Pitolemayiisi lóhó, á tènía wán zàwa kèrètǝewa na bǝn yi, à wa kará làa ba le wizon-kùure. Lé bǝn á wa vení mu yámú ñumu wán vó yi. ⁸ Mu tá na lée tǝn á wa ló wà á van ho *Sezaaree. Le Dónbeení bǝn-buero búii wi bǝn á yèni ba le Filiipu. Lé wón á wa làara zii. O lé ba nùpua nùwǝ hènun na ba hueekaa ho Zeruzalεmu yi ñi-kéní.* ⁹ O hǝnni nùwǝ náa wi á yí yan, á wee fεε le Dónbeení ñi-cúa na ba nùpua yi. ¹⁰ Wa wó há wizooní cèrèè bǝn, á le *Dónbeení ñi-cúa fεero búii na ba le Akabuusi ló ho *Zudee yi á bueé yú wen bǝn. ¹¹ O o wà buara wà cǝn, á bueé

* **21:8** Mi lorí Bè-wénia vǝahǝ 6.1-6

fó a Poole ku-*ceèní*, ò o can mí zení lè mí níní ò o bía: «Bìo kà lé bìo le Dónbeenì Hácírí bía: «Lé kà sīi á 6a *zúifùwa á à ca làa yīa te le ku-*ceèní* na kà ho Zeruzal*ε*mu yi, á à dé bīa yí zū le Dónbeenì níi yi.»¹² Bìo wa ná hā bióní mu, á warén lè wàn zàwa na ho Sezaaree yi á yankaa o Poole le o yí va ho Zeruzal*ε*mu.¹³ Ká a màhā bía nòn wèn: «Mí wee wá á wí à mí yáa í yilera le we? I wíokaa íten vó í caró bìo yi ho Zeruzal*ε*mu yi. Hārí í búeró bīn o nūhūso Yeesu bìo yi á í pá wíokaa íten vó bìo yi.»¹⁴ Bìo wa hò a san làa bìo ó o le mí ì wé, á wa khú a yankaró yi à wa bía: «O Nūhūso lé yīa sīi bìo wé.»¹⁵ Wa wó hā wízoní bìo yèn bīn. Būn món á wa wíokaa waten à wa nòn ho Zeruzal*ε*mu.¹⁶ Ho Sezaaree kèrètíewa búí lèenía wèn. Ba dú wa yahó vannáa Siipere níi búí na 6a le Munasōn cón. O lé o kèrètíe míana. Lé wón zīi á wa làara yi.

O Poole van o Zaaki cón

¹⁷ Bìo wa vaá dōn ho Zeruzal*ε*mu, á wàn zàwa kèrètíewa na bīn á sá wa yahó lè hā zámakaa.
¹⁸ Mu tá na lée tōn, ó o Poole làa wèn bò mín van o Zaaki cón. Lé bīn á 6a kèrètíewa kuure ya-díwá búenbúen kúaa mín wán yi.¹⁹ O o Poole tēenía 6a yi, ò o lá bìo le Dónbeenì dórāa mí níi wo yi ho tonló na ó o sá bīa yínōn 6a *zúifùwa tīahú á fēera lè mí dà-kéní kéní nòn 6a yi.²⁰ Bìo 6a ná à cón vó, á 6a wee khòoní le Dónbeenì, à 6a bía nòn wo yi: «Wàn za Poole, wāa loñ bìo 6a kèrètíewa na lé 6a zúifùwa boorāa. Ba búenbúen sòobāa o *Mōyiize làndá bìo dàkhíina.²¹ Ba bía nòn 6a yi le 6a zúifùwa búenbúen na wí hā sīi-viò nùpua tīahú á fo wee kàrán le 6a pí ho làndá mu. Le fó wee bío

le 6a wé yí *kúio mí zàwa, le o 6úi yàá yí bíní yí bè 6a zúifùwa làndá yi hùúu. ²² Háyà! A mu wáa à wé kaka? Bío 6a màhá à jí mu kénkén le fo wi hen. ²³ Awa! A bío wa à bío á à na foñ lé bío à ù wé. Nùpua nùwã náa 6úi wi hen á dó mí jíní le mí ì wé bío 6úi á à na le Dónbeenĩ yi. ²⁴ Wáa fé bán bèráa à 6a ceéró làndá à ù páaní wé làa ba, à bío 6a ko 6a lén mu bío yi à ù sàání, à 6a bè yi à dàñ lɛɛráa mí júná.† Ká mu wó kà síi á 6a nùpua 6úen6úen á à zũñ le bío 6a wee bío ù jii yí bon. ²⁵ Ká mu lé bía yínɔñ 6a zúifùwa na tà a *Krista bío, bán wa túara ho vũahũ nɔn yi á zéenia bío wa wi à 6a 6ua lè míten: 'Ba yí ko 6a là le muinĩ taa, à yí dí cāni, à yí là bùaa na yí fũaana taa, á mún pa míten ho bá-fénló lè ho há-fénló lè mí síiwà yi.» ²⁶ O o Poole wáa fó 6a nùpua nùwã náa mu, á mu tá na lée tɔn ó o làa ba páanía wó 6a ceéró làndá. Bũn mɔn ó o wà zon le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi, ò o bía le mí ceéró làndá á à vé há wizooní bío hɛɲun yi. Bũn wee zéení le lé ho pãahũ na á 6a à wé mu hãmu yi 6a nĩ-kéní kéní bío yi.

O Poole 6a wĩira le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi

²⁷ Há wizooní bío hɛɲun mu wáa lá ká véró, à bũn à ho Azii kɔhũ *zúifùwa 6úi mɔn o Poole le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi. A 6a hĩnɔn súkúra 6a zãamáa 6úen6úen, à 6a wĩira a Poole. ²⁸ A 6a wee bío pɔnpɔn: «*Isirayɛɛlesa, mi buen wen, yĩ kà lé o nĩ na wee hɛɛ kàrán 6a nùpua le 6a yí kɔnbi o Isirayɛɛle nĩpomu 6úen6úen là a Mɔyĩize làndá, lè le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ na kà. Há làa na kà wán ó o yàá bò mín làa bía yínɔñ 6a zúifùwa á zonnáa le

† 21:24 Mi loñ Bè-wénia vũahũ 18.18

Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún na bĩo sã 6a zúifùwa yi á zoó tíra dén sòobá-lùe so.» ²⁹ Ba wee bío bũn, lé bĩo ó o Efεεze nĩ Torofĩmu á 6a lá mɔn ò orén là a Poole páania bò mín ho lóhó yi. Á 6a wee leéka le lé o Poole 6uan wo zonnáa le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún na bĩo sã 6a zúifùwa yi. ³⁰ Ho lóhó 6úen6úen kánkáa yòó ló, á 6a nùpua wee lé lùà 6úen6úen à lùwí 6uen. Ba 6ueé wĩira a Poole le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi á 6uan lóráa ho khũhũ, à 6a dɛɛnía pon hã wonna. ³¹ Ba wi 6a 6úe ó Poole à bũn 6a 6ueé bíá á nɔn ho *Oroomu dásíwá kuure jùhũso yi le ho Zeruzalεmu 6úen6úen kánkáa. ³² Mí lahó yi ó o dɛɛnía fó 6a dásíwá 6úí lè mí júnása, à 6a lùwa mà 6a zãamáa. Bĩo á bán mɔn 6a dásíwá kuure lè mí jùhũso á 6a díá a Poole haró. ³³ Á 6a dásíwá jùhũso vá vaá 6ó a Poole yi ò o nɔn lè jii le 6a wĩ wo à ca lè hã zúakùaríwà bĩo jùn. Bũn mɔn ó o tùara a léenii làa bĩo ó o wó. ³⁴ Ká 6a zãamáa màhã wee hεε wãamaka ká 6a a bío mín júná yi, á 6a dásíwá jùhũso yàá wãa yí máa jí bĩo 6a wee bío sese. Ó o nɔn le jii le 6a 6ua a Poole vaa dé 6a dásíwá lún yi. ³⁵ Bĩo ó o Poole á 6a dásíwá 6uan vaá dõnnáa ho lún zũajii, á bán sã san lá à 6uan lé bĩo 6a zãamáa wee jàa 6uennáa o wán lè le hεεrè. ³⁶ Ba 6úen6úen 6ura bò a yi ká 6a a bío pɔnpɔn: «O ò 6úe.»

O Poole wee fεε ho tũid mí jii

³⁷ Pãahũ na ó o Poole vaá wee zo 6a dásíwá lún yi ó o bíá lè 6a dásíwá jùhũso lè mu kerεekĩmu: «Fó dà a na le níi mĩ á ã ã bío bĩo 6úí làa fo le?» Á wón bíá nɔn wo yi: «Éee! Yaa fo wee jí kerεekĩmu. ³⁸ Í lá mɔn le lé fo lé o *Ezipite nĩ na còonía kãá á fó 6a nĩ-6úewá muaaseé náa zonnáa le dùure yi.» ³⁹ Ó o

Poole bía nɔn wo yi: «Īnén lée zúifù nni. 1 wee lé ho Silisii kǎhǔ ló-beeni búí na 6a le Taasi na yèni ló yi. Sábéré à ũ na le níi mií le í bío lè 6a zâamâa.» ⁴⁰ A 6a dâsíwá púhúso nɔn mu níi wo yi. O o Poole wáa dǎn ho lún zūajii ò o dá mí níi 6a zâamâa yi á 6a búenbúen wó tétété, ò o lá le bíoni ò o wee bío làa ba lè mu zúifumu.

22

¹ «Wàn maáwà lè wàn zàwa, mi jí bǐo á ĩ bío hǎ laà na kà wán, á a lénnáa í púhǔ.» ² Bǐo 6a jí ò o wee bío mu zúifumu, á 6a wíokaa wan tétété. O o Poole wíokaa lá le bíoni ò o bía: ³ «Īnén lée zúifù nni. 1 ton ho Silisii kǎhǔ lóhó na 6a le Taasi yi, ká í màhá dǎn ho Zeruzalεmu yi hen. O Kamaliyeli lé yǎ kenía mi lè wàn búaawa làndá sesese. Īnén mún lá can í kuio le Dónbeeni bǐo yi làa bǐo minén wee wéráa mu ho zúia bǐo síi. ⁴ Bǐa wee bè o Núhúso wǎhǔ búí á ĩ beera lò á 6ó, á wíikaa 6a báawa lè 6a hǎawa búí kúaa ho kásó yi. ⁵ Le *Dónbeeni yankarowà púhúso beeni lè 6a *ní-kǎa búenbúen á zū le bǐo á ĩ wee bío bon. Bán lé bǐa á ĩ fó hǎ vǎnna cǎn, na á ĩ ì búa á à varáa wàn zàwa *zúifúwa na ho Damaasi yi cǎn, hǎa wee zéeni le í dà vaá wíika bǐa tà a *Krista bǐo bǐn á à 6ua à buennáa ho Zeruzalεmu yi á bueé beé lò.

⁶ «Bǐo á ĩ wi ho wǎhǔ wán á wà vaá sùará ho Damaasi yi, ká le wii yòó fára, yǐo bueé tí à khon-beeni búí ló ho wáyí líí kúaará í wán á kǎnía mií. ⁷ A ĩ ló lùwá ho tá yi, á tǎmu búí wee bío làa mi: <Soole! Soole! Lée webio nɔn á fo wee beéráa í lò.> ⁸ A ĩ tǎara: <Núhúso, fo lée wée?> A mu tǎmu bía: <Īnén lé o Nazarete nni Yeesu na á fo wee beé lò.> ⁹ Bǐa làa mi bò mín á mɔn mu khoomu ká 6a màhá

yí nà bío bía. ¹⁰ A ï tùara: «Núhũso, lée webio á ï ko á ï wé?» O o Núhũso bía nɔn mi: «Lii híni vaa zo ho Damaasi yi. Bío le Dónbeenĩ wi à ù wé búenbúen á 6a zoó bío á à na foñ.» ¹¹ Ká bío mu khoomu cueéra ï ylo á ï yí máa mi, á bĩa làa mi bò mín tò ï níi yi á zonnáa ho Damaasi yi.

¹² «Nii búii na yèni 6a le Ananiasi wi bín. O wee kònbii le Dónbeenĩ á wee bè wa làndá yi sese. Ba zúifùwa búenbúen na ho Damaasi yi wa a bío. ¹³ Wón lé yia buara buée yú mi á bía nɔn yi: «Wàn za Soole, híni wé mi.» Mí lahó yi á ï ylo héra á mɔn wo. ¹⁴ O pá híni bía: «Wàn 6uaawa bán Dónbeenĩ fèra léra fo bèra a na à ù zúni le sfi bío, à dàni mi a Yeesu, o ni-térénnii, à ní a bíoni. ¹⁵ A únén lé fo á à wé o seéràso á à zéeni bío fo mɔn làa bío fo nà á à na 6a núpua búenbúen yi. ¹⁶ Fo tin pan mu yén? Híni ve o Núhũso le 6a bátizé fo, à ù bè-kora à sén díá.»

¹⁷ «Bío á ï híni van ho Zeruzalɛmu, á wizonle búii ká ï wee wé ï fioró le *Dónbeenĩ zii-beeni lún yi, ¹⁸ ó o Núhũso zéeniá míten làa mi á bía nɔn mi: «Híni fua fua lé ho Zeruzalɛmu yi, lé bío á 6a núpua máa tà ho túiá na á fo wee mi ï dání yi bío.»

¹⁹ A ï bía nɔn wo yi: «Núhũso, 6a zú mu kénkén le ínén íten lá wé va 6a kàránló zini yi, à ha bĩa tà ù bío, à fé 6a vaa kúee ho kàsó yi. ²⁰ A pãahũ na á ù seéràso Etièna 6a bó yi ká a ínén ï beere wi bín, á tà mu wéro á pan 6a sí-zíniá yi.» ²¹ O o Núhũso wãa bía nɔn mi: «Díá à ù lén va, ï ï tonka fo á fo ò khèn ñ va làa bĩa yínɔn 6a zúifùwa cón.»»

O Poole bío sã ho Oroomu yi

²² Ba zãamãa nà mí yiwa á nà a Poole cón fúuu á vaá bó dén bíoni so yi, á 6a wee bío pónpón: «Wón

nùpue so sii á ko ò o búe. O mukāni ko le vī.» ²³ Ba wee wāamaka á wee ten mí sī-zīnia yòo dáká ká ba a wé le tīnī yòo mii ho wáayi. ²⁴ A ba dásíwá kuure jùhúso nən le jii le ba bua a Poole zoo dé ba dásíwá lún yi, à ba ha a lè hā làbàani ò o zéeni bío ó o wó á nən ba zāamāa wee wāamakarāa o wán kà sīi. ²⁵ Bío ba wee ca a Poole lè hā hūni á à ha, ó o bía nən o dásí nīi na wi bīn yi: «Níi so nən mia à mi ha nùpue na bío sã ho *Oroomu yi ká mi yí cítío wo le?» ²⁶ Bío ba dásíwá jùhúso ná mu ó o wà vaá bía mu lè mí kuure jùhúso: «Páa! Loní bío fo lá à wé. O nīi mu bío sã ho Oroomu yi.» ²⁷ A ba kuure jùhúso wà van o Poole cón, á vaá tùara a yi: «À ũ bío sã ho Oroomu yi kénkén à ũ bío mu làa mi.» O o Poole le «Ūuu.» ²⁸ A ba dásíwá kuure jùhúso bía: «Īnén léra le wén-kúii á bò yi yúráa mu.» O o Poole bèn bía: «Īnén wón ton làa bū.» ²⁹ A bía lá ko ba ha a dēnía día a. Ba dásíwá kuure jùhúso mí bεere á zāna bío ó o le ba ca yīa bío sã ho Oroomu yi bío yi.

O Poole dīn ba zúifùwa tūiá fεerowà yahó

³⁰ Lé bīn nən á mu bàn tá na lée tñn á bío ba dásíwá kuure jùhúso wi ò o zūn bío nən á ba zúifùwa le o Poole wó khonnáa, ó o feera a, ò o bía le ba yankarowà júnása lè ba tūiá fεerowà búenbúen kúee mín wán. Bīn món ó o buan o Poole vannáa ba yahó.

23

¹ O o Poole wāa fá mí yīo ho làndá tūiá fεerowà yi ò o bía: «Wàn zàwa, ĩ yi yí máa dè. Īnén ĩ bεere zū le ĩ bò le Dónbeenī yi sese á buéé bó ho zuia yi.» ² A le *Dónbeenī yankarowà jùhúso beenī Ananiasi nən le jii bía dīn bó à Poole yi le ba vūaa o jii.

³ Ká a Poole màhǎ bía nɔn wo yi: «Fo la lòn soró na 6a khũunia.* Le Dónbeenĩ á à vǔaa fo. Fo dǐn ho làndá wán á kará wee cítiraa mi, à ù màhǎ le 6a vǔaa mi ká ho làndá nɔn ho mu.» ⁴ A bía 6ó a Poole yi bía nɔn wo yi: «Cáa, yaa fo yàá wǎa wee là le Dónbeenĩ yankarowà nũhũso beenĩ.» ⁵ O Poole bía: «Wàn zàwa, ì lá yí zǔ ká a lée Dónbeenĩ yankarowà nũhũso beenĩ. Bǐo á ì màhǎ zǔ le le Dónbeenĩ bionĩ bía bǐo kà: «Yí mǐ bín-kohó à léé mi nǐpomu nũhũso yi.»†» ⁶ O Poole zǔ mu le ho làndá tǔiá fεerowà sǎn-kéní lé 6a *Sadusiεwa, ká 6a sǎn-kéní lé 6a *Fariziεwa, lé bǔn nɔn ó o bíaraa bǐo kà pǎnpǎn 6a yahó: «Wàn zàwa, wàn maáwà lé 6a Fariziεwa, á ìnén mún lé o Fariziε. Bǐo á ì dó ì sǐi 6a nǐ-hía vèeró bǐo yi, lé bǔn nɔn 6a wee cítiraa mi.» ⁷ Bǐo ó o bía hǎn bioní so vó á 6a Fariziεwa lè 6a *Sadusiεwa wee kán mún, á 6a khan, á sankaa mún lè hǎ kuio bǐo nɔn. ⁸ Ba Sadusiεwa bán wee bío le nǐ-hía máa vèe. Le wáayi tonkarowà mía, á bè-vio 6úi na yí dà máa mi mún mía. A 6a Fariziεwa 6èn tà bǔn 6úen6úen bǐo. ⁹ Hǎ wǎamakaa wee dé wán ká hǎ wà, á ho *làndá bǐo zéenílowa na lè 6a Fariziεwa lé le kuure á hǎnɔn pǎ, á wee là mí hεeré ká 6a a bío: «Wa yí mɔn bè-kohó o nǐi na ká yi. Mu ù wé bǐo 6úi zéenia mǐten là wo, tàá wáayi tonkaro 6úi bía làa wo.»

¹⁰ Le wǎanii wó herera dà fúaa 6a dásíwá kuure nũhũso zǎna le 6a hǎ lèeka a Poole. O o le mí dásíwá 6úi lii fé o Poole 6a zǎamáa tǎahũ à zoraa 6a dásíwá lún yi. ¹¹ Mu zòh tǐnàahũ, ó o Nũhũso zéenia mǐten là a Poole á bía nɔn wo yi: «Hení ù sǐi.

* 23:3 Ho pǎahũ mu yi ká hǎ soni 6a wee wé khũuni à hǎ fíaní wé yí mi. † 23:5 Mí loń Léro vǔahũ (Exode) 22.27

Fo zéenia í bïo ho Zeruzalemu yi hen, fo mún ko à ù zéení í bïo ho Oroomu yi.»

Ba lò a Poole wán le mí ì búe

¹² Mu tá na léé tǝn yǝnbíi, á ba *zúífùwa lò. Ba dó mí jini nǝn le Dónbeenǝ yi á le mí máa dí, á máa ju ká mí yí yú a Poole yí bó. ¹³ Bïa lò há lïo mu á po nùpua búará-jun. ¹⁴ Ba wà vaá yú ba yankarowà júnása lè ba ya-díwá á bía nǝn yi: «Wa dó wa jini nǝn le Dónbeenǝ yi lè le sòobéé le wa máa dí, á máa ju ká wà yí yú a Poole yí bó. ¹⁵ Minén lè ho làndá tǝiá fεerowà búenbúen, mi wáa fio mu ba dásíwá kuure jùhǝso cǝn le o bío le ba bua a Poole buennáa mí cǝn, à wé le mí wi à mi wíoka loń o bïo yahó yi sese. Warén bán wáa wíokaa waten vó đĩn pan, á à búe o ká a đĩn yí bueé đǝn hen.» ¹⁶ Ká a Poole bán hĩn-za màhá đĩn ná há lïo mu. O o wà zon ba dásíwá lún yi, á zoó bía mu nǝn o Poole yi. ¹⁷ O o Poole von ba dásíwá jùhǝso ñi-kéní, á bueé bía nǝn yi: «Bè là a yàronza na kà varáa mí kuure jùhǝso cǝn. O bíonǝ wi làa wo.» ¹⁸ A wón fó a vannáa mí jùhǝso cǝn, ò o bía: «O kàsó ñi Poole le í bua a yàronza na kà buennáa ù cǝn, le o bíonǝ wi làa fo.» ¹⁹ A ba dásíwá kuure jùhǝso fù a yàronza ní yi, á ba khèra vaá đĩn ò o tǝara a yi: «Lée webio á fo le fo ò bío á à na miĩ.» ²⁰ A wón bía: «Ba zúífùwa wó lè jii dà-kéní à ba le mí ì fio fo, à ho yíró, à ù bío le ba bua a Poole à varáa ho làndá tǝiá fεerowà yahó, le lé bïo á ba wi ba wíoka loń o bïo yahó yi sese. ²¹ Eε yí jí mu. Ba búí wíokaa míten vó, á wi ba pára wĩ wo. Ba po nùpua búará-jun. Ba dó mí jini nǝn le Dónbeenǝ yi, á le mí máa dí, á máa ju ká mu yínǝn o Poole á ba yú bó. Ba wíokaa míten vó, á

pan à ùnén lé yia jii.» ²² A ɓa dásíwá kuure jùhúso henía mu nɔn o yàrónza mu yi le ɓio ó o bía nɔn mí yi ò o yí bío le nùpue jí. O o día a ó o wà.

Ba buan o Poole vannáa o kuvεεεεere Felikisi cǎn

²³ Bún mɔn á ɓa dásíwá kuure jùhúso von mí dásíwá júnása nùwã jùn á bía nɔn yi: «Mi ve ɓa dásíwá khiá-jùn à kúee mín wán, à bè ɓa cón-yòrowà ɓúará-tín làa píru wán, à séení ɓa nùpua khiá-jùn na buan hã cànɓúawá, à mi wíoka miten ho *Sezaaree varó ɓio yi ho tínàahú léèrèwa ɓio dènú pãahú. ²⁴ Mi mún cà ɓa cúawa na mi ì lá là a Poole, à bua vaa dé o kuvεεεεere Felikisi níi yi ká mi yí le dèε ɓúí wé o.» ²⁵ O o túara hã bioní na kà ho vūahú yi á nɔn ɓa yi:

²⁶ «Ìnén Koloode Liziasi á wee tɛení ùnén Felikisi na lé o kuvεεεεere yi.

²⁷ Ba *zúifùwa lá wíira a nni na kà, á lá wi ɓa ɓúe o. Ká í zūna mu le o ɓio sã ho *Oroomu yi, á ìnén dásíwá á kánía wo. ²⁸ Í wi à ì zūn ɓio nɔn ɓa zúifùwa wee koonínáa wo yi, lé bún á ì buan wo vannáa ɓarén làndá tūiá fεεrowà cǎn. ²⁹ A ì zūna le lé ɓarén kùrú làndá ɓio á nɔn ɓa wee koonínáa wo yi, ká nùpue màhã yí dà máa bío le o wó khon ó o ko ò o ɓúe, tàá ò o dé ho kàsó yi. ³⁰ Bún mɔn, á ɓa jà ì zeñ wán le ɓa zúifùwa wee lè o wán, lé bún nɔn á ì dɛénía le ɓa bua a varáa ũ cǎn, à ì mún le ɓia wee kooní a yi à ve o ũ cǎn.»

³¹ A ɓa dásíwá wó ɓio ɓa jùhúso bía nɔn ɓa yi. Ba fó a Poole ho tínàahú mu yi á buan wàráa fúaa ho Antipatiriisi lóhó. ³² Mu tá na lée tɔn, á ɓa dásíwá na wee varáka ɓínía ɓuara mí lún yi, à ɓa día ɓia yòora ɓa cúawa á bán bò là a Poole. ³³ Ba vaa dɛéni

ho Sezaaree yi, á 6a dó ho vūahú o kuvεενεεε nii yi, à 6a nɔn o Poole wo yi. ³⁴ O o kuvεενεεεe kàrána ho ò o tùara a Poole yi le o wee lé ho kōhú yén yi? O o Poole bía: «Í wee lé ho Silisii yi.» Bìo ó o zūna le o ló ho Silisii yi, ³⁵ ó o Felikisi bía nɔn wo yi: «Bìa wee kooní foñ hía 6ueé dān, á í màhā à tùa foñ.» O o nɔn le jii le 6a dé o o *Heroode béenī zī-beenī‡ yi à pa yi.

24

O Poole á 6a zúifùwa le o wó khon

¹ Wizoní bío hònú bún món, á 6a yankarowà jùhúso beenī Ananiasi, lè 6a ya-díwá nùwā yén búí, à séení nùpue búí na zū ho *Oroomu làndáwá na 6ueé bío 6a jii á bò mín 6uara ho *Sezaaree. O yèni 6a le Tεεtuluusi. Ba wà vaá von o Poole o Felikisi na le o kuvεενεεεe cón. ² A 6a 6uan o Poole 6uararáa. O o Tεεtuluusi wáa wee zéení bío ó o wó khonnáa kà síi: «Wa jùhúso, únén lé yia nɔn wa yúráa ho h́́érà. Mu bè-yèrèmakania na wíokaa wa kōhú lé ũ bè-zūnīminī nɔn á bún 6úen6úen wóráa. ³ Mu bíowa na wa wee yí 6úen6úen f́́εε hā lùà 6úen6úen yi á wa zū bío, á wa yiwa yí dà máa nɔnsā foñ huúu. ⁴ Í yàá máa dīn máa yáa ũ pāahú. I wee fio fo, sáberé à ũ jí í cón cīnú. ⁵ Wa mɔn mu le o nii na kà dà à yáa bío ká mu 6úaa. Ba *zúifùwa na ho dīmíná yi 6úen6úen ó o wee kánká. Lé orén lé ho Nazarεtesa kuure búí jùhúso. ⁶ Le *Dónbeenī zī-beenī na bío sá le yi ó o lá wi o ò tíí, lé bún te o wíiró. Wa lá le wa à

‡ **23:35** Heroode béenī zī-beenī: Le lée zī-beenī búí ó o Heroode hía son ho Sezaaree lóhó yi. Le zī-beenī mu lé dīo á ho Oroomu kuvεενεεεewà hía wee wé kerí yi.

dĩn [wa làndá wán á à cítíráa wo, ⁷ ká 6a dásiwá jùhũso Liziasi lé yĩa fáa wo wa níi yi lè le sí-suee, ⁸ ò o n̄n le jii bĩa wee kooní a yi le 6a 6uen ũ c̄n.] Fo tùara a n̄i mu yi, á ùnén à ũten á à mi b̄io 6a le o wó khonnáa.» ⁹ A 6a zuífùwa bía s̄a a n̄i mu jii le b̄io ó o bía lé ho tũiá.

O Poole wee fεε mi tũiá o Felikisi yahó

¹⁰ O o kuvεενεεere w̄aa dá mí níi o Poole yi le o b̄io. O o Poole lá le b̄ion̄ ò o bía b̄io kà: «ĩ zũ le fo fá le c̄itii ho k̄shũ na kà yi mu míana. Lè b̄un te b̄io á ĩ láaráa foñ á à fεεráa ĩ tũiá á à lénnáa ĩ jùhũ ũ yahó. ¹¹ Fo dà à tũaka à loñ. ĩ 6uara ho Zeruzalεemu yi á wà 6ueé 6uāan̄ le Dónbeen̄i mu wizoon̄i á dĩn̄ máa dà píru j̄un wán. ¹² Ba yí yú mi ká ĩ wee w̄aan̄i là a 6úí le Dónbeen̄i z̄i-been̄i lún yi. Ba mún dĩn̄ yí yú mi ká ĩ wee khà n̄pua kúee mín yi 6a zuífùwa kàránlò z̄in̄i yi, tàá ho lóhó yi. ¹³ Ba yí dà máa zéeni le b̄io 6a wee b̄io ĩ jii á bon. ¹⁴ B̄io á ĩ zũ à ĩ wee wé lé b̄io kà: Ho w̄shũ na á 6arén le ho b̄io yí bon, h̄ón lé h̄ia á ĩnén b̄ò á wee s̄a na wàn 6uāawa 6àn Dónbeen̄i yi. B̄io 6úen6úen na wi ho làndá lè le *Dónbeen̄i j̄i-cúa fεεrowà v̄onna yi á ĩ tà b̄io. ¹⁵ B̄io á ĩ dó ĩ s̄ii yi, lé b̄un á 6arén mún s̄ia dó yi le 6a n̄i-tentewà lè 6a n̄i-kora á kh̄ii vèe. ¹⁶ Lé b̄un n̄n á ĩ wee hen̄i ĩ lò à 6ua ĩten sese le Dónbeen̄i lè 6a n̄pua yahó.

¹⁷ «Mu ù yí lúlúio b̄io yεn ká ĩ máa va ho Zeruzalεemu. Ká ĩ b̄in̄i 6uenlò b̄in̄ jùhũ lé le séen̄i w̄arí á ĩ 6uan 6ueé n̄n wàn n̄pomu yi, lè mu h̄amu na á ĩ 6ueé n̄n le Dónbeen̄i yi. ¹⁸ B̄un lé b̄io 6àn tonlò á ĩ kera yi le Dónbeen̄i z̄i-been̄i lún yi á 6a 6ueé zoó yú, à b̄un ho ceéró làndá wó vó. N̄pua na boo yí kera b̄in̄ làa mi, á wòrónlè mún

yí wó. ¹⁹ Ho Azii k̄sh̄ zúífùwa nùwā yɛn ɓúí lé b̄ia ǹnzòn wi b̄in. Bán lé b̄ia lá ko à ɓa ɓuee d̄in ũ yahó, à kooní mi ká ɓa m̀n í wékheró. ²⁰ Tàá le í t̀a ɓarén na kà yi: Ǹnzòn na á ĩ d̄in ho làndá t̀iá f̄erowà yahó à f̄era ho t̀iá léraràa ĩ n̄h̄ váá vó, ká ɓio ɓa le í wó khonnáa ɓúí ɓa m̀n à ɓa zéení mu. ²¹ Ká yín̄n̄ ɓio á ĩ b̄ia p̄np̄n̄ ɓa yahó le í tà ɓa n̄-h̄ia vèeró ɓio, á ǹn ɓa wee cítiráa mi ho zuia.»* ²² O Felikisi zū ɓio o N̄h̄so w̄h̄ ɓio karáa sese, ó o bàrá le cítii f̄l̄o p̄n̄-veere yi, ò o b̄ia: «Hen ká ɓa dásiwá kuure n̄h̄so Liziasi ɓuara, á ĩ màh̄ à f̄i mi cítí.» ²³ O o ǹn le n̄i ɓa dásiwá n̄h̄so na pan o Poole yi le o dé o ho kàsó yi, ká a màh̄ díá le o dá wé mítén, ò o mún na ho w̄h̄ ɓàn ɓ̀nlowà yi à ɓa wé dàñ ɓuee ɓúεkí o à yí o séení.

O Poole d̄in o Felikisi là a Durusiye yahó

²⁴ Wizooní ɓio yɛn b̄n̄ m̀n, ó o Felikisi lè mín h̄a zúífù h̄nzoró Durusiye á bò mín ɓuara. O le ɓa vaa ve o Poole le o ɓuen, ó o ɓueé já ɓio á wón b̄ia le siidéro o *Krista yi ɓio yi. ²⁵ Ká ɓio ó o Poole h̄a wee ɓio ho t́rén mítén lè ho ɓua mítén sese, lè le cítii na wà a ɓuen ɓio, ó o Felikisi z̄na, ó o b̄ia: «Fo w̄a dà a lén. Ká í yú n̄i p̄ah̄ na yi, á ĩ ì ɓ̄n̄ ì ve fo.» ²⁶ O mún lá wee cà ò o Poole na le w̄rí wo yi, lé b̄n̄ ǹn ó o wee veráa wó túntún à ɓuee tà lè h̄a láakáwá. ²⁷ Lúlúio ɓio n̄n b̄n̄ m̀n, ó o Poosiyuusi F̄situusi á zon o Felikisi lahó, á wó a kuv̄εεεere. O Felikisi wi ò o w̄é ɓa zúífùwa sía, ó o díá a Poole ho kàsó yi.

* **24:21** Mi loñ Bè-wénia v̄ah̄ 23.6

25

O Poole le ba bá-zàwa béé lé yia á à cítí mí

¹ O Fesituusi ɓuenló ho kǎhǎ mu yi wizooní tǎn bǎn mǎn, ó o dǎn ho *Sezaaree yi á vannáa ho Zeruzalɛmu. ² Bǎo ó o vaá dǎn bǎn, á le *Dónbeenǎ yankarowà núnása lè ba *zúifùwa ya-díwá á ɓueé bía a Poole wékheró bǎo nǎn wo yi. Ba flora a Fesituusi ³ le o nǎá mí yi ò o na ho wǎhǎ mí yi à mí ɓua a Poole varáa ho Zeruzalɛmu. Yaa ɓa lò a wán, á wi ɓa ɓúe o ho wǎhǎ wán. ⁴ Ká a Fesituusi màhá bía nǎn ɓa yi: «O Poole wi ho kàsó yi ho Sezaaree yi, á hen làa cǎnú ká ínén ì bɛere á a bǎnì ì va bǎn.» ⁵ O o bǎnía bía: «Hen ká ɓa ɓúí wi mi tǎhǎ á dà vaá zéénia a wékheró, à bǎn wǎa le wa bè mín va.»

⁶ O Fesituusi wó hǎ wizooní bǎo hɛtǎn, tàa bǎo píru mí dòn làa ba, bǎn mǎn ó o bǎnía van ho Sezaaree. Mu tá na lée tǎn, ó o Fesituusi lée kará mí cítí flíní lahó yi, ò o le ɓa ɓua a Poole ɓuennáa. ⁷ Ká a Poole ɓueé dǎn, á ɓa zúifùwa na ló ho Zeruzalɛmu yi kǎnía wo yi á wee kooní a yi làa bǎowa síwà cèrèè na á ɓarén mí bɛere yàá yí dà máa zéení yara. ⁸ Ká a Poole màhá pǎ ò o fɛera ho tǎiá léraráa mi nǎhǎ ká síi: «ǎ yí wó bè-kohó ɓúí ɓa zúifùwa làndá lè le *Dónbeenǎ zǎ-beenǎ dǎnì yi. Ì mún yí wó yí khon lè ho *Oroomu béé.» ⁹ Bǎo ó o Fesituusi wi ò o wéé ɓa zúifùwa sía, ó o wǎa tǎara a Poole yi: «Fo o tà á à va ho Zeruzalɛmu á ɓa vaá cítí fo ì yǎo yi bǎn le bǎnì mu dǎnì yi le?» ¹⁰ O o Poole bía: «ǎ wi o béé cítí flíní, á le bǎn á ì ko à ì cítí yi. Ì yí wó yí khon lè ɓa zúifùwa. A ùnén ù bɛere yàá zǎ mu. ¹¹ Ká ì ɓuan khon, á wó mu ɓúí na bǎo yi á ɓa ko ɓa ɓúe mi, á ì máa pí ì húmú. Ká bǎo ɓa ɓèn le ì wó khonnáa á yí bon, á nùpue ɓúí ɓèn mún yí ko

ò o dé mi ba níi yi. O béε lé yĩa á à fεε í tũíá.» ¹² O o Fεsituusi lè ba nùpua na wee na hã yile-tentewà wo yi mən mín. Bũn món ó o bía: «O béε lé yĩa á à fεε ũ tũíá làa bïo fo le mu wéráa.»

O Poole đĩn o Akiripaa là a Bereniisi yahó

¹³ Wizooní bïo yεn bũn món, ó o béε *Akiripaa lè mín hĩnló Bereniisi á van ho *Sezaaree á wà vaá tɛɛnía a Fεsituusi yi. ¹⁴ Ba wó hã wizooní bïo yεn bũn, ó o Fεsituusi yú zéénia a Poole bïo là a béε Akiripaa kà síi: «Nùpue búí wi hen ó o Felikisi á dó ho kàsó yi díá. ¹⁵ Pãahũ na á ĩ van ho Zeruzalεemu, á ba yankarowà júnása lè ba *zúifùwa ya-díwá buée bía a n̄i mu wékheró bïo n̄n miĩ, à ba le ĩ bío le o ko ò o búe. ¹⁶ A ĩ bía n̄n ba yi le ho Oroomusa yí máa tà siiní nùpue jũhũ kà síi, ká b̄anso làa b̄ia le o wó khon yí đĩn mín yara ó o yí mà ho tũíá yí léraráa mi jũhũ bïo ba le o wó khon đání yi. ¹⁷ Ba bò mín làa mi á buara hen, á ĩ wãa yí díá á mu yí míana, à mu b̄an tá na lee t̄n, à ĩ van le cítii finíi, à ĩ le ba bua a nùpue mu buennáa. ¹⁸ A b̄ia le o wó khon á buara. Ká hã wékhewa na á ĩnén lá wee leéka bïo b̄an d̄ε woon á ba yí mà a j̄ii. ¹⁹ Mu lé barén kùrú làndá bïo á ba làa wo wãanía wán, là a n̄i búí na ba le Yeesu na húrún ó o Poole wee bío le o yĩo wi lua bïo yi. ²⁰ Bïo á ĩ ì wé wé è fáaráa hã tũíawà mu á ĩ yí zũ. Lé bũn n̄n á ĩ tũara a Poole yi le o tà á à va ho Zeruzalεemu á ba vaá cítí o ho tũíá mu đání yi le? ²¹ Ká a Poole màhá cà mu le o béε lé yĩa á cítí mí. A ĩ wãa n̄n le j̄ii le ba díá le o wé ho kàsó yi fúaa ká ĩ yú a n̄n o Sezaare yi.» ²² O o Akiripaa wãa bía n̄n o Fεsituusi yi: «Mu mún ñ wé sí ĩnén yi à ĩ j̄i a n̄i mu bíoní.» O o Fεsituusi bía n̄n wo yi: «Ho yíró ká ũ j̄i hã.»

23 Mu tá na lée tǝn, ó o Akiripaa là a Bereniisi lè 6a dásiwá júnása lè ho lóhó nǝ-beera á bò mín, á bán dó ho cùkú 6a yi lèenía 6ueé zonnáa le cítí finíi. O o Fesituusi nǝn le jii le 6a 6ua a Poole buennáa. 24 Bǝo ó o 6ueé dǝn, ó o Fesituusi bía: «À ùnén bée Akiripaa, lè minén na làa wen páanía wi hen kà 6úen6úen, o nǝi na dǝn mi yahó kà lé yǝ bǝo yi nǝn á 6a zúifùwa 6úen6úen vonnáa mín í cǝn hen, lè ho Zeruzalεemu yi, á wee wáamaka le o ko ò o 6úe. 25 Inén cǝn á í yí mǝn bǝo 6úii na nǝn ó o koráa lè mu húmú. Εε ká bǝo ó orén míten le 6a bá-záwa bée lé yǝ ko ò o cítí mí, á í le bǝn lé bǝo á mu wáa à wéráa. 26 Bǝo á í ì túa sese o nǝi mu dǝní yi á à na 6a bá-záwa bée mu yi á mía. Lé bǝn nǝn á í 6uan wo á 6ueé dǝnía mi yahó, sǝnkú à ùnén Akiripaa ù bεere yahó. Ká fo tùara a yi, á í ì yí bǝo 6úii á à túa. 27 Lé bǝo mu jǝhǝ mía í cǝn à í bǝo le 6a 6ua kàsó nǝi varáa ho Oroomu ká í yí zéenía o wékheró.»

26

O Poole lá le bionǝ o bée Akiripaa yahó

1 O o *Akiripaa bía nǝn o Poole yi: «Ho wǝhǝ nǝn foñ, wáa fεε ù túiá à lénnáa ù jǝhǝ.» O o Poole wáa dó a Akiripaa káféré ò o wee fεε ho túiá à lénnáa mí jǝhǝ kà síi: 2 «Bée Akiripaa, í sǝi 6èntǝn wan ho wǝhǝ na á í yú ho zuia bǝo yi à fεε í túiá à lénnáa í jǝhǝ ùnén yahó, làa bǝo 6úen6úen na 6a zúifùwa le í wó khon bǝo yi. 3 A ùnén ùten yáá zǝ 6a zúifùwa làndáwá 6úen6úen làa bǝo 6a wee wé kán mín wán. Á í bǝn á wee flo fo à ù jǝ ù yi à júnáa í cǝn. 4 Ba zúifùwa 6úen6úen zǝ bǝo á í karáa hàrí í yàronmu páahǝ. Ba zǝ bǝo á í 6uan lè iten hàánǝ

wàn sǐi nùpua tǎhǔ lè ho Zeruzalεemu yi. ⁵ Ba zǔ mi míana, á lá tà mu á 6a à bío mu wéréwéré le ínén mún lé wa kuure nùpua na wee hení ho làndá bío nǐ-kéní, bǎa 6a le Farizǐewa. ⁶ Ho zuia á 6a wee cítí mi lé bío á ĩ dó ĩ sǐi bío le Dónbeenǐ dó mí nǐi le mí ì na wàn 6uaawa yi. ⁷ Wàn sǐi nùpua zǐ-núná píru nún á mún dó mí sǐa le mi wé è sá máa khí á wé è 6uaaní le Dónbeenǐ fúuu le wisoni lè ho tǐnàahǔ. Bée Akiripaa, bǔn lé bío nǎn 6a zúífùwa wee koonínáa miǐ. ⁸ Minén zúífùwa, lée webio nǎn á mi wee leéka le le Dónbeenǐ yǐ dà máa vèení 6a nǐ-hía?

⁹ «Īnén ĩ bεεre lá wee leéka le ĩ ko à ĩ wé bío 6úen6úen à héráa o Nazarεete nǐi Yeesu bío. ¹⁰ Bǔn lé bío á ĩ wó ho Zeruzalεemu yi. Mu bǎn wéró wǎhǔ á ĩ yú 6a yankarowà núnása cǎn á wǐikaa le Dónbeenǐ nùpua cèrèε kúaa ho kàsó yi. Ká 6a le mí ì 6úe 6a à ĩ mún tà bǔn. ¹¹ Pǎnna cèrèε yi ká ĩ wee héε léka 6a zúífùwa kàránló zíní 6úen6úen yi à beé 6a lò, á wi à ĩ kǐkǐ 6a yi à 6a yèrémá mí nǐnǐ à pí a Yeesu bío. ĩ lá nǐi 6a wán dà, fúaa ĩ wee màjá lé vaa beé 6a lò hǎ kǎ-vio 6úi lórá yi.

¹² «Wizonle 6úi á ĩ ló nǎn ho Damaasi mu bío yi lè le *Dónbeenǐ yankarowà núnása nǐi na 6a nǎn miǐ. ¹³ Bée Akiripaa, mu wó le wisoni yi ká ĩ lá ho wǎhǔ wà, á ĩ mǎn mu khoomu na pànká wi po le wii khoomu à mu yòó ló ho wáayi á líí kǐnía ínén làa bǐa làa mi bò mín yi. ¹⁴ A wa 6úen6úen ló lùiorá, á ĩ wee nǐ à mu tǎmu 6úi wee bío bío ká làa mi lè wàn bíonǐ: «Soole, Soole, fo wee beé ĩ lò ká sǐi le we? Fo ka lòn varó nàa na wee yén tá mín so ká wón vǐna a. Eε ká ũ màhá à wé á à sa.» ¹⁵ A ĩ tǔara: «Núhúso, fo lée wée?» O o bía: «Īnén lé o Yeesu na fo wee beé

lò. ¹⁶ Εε κά ũ lii híní yòò ðĩn. I wi à ũ wé ĩ ton-sá. Lé bũn nɔn á ĩ zééníánáá ĩten làa fo. Fo ò wé ĩ sɛéràso á à zééní ì na ɓa nùpua yi le fo mɔn mi, á mún n̄ bío b̄io á ĩ b̄iní ì zééní làa fo á à na ɓa yi. ¹⁷ Inén á à k̄ání fo ɓa zúífùwa làa b̄ia yínɔ́ ɓa zúífùwa níi yi. I wee tonka fo ɓa c̄s̄n, ¹⁸ bèra a na à ũ hén ɓa ȳio, à vá b̄ia wi le t̄ibírí yi léráa mu khoomu yi, á mún fé ɓa o *Satāni p̄anká níi yi à na le Dónbeenĩ yi. Ká ɓa tà ĩnén bío yi, á ɓa bè-kora á à s̄én n̄ díá á à na ɓa yi, á ɓa à yí ho lahó b̄ia b̄io s̄á le Dónbeenĩ yi t̄lahũ.»

¹⁹ «BÉE Akiripaa, lé kà síi mu wóráa. I yí p̄á mu bío na zééníá m̄iten làa mi b̄io. ²⁰ I nín-yání b̄ia le Dónbeenĩ bío ho Damaasi yi. Bũn m̄ón á ĩ zééníá mu ho Zeruzalɛmu yi, à lá ho *Zudee k̄õhũ búenbúen, á zééníá mu làa b̄ia yínɔ́ ɓa zúífùwa. I wee bío na ɓa yi le ɓa yèrémá mí yilera lè mí wárá, à s̄í mí yara lè le Dónbeenĩ, à wé wé h̄á wárá na wee zééní le ɓa yèrémáa bío bon. ²¹ Lé bũn bío yi ɓa zúífùwa w̄iraráa mi ká ĩ wi le Dónbeenĩ z̄i-beenĩ lún yi, á le mí ì búe. ²² Ká le Dónbeenĩ màh̄á pan m̄ĩ fúuu á ɓueé ɓó ho zuia. Á ĩ t̄ĩn ðĩn mí yahó á wee zééní bío á ĩ m̄ɔn làa bío á ĩ j̄á à na ɓa n̄-beera làa b̄ia ká búenbúen yi. Bío á ĩ wee bío yí wi mí dòn làa bío ɓa j̄i-cúá fɛerowà là a *M̄oyiize b̄ia le mu ù wé. ²³ Ba b̄ia le ȳia le Dónbeenĩ m̄ɔn léra á lò ò be, le orén lé ȳia á à wé o nín-yání nùpue na à vèe. Le lé orén lé ȳia á à zééní ho k̄ánílò bío na le mu khoomu á à na w̄àn n̄ipomu lè h̄á síi-viò yi.»

²⁴ Bío ó o Poole wee fɛɛ ho t̄iá á à lénnáa mí j̄uhũ kà síi, ó o Fɛsituusi w̄áamaa o w̄án: «Eee Poole. Fo wee khée le? A ũ minka bè-z̄úr̄im̄inĩ lé bío w̄áa n̄ɔn á ũ j̄uhũ m̄íanáa b̄ĩn.» ²⁵ Ó o Poole b̄ia n̄ɔn wo yi: «Fɛsituusi c̄úkúso, ĩ yí máa khée.

Hã bíoní na á ï wee bío kà á ñúhũ wi, á hã mún bon. ²⁶ O bée Akiripaa ñá mu bàn túiáwà. I dà a bío o yahó ká ï ponĩ séra. I zũ mu kénkén le mu lè mí dà-kéní kéní ó o zũ. Lé bïo mu yínón bïo na sànkaa wó kùéérè yi. ²⁷ Bée Akiripaa, fo dó ù sïi bïo le *Dónbeenĩ ñi-cúa fεεrowà bíá yi le? I zũ mu le fo dó ù sïi mu yi.» ²⁸ O o Akiripaa bíá ñon o Poole yi: «Fo wãa wi à hen làa cïnú à ï yèrémá wé o kèrètíε.» ²⁹ O o Poole bíá ñon wo yi: «À mu wé lònbbïo, tàá à mu mía porĩ bũn, á ï pá wee fio le Dónbeenĩ yi le mu yí kãña ùnén ù dòn yi, ká bíá búenbúen na wee ñí ï bíoní ho zuia à wé le ï bïo, ká hã zúakùariwà na can làa mi níi ló.»

³⁰ O o bée, là a Bereniisi, là a kuvεενεεεre, làa bíá búenbúen na làa ba wi mín wán á hĩnɔn yóó ðĩn, ³¹ à ba fó mín ba ló á lée wee bío làa mín: «Wékheró búii na ñon ó o ñii na kà ko ò o búé, tàá ò o dé ho kàsó yi hón mía.» ³² O o Akiripaa bíá ñon o Fεsituusi yi: «Mu yínón bïo ó o ñii mu le o bée fi mí cítii, ó o lá dà à díá.»

27

Ba buan o Poole ñannáa ho Oroomu

¹ Bïo mu bíá le wa ko wa lá ho won-beenĩ à varáa ho Itali kãhũ yi, á ba ñon o Poole lè ba kàsósa nùwã yεn búii ba dásíwá ñúhũso na ba le Zuliyuusi yi. O dásí ñii mu á ló ho *Oroomu dásíwá kuure búii yi, ðïo ba wee ve làa bá-zàwa bée dásíwá kuure. ² Wa zon ho Adaramiite lóhó won-beenĩ dà-kéní na ko ho dé mí yahó lè ho Azii kãhũ wonna ðĩnnii cón á hĩnɔn wà. Nii búii na ba le Arisitaaki á zon làa wεn. O ló ho Maseduana kãhũ lóhó na ba le Tesaloniiki yi. ³ Mu tá na lée tñn, á wa vaá ðñn ho Sidñn lóhó.

O Zuliyuusi ɓuan o Poole se, ó o nɔn le ní wo yi ò o léka mín bɔ̀nlowà wán à ɓa yí o séení. ⁴ Bún mɔ̀n á wa hínɔn bín wà. Ká ho pinpiró wee sí wa yahó, á wa kun á khii tun waten yi lè ho Siipere kòhú na wi mu ɓumu t̄ahú, á ɓá hón wà. ⁵ Wa tò mu yámú ɓumu yi á ló ho Silisii lè ho Pãnfili kãna nĩsãní yi á vaá dɔ̀n ho Lisii kòhú lóhó na ɓa le Miraa. ⁶ Lé bín á ɓa dásíwá ɓúhúso yú ho Alekisãndiri lóhó won-beení búí na wà a va ho Italii kòhú. A hón lé hĩa ó o kúaa wɛn yi. ⁷ Wa wó wizooní ká hã boo ho wòhú wán. Wa wà yèrèdèdè, á lò bon làa sòobéé á bò yi vaá dɔ̀nnáa ho Kĩniide lóhó ɓii. A bĩo ho pinpiró hò wɛn á wa yí dà máa lá dén dãní so, á wa kun vaá ló lè ho Salamɔ̀nɛɛ cɔ̀n, á ɓá ho Kerɛete kòhú na wi mu ɓumu t̄ahú wà. ⁸ Wa ɓá ho kòhú mu, ká mu màhá wó lònbee làa sòobéé. Wa vaá dɔ̀n ho lahó búí na ɓa wee ve làa «Wonna Dinníi La-sení.» Ho wi ho Lasee lóhó nĩsãní. ⁹ Wa miana le vɛɛní mu yi dà, á ɓa *zúífúwa ɓiní líró pãahú* khĩna yú, á ho won-beení pàró lònbee wíokaa wee wé. Lé bún ó o Poole ɓànáa ɓa zeñ wán kà síi: ¹⁰ «Wàn zàwa, í mɔ̀n mu le le vɛɛní na wa wi yi á à wé lònbe-beení. Ho won-beení lè mí sèró á ho yáaró na ɓúaa á à yí. A bè bún wán, á warén wa bɛere yí bánbáa á wa mukání á à ví mu yi.» ¹¹ Éé ká ɓa dásíwá ɓúhúso màhá dó mí síi bĩo ho won-beení ɓúhúso làa yĩa te ho leékaa le mí ì wé yi, á po bĩo ó o Poole bía. ¹² Ho kɛɛní hã wonna dinníi na kà yi yínɔ́n bĩo na se le tɛɛní pãahú. Lé bún te bĩo á bĩa wi ho won-beení

* **27:9** Ba zúífúwa ɓiní líró: Ba zúífúwa wee wé lí mí ɓiní hã wiso-poa ɓiihú vaa véení lè ho tá khóorè ɓiihú ɓúakáro pãahú. Ba ɓiní mu líró mɔ̀n lé bĩo á hã pinpi-beera wee wé vɛ wá yi. Hã wonna pàró yidèèrè wé kɛn hón pãahú so yi.

yi boomuso á wó le jii dà-kéní à 6a le mí ì híní ho lóhó mu yi á à lén. Ba lá wi à 6a vaa dǎ ho Kerεete kōhū wonna dīnní la-veere 6úí na 6a le Fenikisi. Hǎ yèrémáa wi lè lé wii tènúí. Lé bín 6a wi à 6a vaa cǎaka yi, à le tènǎ pǎahū khíí ká mu lá dà à wé.

¹³ Ho pinpi-zàwa 6úí hínǎn lè le wii hènúí 6àn nín-káahó á wee pèeka, á 6a wee leéka le mí dà à wé bǐo 6a lá le mí ì wé. Ba hínǎn á vá lée bá lè ho Kerεete kōhū 6àn jii-kǎní á wǎ. ¹⁴ Cúa-yen á pinpi-beenǎ 6úí na 6a le Erakiyon á ló ho kōhū mu wii hènúí 6àn nín-tíání. ¹⁵ Á ho yèrémá sí ho pinpiró lée bǐo na yí dà máa wé. Á wa sǎ san día waten, á ho 6uan wǎráa. ¹⁶ Ho kōhū dà-za 6úí na wi mu jumu tǎahū á yèni 6a le Koda, ká ho wi le wii hènúí 6àn nín-káahó, lé hón á wa khíina nǎsání, á ho dá tun wen cǐnú, á wa màhǎ wǎa yú ho won-za na 6a wee wé zo fenínáa mítén ká mu here na can wa món á lá yòó dó. Ká wa lò màhǎ bon wóráa mu. ¹⁷ Bǐo wa lá ho yòó dó wó, á 6a won-pǎwa canka hǎ hūni á bánbáa ho won-beenǎ à ho hǎa yí hekenka. Ba zǎna ho hǎa vaa fùuní le hǎnlè yi ho Libii jii, á 6a lá le dèe na wee tǐ ho won-beenǎ lùwíí yi á can ho won-beenǎ yi lè ho hǎló á líí dó mu jumu yi, à 6a wǎa día mítén á ho pinpiró lá wǎráa. ¹⁸ Bǐo ho tá tǎn à ho pinpiró pá lan wee vǐnvǎ ho won-beenǎ lè mí sòobéε, á 6a 6úakáa wee 6ùen ho sèró à kúee mu jumu yi. ¹⁹ Mu 6àn tá na bǐnía lée tǎn, á ho won-beenǎ bǐowa 6úí á 6arén lè mí nín-bia wee khūaa yénní kúee mu jumu yi. ²⁰ Mu yú wizoóní bǐo yen ká nùpue yère máa dá lé wii lè hǎ mànàayio wán, à ho pinpiró pá lan wee và lè mí pǎnká. Mu ù va à yí, à wa yàá wǎa yí máa leéka le o 6úí ì fen.

²¹ Bǐa wi ho won-beenǎ yi míana à 6a máa dí

bïo. O o Poole wáa hínɔn dín 6a yahó ò o bía nɔn 6a yi: «Mi nònzòh lá zũ se bïo á ï le mi yí le wa lé ho Kerεete yi á mi tà yi. Se mu minka bïowa na wee yáa kà á lá máa yí máa wé. ²² Εε ká hã làà na kà wán á mi hení mi sía. O búí mukāní máa ví. Ho won-beenì mí dòn lé hía á à yáa. ²³ Ho hiihũ tĩnàahũ, á le Dónbeenì na á ï bïo sã yi á wee 6uaaní, lé dén wáayi tonkaro á 6uara ï cón, ²⁴ á 6ueé bía nɔn miĩ: «Poole, yí zón. Fo ko à ù vaa dín ho Oroomu béε yahó. Le Dónbeenì á à fení ũén làa bíà làa fo páanía wi 6úen6úen.» ²⁵ Wa nùwã, mi cén hení mí sía. I dó ï síi le Dónbeenì yi. Mu ù wé làa bïo mu bía nɔnnáa miĩ. ²⁶ Ho pinpiró á à dón wɛn á à varáa ho kã-veere búí yi.»

²⁷ Mu tĩnòna píru náa yú ká ho pinpiró 6uan wɛn wàráa ho *Mediteranεε yámú jumu wán. Ho tá tĩahũ, á ho won-beenì ton-sáwá wee leéka le wa wà vaá sùará le 6ón6óore yi. ²⁸ A 6a lèera ho húló na ho hñló dèε búí na lí á can yi á dó mu jumu yi, á mu booró yú hã mεeterewa 6óní làa píru làa bïo hɛjɔn. Bïo 6a vá van cínú, á 6a tĩn lèera ho dó, á 6a yú mεeterewa 6óní làa bïo hɛtĩn. ²⁹ Ba zãna le wa won-beenì hía vaá hén hã hue-beera búí. Lé bũn nɔn á 6a khũaana ho hñló bïowa bïo náa na líka na wee 6ua ho díní á can ho won-beenì yi á kúaa mu jumu yi lè ho món, à 6a wáa kará wee lòní ho tá tĩló. ³⁰ Ho won-beenì ton-sáwá wi 6a lùwí, á 6a vá ho won-za na 6a wee wé zo fenínáa mítén ká mu here á dó mu jumu yi, à 6a wee bío le lé mu bïowa na wee 6ua ho díní á mí wee kúee lè ho yahó. ³¹ O o Poole bía nɔn 6a dásíwá jùhũso lè 6a dásíwá na ká yi: «Héyì! Ba nùpua mu á yí kará ho won-beenì yi, á mí máa fen.» ³² A 6a dásíwá wáa

fáara ho won-za mu hūni á día á ho wà.

³³ Bïo 6a wee lòní ho tá t̄l̄ó, ó o Poole henía 6a s̄ra le 6a dí mu bïo. O bía làa ba kà: «Bìo kà lé mu wizooní pírú náa ká mi yí máa dí bïo hùúu.

³⁴ Mi cén cà mu bïo dí, à mí pànkáwá à keñ. Mi n̄i-kéní woon á d̄èè búí kà máa khuee yi.» ³⁵ H̄s̄n

bíoní so bío vaa véení, ó o Poole lá ho búurú, á dó le Dónbeen̄i b̄arákà, ò o c̄èekaa ho wee là. ³⁶ A

6a búenbúen màh̄á w̄áa yú le s̄i-hebúee á wee dí.

³⁷ Warén na wi ho won-been̄i mu yi léé n̄upua khiá-nun làa búará-t̄in làa pírú làa n̄uw̄á h̄èzn̄.

³⁸ Bïo 6a dúka sù á 6a kh̄uaana ho d̄inl̄ó á kúaa mu numu yi bèra a na à ho won-been̄i wé záyi.

³⁹ Bïo ho tá t̄s̄n, á ho won-been̄i ton-sáwá á yí zū ho lahó na 6a wi yi. Lahó búí na s̄àaràa lè le b̄ónb̄óore na ho pinpiró yí tà yí here yi, lé b̄in á 6a lá wi à 6a vaa zoo d̄iní ho won-been̄i yi ká mu lá dà à wé. ⁴⁰ A 6a feera mu b̄iowa na lika na wee 6ua ho d̄iní á kúaará. Ho won-been̄i mu b̄àn p̄ènia á

6a mún feera kúaará, á 6a can ho p̄nsò-been̄i ho won-been̄i mu yahó, à ho pinpiró w̄áa dón ho à

nanáa h̄ón lahó so yi. ⁴¹ Ká 6a màh̄á vaá b̄ó le h̄n̄lè

yi. Ho won-been̄i mu b̄àn yahó á f̄un̄ia le h̄n̄lè yi á ho yí dà máa va l̄è. Ká ho b̄àn m̄ón á mu numu

na wee h̄iní lè mí pànká á háakaa. ⁴² A 6a d̄ásiwá wi à 6a búe 6a k̄asósa, ò o búí h̄ia yí w̄áa lén à fen.

⁴³ Ká 6a d̄ásiwá n̄uh̄uso màh̄á wi ò o fení a Poole, ó o p̄á le 6a yí wé mu. O o bía n̄on b̄ia zū mu numu

yi le 6a yénka lé ho yahó à b̄ánb̄a na le b̄ónb̄óore. ⁴⁴ Ká b̄ia ká bán á à 6uaka h̄a p̄enminí tàá ho won-

been̄i b̄iowa búí yi á nanáa 6a m̄ón. Lé kà s̄ii á wa búenbúen wóràa á dàina lóràa mu numu yi à d̄èè woon á yí wó a búí.

28

Bïo wó ho Malite yi

¹ Bïo wa mən à wa fera vó, á wa ɲá à ɓa le ho kōhú na wa wi yi yèni ɓa le Malite. ² Ho nùpua ɓuan wɛn se. Mu wó à ho viohó wee tè á le tɛɛní wi, á ɓa lò ho dōhú á wa kará kɪnía yi. ³ O o Poole khuiira hã ɓùɛní le mí ì yénní á à kúee ho dōhú yi. A ɓïo ho dōhú wunwuró wi, ó o díhioni ló hã ɓùɛní mu yi, á cūaana a Poole níi ɓuan yi wee dándu. ⁴ Bïo ho Malitesa mən mu, á ɓa wee bío làa mín: «Wa nùwã, o ɲii na kà léee ɲi-ɓúe. O fera yí húrun mu ɲumu yi ká le dofiní na téréna màhã pá yí tà le o mukānī keń.» ⁵ Ká a Poole màhã pàrána a fá dó ho dōhú yi. O yàá yí mən o vía. ⁶ Ba ɓúenɓúen wáa pan le cúa-yɛn ká a Poole wee le, tàá le o ò dɪn dɪn á à lé è lùwá líí hí. Á ɓa pan san à dɛɛ ɓúii máa wé, á ɓa yèrè máa mí ɲiní á wee bío ɓïo kà: «Yia kà léee dofiní ɓúii.»

⁷ Ho kōhú mu na wa wi yi ya-dí á lún beení wi. Ho sùaráa yi làa hen na wa wi yi. O ɲii mu yèni ɓa le Pubiliyuusi. O ɓuan wɛn sese hã wizooní ɓïo tɪn yi. ⁸ O ɲii mu ɓàn maá lò yí here wi le dāmu dɛɛ yi. Léee tɛɛní làa fin-lonloòró vāmú tò a. O o Poole wà zon o cɔn, á flora nɔn wo yi, ò o bò mí níní o wán ó o wan. ⁹ Búñ món á ho kōhú mu vānvarowà na ká wee ɓuen, à bán mún wa. ¹⁰ Le kōnbii ɓuaró lè mí síwà á ɓa ɓuan làa wɛn. Á ɓïo wa lénló dɔn, á ɓïo wa màkóo wi yi le vɛɛní ɓïo yi á ɓa nɔn wɛn.

O Poole vad dɔn ho Oroomu

¹¹ Hã ɲiina tɪn lé hĩa wa wó ɓin á bò yi wàráa. Won-beení ɓúii mún kera ɓin làa wɛn á le tɛɛní pāahú khíina yú. Ho ló ho Alekisándiri yi. Ba wee

ve ho làa Dofi-hénbéní.* Bïo á ho wee lén á hón lé hĩa wa zon. ¹² Wa ðĩn ho Sirakuusi yi, á wó hĩa wizooní tĩn bĩn. ¹³ Lé bĩn wa ðĩn yi á bá le búee vannáa ho Erekió lóhó. Mu bàn tá na lée tĩn á ho pinpiró và, á wee lé lè le wii hènńi bàn nín-káahó buen. Bũn bàn wizooní ñun níi lé bïo wa vaá ðõnnáa ho Puzoole lóhó. ¹⁴ Wa fò mín lè wàn zàwa kèrètĩewa búii bĩn, á ba flora wen le wa wé hĩa wizooní bïo hẹ̀ñun làa mí. Lé ká síi á wa wà ñonnáa ho *Oroomu. ¹⁵ Wàn zàwa na tà a *Krista bïo ho lóhó mu yi na ñá wa búenló sã, á ló búee sã wa yahó ho Apiyuusi yàwá, lè ho lahó na ba le «Làanía bïo tĩn» yi. Bïo ó o Poole mən ba ó o dó le Dónbeenĩ b́arákà á yú le sí-hebúee.

¹⁶ Bïo á wa vaá ðõn ho Oroomu, ó o Poole ba nən le zii búii yi ó o làara yi mí ðòn, à ba le o dásí nĩ búii wé pa a yi.

O Poole wee bue le Dónbeenĩ b́eńi bïo

¹⁷ Mu wizooní tĩn níi zon, ó o Poole von ba *zúifùwa ñúnása le ba le mí kúee mín wán. Bïo ba búee fò mín o zii ó o bía nən ba yi: «Wàn zàwa, ho Zeruzalεmu zúifùwa wĩira mi á dó ho Oroomusa níi yi. A ĩ ñòn yí wó yí khon le wàn ñipomu. ĩ mún yí yáara wàn búaawa làndá. ¹⁸ Ba tùara miĩ á bïo búii na ba à ðĩn wán á à búeráa mi á ba yí yú, á ba le mí ì día mí. ¹⁹ Ká bïo ba zúifùwa pã mu, á ĩ wó san le ba búa mi búennáa ho Oroomu béε cón á wón fεε ĩ túiá. Ká mu yínən wàn síi nùpua á ĩ wà búee kooní yi. ²⁰ Lé bũn nən á ĩ le mi búen à ĩ búee bïo

* **28:11** Dofi-hénbéní: Hĩa doflina mu yènnáa ba le Kasitoore làa Polukusi. Hĩa yènnáa hĩa wee lé ho Kerεsisa cón. Lé hárén á ho won-beeni ton-sáwá na hón pãahũ so yi á hĩa wee kàràfá mítén yi à hĩa pa ba yi.

làa mia. Yia ó o *Isirayεεle n̄pomu dó mí s̄i yi lé wón b̄io yi á ho zúakùarí na kà cannáa làa mi.» ²¹ A 6a zúífùwa bía n̄n wo yi: «Warén yí yú vūahũ búí na ló ho *Zudee k̄shũ yi na bía à ù b̄io làa wεn. A nùpue búí mún yí ló b̄in yí bueé bía b̄io búí làa wεn. Wa mún yí j̄á ù yèn-kohó s̄a. ²² Ká wa màh̄á wi à ù zéení b̄io á ù wee leéka à wa j̄í. Lé b̄io le kuure na á fo wi yi, dén 6a nùpua p̄á b̄io h̄a lùà búenb̄uen yi.» ²³ A 6a dó le wizonle n̄n o Poole yi. Ba c̄èr̄εε wee buen o c̄ón hen na ó o wi yi, ò o bue le *Dónbeenĩ b̄éeni b̄io na 6a yi, ká a zéení a *M̄oyiize làndá b̄io lè le *Dónbeenĩ j̄i-cúa f̄εrowà b̄ioní yara làa ba, á wee cà ò o b̄io búe 6a j̄uhũ o Yeesu b̄io d̄ání yi. Ba kúaa mín wán le ȳinb̄ii fúaa ho z̄iihũ. ²⁴ Ba búí tà b̄io ó o Poole wee b̄io yi, 6a búí b̄èn yí tà mu yi. ²⁵ B̄io 6a b̄ioní w̄á wi mín j̄úná yi wee saawaráa, ó o Poole bía h̄a b̄ioní na kà á véeníanáa: «Yaa h̄a b̄ioní na le Dónbeenĩ Hácírí bía á n̄n m̄in b̄uaawa yi là a j̄i-cúa f̄εero *Ezayii j̄ii á bon. B̄io kà lé b̄io le bía:

²⁶ Lén vaa b̄io na mu n̄pomu na kà yi:

Mi wé è j̄í mu b̄io k̄énk̄én
ká mi máa z̄úh̄ mu kúará.

Mi wé è loń lè mí ȳio,
ká mi máa mi d̄èε.

²⁷ Ba nùpua na kà yí máa j̄í d̄èε.

Ba tun mí j̄ik̄ōnna
le mí máa j̄í b̄io.

Ba muunía mí ȳio
á yí wi 6a mi.

Ba yí wi 6a j̄í b̄io lè mí j̄ik̄ōnna.

Ba tun mí yiwa.

Ba p̄á le mí máa yèrè má máa buen ĩ c̄ón à ĩ wεé 6a.

²⁸ Awa, á mi wáa zǔn mu. Le Dónbeenǐ wó á ho fenló biónǐ mu á à bue á à na bǐa yínǎn zúifùwa yi. Bàn n̄ tà á à jí le.» ²⁹ [Bíó ó o Poole bía hǎn bióní so vó, á ǒa zúifùwa saawaa wà ká ǒa a kán mín.] ³⁰ Zii ǒúí na ó o Poole wee da yi ká a sàání, lé dén ó o kará yi lúlúio ǒio ɲun. Bía wi ǒa mi a wán ǒúenǒúen wee ǒuee yí o bǐn. ³¹ O wee bue le Dónbeenǐ béeǐnǐ ǒio, á wee kàrán o Yeesu Krista ǒio lè ǒa nùpua ká a ponǐ séra, á ǒio ǒúí yí máa hè.

Dónbeenì páaní fīnle vūahũ
New Testament in Buamu (UV:box:Buamu)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Buamu

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Buamu

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 30 Dec 2021
331a1641-e36a-5300-8cb1-c9476fcef9bf